ORTAOKUL ve İMAM HATİP ORTAOKULU

HZ. MUHAMMED'İN HAYATI

ÖĞRETİM MATERYALİ

5

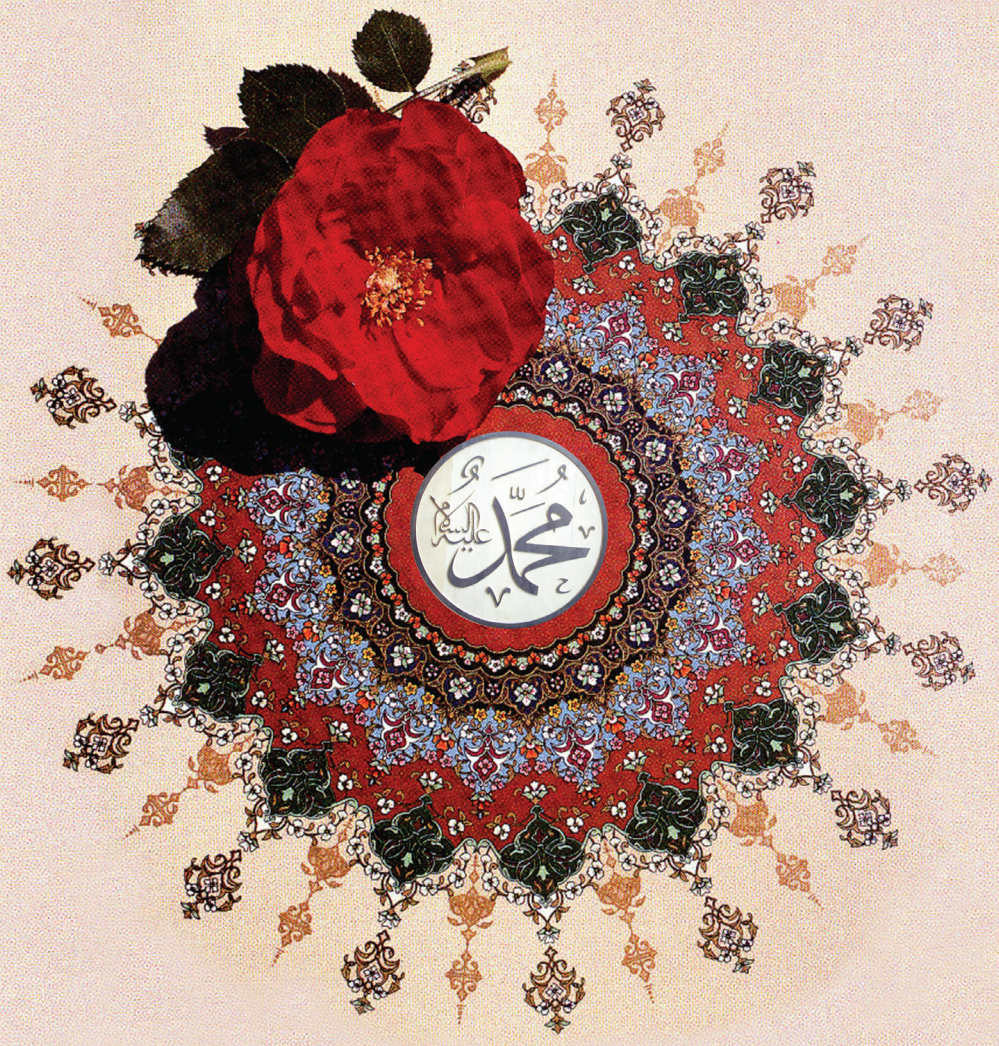

MEB

ORTAOKUL - İMAM HATİP ORTAOKULU

HZ. MUHAMMED'İN HAYATI

ÖĞRETİM MATERYALİ

5

YAZARLAR

Doç. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR

Musa MERT

MEB

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI.....
DERS KİTAPLARI DİZİSİ.....

Her hakkı saklıdır ve Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

EDİTÖR
Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT

GÖRSEL TASARIM UZMANI
Barış CAN
DİL UZMANI
Özlem ESEN
PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Toper AKBABA
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
Mehtap ERMAN
REHBERLİK UZMANI
Naile SEVER

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

ATATÜRK'ÜN
GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok nâmüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda, mevcuttur!

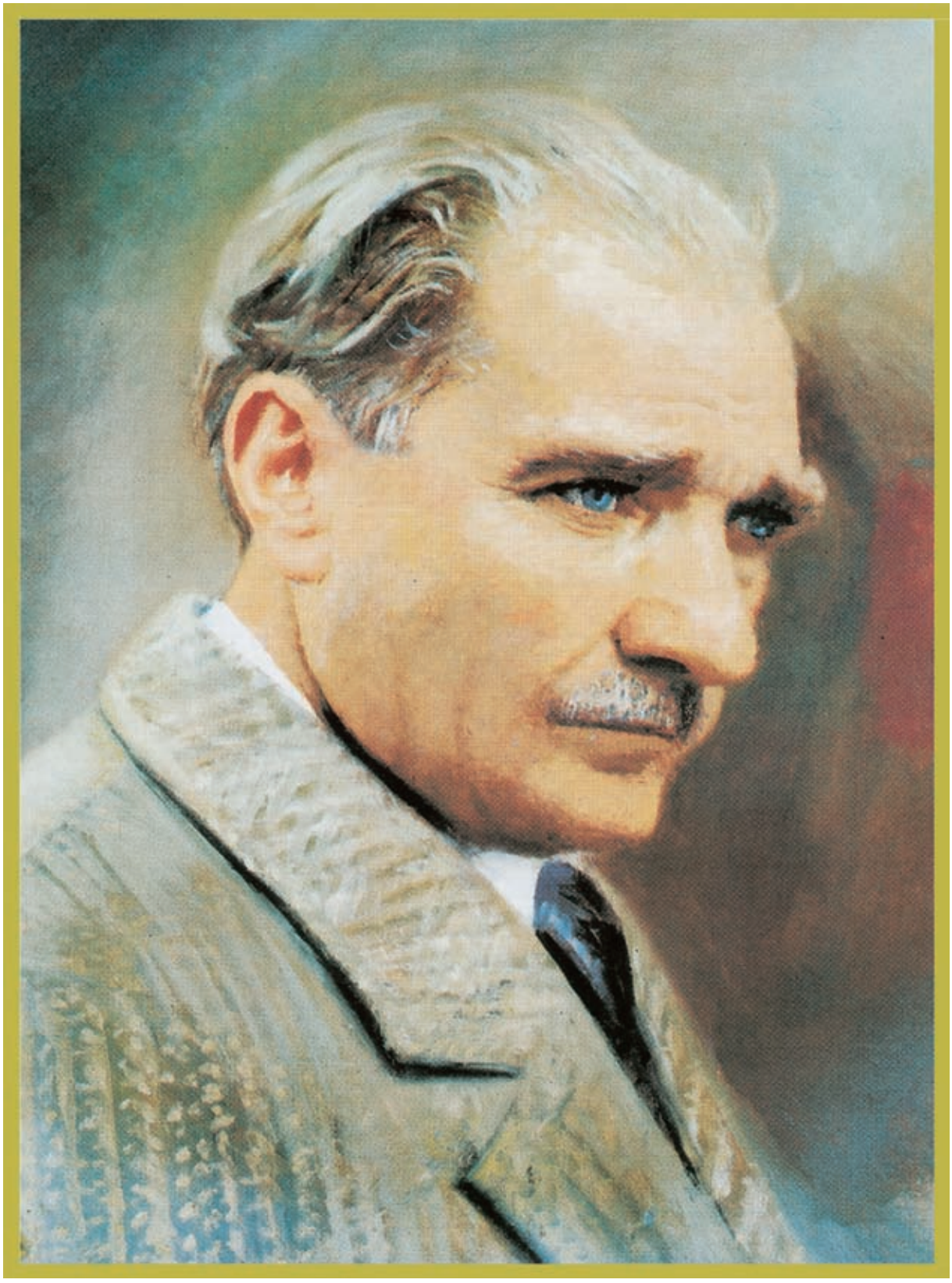

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

EDİTÖRÜN NOTU

İnsanlar için üstün ahlak örneği olan Hz. Muhammed, Allah tarafından gönderilen son peygamberdir. O aynı zamanda insanlara erdemli yaşama yollarını gösteren bir öğretmendir. Yüce Allah'tan vahiy alan bir öğretmen... Hz. Peygamber'in görevi, Allah'ın kitabını insanlara tebliğ etme yanında, bizzat yaşayarak insanlara örnek olmaktır. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'in ve dolayısıyla İslam'ın doğru anlaşılabilmesi ve hayata doğru aktarılabilmesi için Hz. Peygamber'in bütün yönleriyle tanınması gerekir.

Hz. Muhammed'in Hayatı Dersi Müfredatı, bir ünite ile sınırlı genel kronolojik bilginin yanında, tematik bir anlatım içeriyor. Doğuşundan vefatına klasik bir siyer anlatımının ötesinde, hayatın içinde, yaşayan ve hayatı yaşanabilecek bir Peygamber örneğini öğrencilerin dikkatlerine sunuyor. Bu nedenle, ders öğretmenlerinin, müfredatın bu özelliğini çok iyi anlamaları ve derslerini buna göre işlemeleri gerekmektedir.

Her yıl öğrenci seviyelerine göre tekrarlanacak olan birinci üniteler konusunda daha hızlı mesafe alınabilmesi için öğrenciler, yaşlarına ve düzeylerine uygun Siyer-i Nebi kitaplarını okumaya teşvik edilebilir. Ancak diğer tüm ünitelerde Siyer-i Nebi olarak adlandırılan ve Hz. Peygamber'in hayatını kronolojik olarak anlatan bu kitaplar, Hz. Peygamber'in anlatılabilmesi konusunda yetersiz kalacaktır. Bunun için ders kitabının yanı sıra Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere temel hadis kaynaklarından faydalanılmalıdır.

Derslerde ezberci, baskıcı ve klasik anlatım metodu yerine, çağdaş eğitim öğretim metotlarından faydalanılmalı, çeşitli materyallerle ve etkinliklerle öğrenciler araştırmaya, öğrenmeye özendirilmelidir. Bunu gerçekleştirirken gereksiz ayrıntılardan uzak durulmalı; kolaylaştırma ve sevdirme ilkesi esas alınmalıdır.

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN HAYAT HİKÂYESİNİ HATIRLAYALIM 9

1. Hz. Muhammed (s.a.)'in Doğduğu Çevre 10
2. Doğumu, Çocukluğu ve Gençliği 12
3. Peygamber Oluşu ve Mekke Dönemi 14
4. Medine Dönemi ve Vefatı 18

Ünitemizi Değerlendirelim 24

2. ÜNİTE: TEMİZLİK 25

1. Ağız ve Diş Temizliği 27
2. Beden Temizliği 29
3. Kılık Kıyafet Temizliği 31
4. Çevre Temizliği 34

Ünitemizi Değerlendirelim 37

3. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN AHLAKI 39

1. Hz. Muhammed'in Ahlak Anlayışı 40
   1.1. Peygamber Olmadan Önce 41
   1.2. Peygamberlikten Sonra 44
2. Hz. Muhammed'in Kişisel Özellikleri 46

Ünitemizi Değerlendirelim 52

4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED VE ÇOCUK 53

1. Çocukları Sevmek 54
2. Çocuklara Değer Vermek 58
3. Çocuklar Arasında Ayrım Yapmamak 61
4. Kimsesiz Çocukları Koruyup Gözetmek 65

Ünitemizi Değerlendirelim 68

5. ÜNİTE: ÇOCUĞUN GÖREVLERİ 69

1. Çocuğun Görev ve Sorumlulukları 70
2. Anne Babaya Sevgi ve Saygı 74
3. Anne Babaya İyilik Yapmak 78

Ünitemizi Değerlendirelim 82

6. ÜNİTE: HERKESİN DOSTU VE KARDEŞİ HZ. MUHAMMED 83

1. İnsanların Kardeşliği 84
2. Bir Dost Olarak Hz. Muhammed 89
3. Vefalı ve Fedakâr Olmak 94
4. Engelsiz Yaşama Destek 99

Ünitemizi Değerlendirelim 102

SÖZLÜK 103

KAYNAKÇA 106

1. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED'İN HAYAT HİKÂYESİNİ HATIRLAYALIM

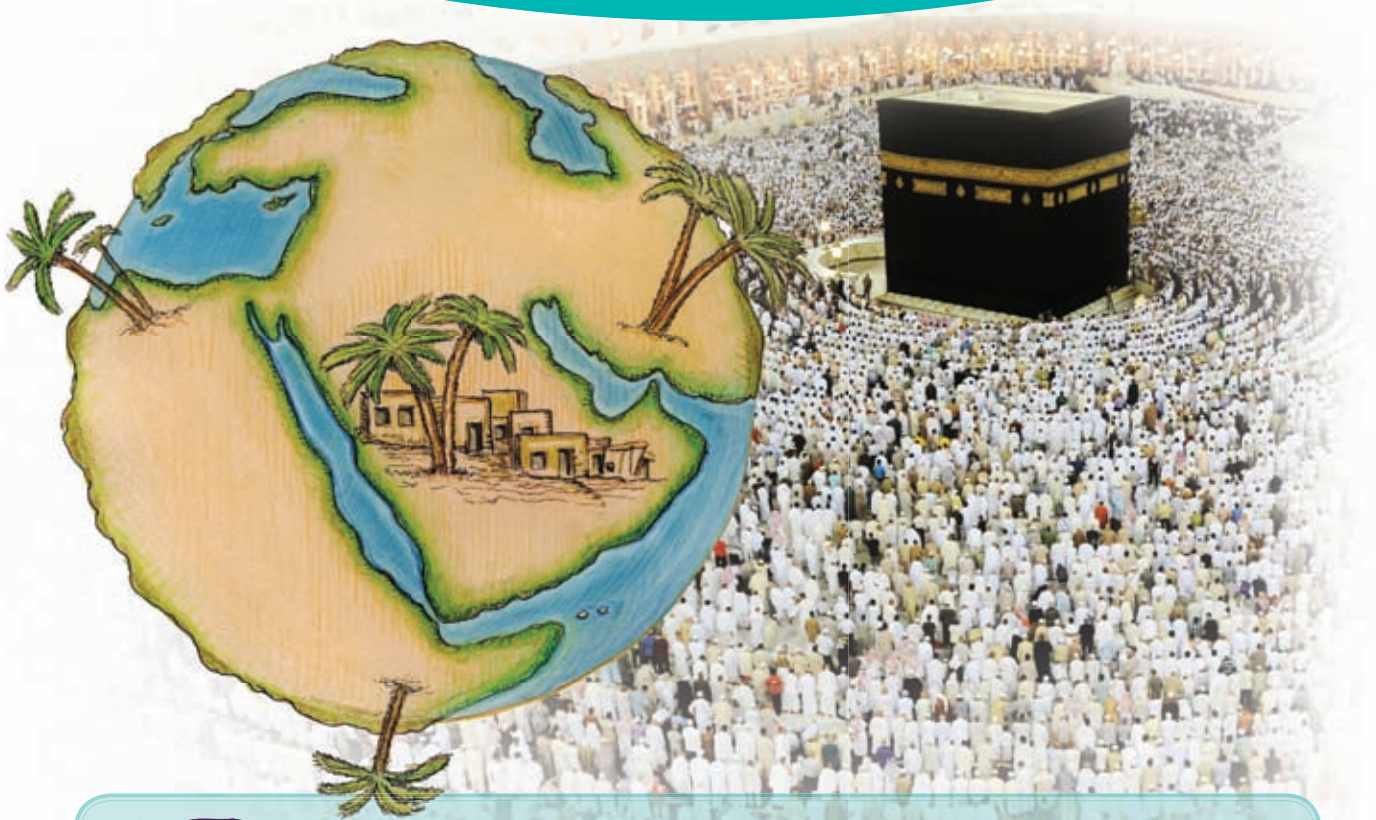

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Peygamberimizin doğduğu çevrede hangi dinî inançların olduğunu araştırınız.
2. Peygamberimizin çocukluk hayatıyla ilgili ansiklopedilerden ya da İnternetten bilgi edininiz.
3. Peygamberimizin Medine'de sosyal barışı sağlamak için neler yaptığını araştırınız.

1. HZ. MUHAMMED (S.A.)'İN DOĞDUĞU ÇEVRE

Peygamberimiz Hz. Muhammed Arap Yarımadası'nın en önemli şehirlerinden Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hz. Muhammed'in doğduğu, yaşadığı ve vefat ettiği yer olması açısından Arap Yarımadası'nın peygamberimizin hayatında önemli bir yeri vardır.

Arap Yarımadası, Asya ve Afrika kıtalarının kesiştiği önemli bir noktada yer alır. İslam'dan önce Arap Yarımadası'nı bir arada tutan merkezî bir idare yoktu. Yarımadanın verimli bölgeleri olarak tarif edilebilecek yerlerinde kimi krallıklar kurulmasına rağmen bu krallıklar Arap kabilelerini bir araya getirmeyi başaramamışlardır.

Hz. Peygamberin dünyaya geldiği sırada Arap Yarımadası, Doğu Roma İmparatorluğu ve Sasaniler devletinin etkisi altındaydı. Ancak, her iki devlet de verimsiz topraklar ve büyük ölçüde çöllerden oluştuğundan, bu toprakları egemenlikleri altına almak için çaba göstermediler. Sadece yarımadanın verimli olarak nitelenebilecek kesimlerini önemsediler, buraların elde tutulmasına özen gösterdiler. Arap Yarımadası'nın içlerinde yaşayan Arap kabileleri hiçbir zaman kendilerini bu devletlere ait hissetmediler. Sadece ticaret gereği her iki devlet ile yapmış oldukları anlaşmalara uydular.

Arap Yarımadası'nda yaşayan Arap kabileleri geleneksel bir şekilde örf ve âdetlere bağlı olarak Hristiyan Doğu Roma ve Mecusi Sasanilerden farklı bir hayat yaşıyorlardı. Esas itibarıyla Hz. İbrahim'in dinine bağlı olan Arap kabileleri, zaman içerisinde yozlaşarak putlara tapmaya başlamışlardı. Zûnüvas ve Ebrehe gibi bazı hükümdarlar, Arapları bağlı oldukları inançlarından geri çevirmek istedilerse de bu kişilerin çabaları sonuçsuz kalmıştır. Bu nedenle Arapların çoğu İslam'ın doğuşuna kadar puta tapmaya devam etmişlerdir.

Peygamberimizin doğduğu dönemde Araplar yerleşik ve göçebe olmak üzere iki şekilde hayatlarını sürdürürlerdi. Şehirde yaşayanlar yerleşik bir hayat sürerler ve geçimlerini ticaretle sağlarlardı. Göçebe hayat sürenler ise çöllerde yaşarlardı. Bunlar genellikle tarım ve hayvancılık yaparlardı. Göçebe hayat yaşayanlara "bedevi" adı verilirdi.

Bölgede putperestlik yaygındı. Her kabilenin kendisine ait bir putu vardı. Lat, Menat, Uzza gibi putlar herkes tarafından bilinir ve saygı gösterilirdi. Kâbe'de üç yüz altmış put vardı ve bunların en büyüğü Hubel'di. İnsanlar Allah'a inanmakla birlikte bu putlara tapar, onların Allah ile aralarında aracı olduğuna inanırlardı. Bölgede Yahudilik, Hristiyanlık gibi dinlerin yanı sıra, ateşe tapan Mecusiler de vardı. Ayrıca Hz. İbrahim'in öğrettiği din üzere yaşayan ve bir Allah'a inanan az sayıda insan da vardı ki bunlara "Hanif" adı verilirdi.

Kâbe bütün Araplar tarafından kutsal olarak bilinirdi. Yılın belli aylarında hac ve ticaret yapmak maksadıyla Mekke'ye gelenler Kâbe'yi ziyaret ederlerdi. Güven içerisinde hac ve ticaret yapılabilsin diye kan dökmenin ve bozgunculuk çıkarmanın yasak olduğu aylar vardı. Bu aylara "Haram Aylar" adı verilirdi.

İslam'dan önce Arabistan'da okuma yazma bilenler yok denecek kadar azdı. Okul, kütüphane gibi eğitim merkezleri yoktu. Bu nedenle, yazılı edebiyat yerine sözlü edebiyat gelişmişti. Özellikle şiir yaygındı ve oldukça ileri düzeydeydi. Mekke'de düzenlenen panayırlarda şiir yarışmaları düzenlenir, birinci olan şiir Kâbe duvarına asılırdı.

İnsanlar, atalarının geleneklerini körü körüne taklit ederlerdi. Kan davaları yüzünden kabileler arasında sürekli savaşlar yaşanıyordu. İçki, kumar gibi kötü alışkanlıklar ve haksızlık artmıştı. Toplumda güçlü olanlar zayıfları ezerdi. Kölelerin, fakir ve kimsesizlerin hiçbir değeri yoktu. Kadınlara ve kız çocuklarına değer vermezlerdi. Bu özellikleri sebebiyle o döneme "Cahiliye Dönemi" adı verilmiştir.

2. DOĞUMU, ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ*

571- Fil Olayı. Habeşistan'ın Yemen Valisi Ebrehe, Kâbe'ye saldırdı.

571- Son Peygamber Hz Muhammed (s.a.) doğdu.

Hz. Peygamber 20 Nisan (12 Rebiyülevvel) 571 tarihinde Mekke'de dünyaya geldi. Hz. Peygamber'in annesi, Kureyş kabilesinin Zühreoğulları kolundan Âmine'dir. Babası ise yine Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolundan Abdullah'tır. Babası, Hz. Peygamber henüz dünyaya gelmeden ticaret maksadıyla çıktığı bir yolculuk sırasında Medine'de hastalanıp vefat etti. Yetim olarak hayata gözleri açan bu küçük çocuğa dedesi Abdülmüttalip tarafından, Araplar arasında az rastlanan Muhammed adı verildi. Bir müddet annesiyle beraber kalan Hz. Muhammed (s.a.) bu süre içerisinde amcası Ebu Lehep'in cariyesi Süveybe tarafından da emzirildi.

571- Hz. Peygamber Sütannesi Halime'nin yanında kalmaya başladı.

Mekke şehrinin havası küçük çocuklar için elverişli olmadığından şehrin önde gelen aileleri yeni doğan bebekleri göçebe kabilelere mensup sütannelere verirlerdi. Bununla çocukların çölün serin havasında büyümeleri, ayrıca doğru ve sade Arapçayı öğrenmeleri sağlanmış olurdu. Hz. Muhammed (s.a.) de bu amaçla Taif yakınlarında, çölde yaşayan Halime adında bir sütanneye verildi. Dört yaşına kadar sütannesi Halime'nin yanında kalan Hz. Peygamberin Abdullah, Üneyse ve Şeyma adlarında sütkardeşleri vardır.

577- Hz. Peygamber'in annesi Âmine vefat etti.

Dört yaşında annesi Âmine'ye geri verilen Hz. Muhammed (s.a.), altı yaşına kadar annesiyle birlikte yaşadı. Altı yaşlarındayken annesi ve dadısı Ümmü Eymen ile birlikte babasının mezarını ve akrabalarını ziyaret etmek için Medine'ye gitti. Bir süre orada akrabalarının yanında kaldı ve babasının mezarını ziyaret etti. Tekrar Mekke'ye dönerken Ebva denilen yerde Hz. Peygamberin annesi hastalanıp vefat etti. Doğmadan önce babasını kaybeden Hz. Peygamber, küçük yaşta annesini de kaybetti. Böylece hem yetim hem öksüz kaldı. Ümmü Eymen Hz. Peygamberi getirip dedesine teslim etti. Bundan sonra Hz. Peygamber (s.a), dedesinin yanında kalmaya başladı.

579- Dedesi Abdülmuttalip vefat etti.

Sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmüttalip'in yanında kalan Hz. Peygamberin bakımını dadısı Ümmü Eymen yaptı. Dedesi, torununu çok sevdiğinden onunla özel olarak ilgilendi. Annesinin ve babasının yokluğunu ona hissettirmemek için elinden geleni yaptı. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.), dedesini kaybedince yatağın altına gizlenerek ağlamıştır.

579- Amcası Ebu Talip'in yanında kalmaya başladı.

Dedesi Abdulmuttalip'in vefatından sonra Hz. Muhammed (s.a.)'in bakımını amcası Ebu Talip üstlenmiştir. Ebu Talip, yeğeni Muhammed'i hiçbir zaman kendi çocuklarından ayırmamış ve onu kendi öz çocuğuymuş gibi sevmiştir. Nereye giderse onu yanında götürmüş ve ölümüne dek onun öz babasıymış gibi davranmıştır. Onun yetişmesi için elinden geleni yapmıştır. Buna karşılık ona yük olmak istemeyen Hz. Muhammed (s.a.) de Ebu Talip'e işlerinde yardımcı olmuş, ayrıca onun sürülerini otlatmıştır. Amcasının hanımı olan Fatma da Hz. Peygambere öz annesi gibi davran-

*Hz. Muhammed'in hayat hikâyesi ile ilgili bu ünitede öğrenciler kronolojiye ait başlıkların altındaki açıklamalardan sorumludur. Altında herhangi bir açıklama olmayan başlıklardan öğrenciler sorumlu tutulmayacaktır.

mıştır. İşte Hz. Peygamber bu iki kişiye olan vefa borcunu ödemek amacıyla daha sonra amcasının oğlu olan Hz. Ali'yi yanına alarak onu aynı amcasının kendisini yetiştirdiği gibi yetiştirmiştir.

583- Amcası Ebu Talip ile birlikte Busra'ya ticaret kervanıyla gitti

Hz. Muhammed, on iki yaşından itibaren amcasıyla birlikte kervanlar aracılığıyla ticari seferlere katılmaya başlamıştır. İlk yolculuğunu amcası Ebu Talip ile birlikte Busra'ya yapmıştır.

588- Amcası Zübeyr ile Yemen'e ticaret kervanıyla gitti.

591- Ficar Savaşı'na katıldı.

591- Erdemliler Sözleşmesine (Hilfû'l-Fudûl) katıldı.

595- Hz. Hatice'nin kervanını Şam'a götürdü.

Dürüst bir tüccar olan Hz. Muhammed (s.a.) Mekke'nin zengin ve soylu iş kadınlarından biri olan Hz. Hatice'nin kervanının yönetimini üstlenmiştir. Hz. Hatice zamanla Hz. Muhammed (s.a.)'in dürüstlüğünden ve ticaretteki başarısından etkilenmiş ve ona evlilik teklifinde bulunmuştur.

596- Hz. Hatice ile evlendi.

Hz. Hatice'nin evlilik teklifine olumlu cevap veren Hz. Muhammed (s.a.), Hz. Hatice'yi ailesinden isteyerek evlenmiştir. Hz. Muhammed (s.a.) evlendiği sırada yirmi beş, Hz. Hatice kırk yaşındaydı. Peygamberimizin bu evlilikten Kasım, Zeynep, Rukiye, Ümmügülsüm, Fatıma ve Abdullah olmak üzere altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Bunlardan Fatıma dışındakiler Hz. Peygamberin sağlığında vefat etmişlerdir. Hz. Fatıma ise Hz. Muhammed (s.a.)'in vefatından altı ay sonra vefat etmiştir.

598- Hz. Peygamber'in oğlu Kasım doğdu. (Allah Resulü, Ebu'l-Kasım diye künyelendirildi.)

599- Hz. Peygamber'in amcasının oğlu Hz. Ali doğdu.

600- Hz. Peygamberin kızı Zeynep doğdu.

604- Hz. Peygamberin kızı Rukiye doğdu.

608- Hz. Peygamberin kızı Ümmügülsüm doğdu.

608- Kendisini Muhammedü'l-Emin olarak adlandıran Mekkelilere Kâbe hakemliği yaptı.

Hz. Muhammed (s.a.) otuzlu yaşlara geldiği zaman yıkılmaya yüz tutan Kâbe Mekkeliler tarafından yeniden inşa edilmiştir. Bu sırada kutsal kabul edilen Hacerü'l-Esved'in Kâbe duvarındaki yerine konulması gündeme gelince hangi kabilenin bu taşı yerine koyacağı tartışmalara yol açmıştır. En sonunda Mekkeliler Hz. Peygamber'in hakemliği sayesinde birbirleriyle çatışmaktan kurtulmuşlardır.

3. PEYGAMBER OLUŞU VE MEKKE DÖNEMİ

610- Hira Mağarası'nda (Ramazan ayında, Kadir Gecesi'nde) ilk vahiy geldi.

Hz. Muhammed (s.a.) otuz beş yaşından itibaren sık sık Mekke'nin yakınlarındaki Hira Mağarası'na çekiliyordu. Burada Allah'ı ve onun yaratıcı gücünü düşünüyordu. Bu mağarada bir müddet kaldıktan sonra tekrar Mekke'ye dönüyor, Kâbe'yi tavaf edip evine geliyordu. 610 yılının Ramazan ayının 27. gecesinde yine Hira Mağarası'nda olduğu bir sırada vahiy meleği Cebrail kendisine gelerek "Oku!" dedi. Peygamberimiz "Ben okuma bilmem." karşılığını vermesine rağmen aynı isteği iki kez daha tekrarladı. Sonra Alâk suresinin ilk beş ayeti Hz. Peygamber'e okudu. Bu ayetlerde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Oku! Yaratan Rabbinin adıyla. O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömerttir. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediğini de öğretti." Bu yaşadıklarına bir anlam veremeyen Hz. Muhammed (s.a.) titreyerek hızlıca evine geldi. Eşinden kendisini örtmesini istedi. Derin bir uykuya daldıktan sonra uyandı. Başından geçenleri eşine anlattı. Hz. Hatice de onu yatıştırdı. Daha sonra eşinin başına gelen bu durumu sormak maksadıyla Hz. Hatice'nin akrabası olan Varaka b. Nevfel'in yanına gittiler. Varaka b. Nevfel, Tevrat ve İncil'den haberdar olan bilge bir insandı. Hz. Muhammed (s.a.)'in başından geçenleri dinleyince ona gelenin vahiy meleği olduğunu, eğer hayatta kalacak olursa İslam'a daveti sırasında onun yanında olacağını bildirdi.

Varaka'nın sözleri Hz. Muhammed (s.a.)'in içini rahatlatmıştı. Hz. Muhammed (s.a.) bu ilk vahiyden sonra aynı tecrübenin tekrarlanması için zaman zaman Hira Mağarası'na gidiyor ve vahiy meleğinin gelmesini bekliyordu. Fakat kendisine bir süre vahiy meleği gelmedi. İşte ilk vahiyden sonra aradan geçen bu zamana "Fetretü'l-Vahiy"adı verilir. Bu süre içerisinde Hz. Peygamber psikolojik olarak vahye hazırlanmıştır. Peygamberimizin, Rabbinin kendisini terk ettiği düşüncesine kapıldığı bir sırada Cebrail Hira Mağarasından dönerken yeniden ona göründü. Peygamberimiz onu ilk gördüğü zamanki gibi endişe içinde evine geldi ve yatağına uzandı. Daha sonra Cebrail gelerek Rabbinin şu ayetlerini bildirdi: "Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve insanları uyar. Rabbini her şeyden üstün tut, elbiseni temizle. Kötü şeylerden uzaklaş." (Müddessir suresi, 1. 5. ayetler.) Bu ayetlerle birlikte Hz. Muhammed (s.a.)'e İslam'a davet görevi verilmiştir.

Hz. Peygamber İslama davetle görevlendirildikten sonra en yakınında bulunanları bu dine davet etti. Başta eşi Hz. Hatice olmak üzere o esnada Hz. Peygamberin evinde kalan ve on yaşlarında bir çocuk olan Hz. Ali ve Hz. Peygamberin azatlı kölesi Zeyd b. Harise İslama giren ilk kişilerden oldu. Bunun yanı sıra Hz. Peygamberin samimi arkadaşı olan Hz. Ebu Bekir de ona iman ederler arasında ilklerdendir. Ayrıca daha sonra önde gelen sahabilerden olacak olan Hz. Osman, Zübeyr b. Avam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebu Vakkas ve Talha b. Ubeydullah, Hz. Ebu Bekir'in daveti üzerine Müslüman olmuşlardır. Bu isimlerin yanı sıra Ebu Ubeyde b. Cerrah, Bilal-i Habeşi, Ebu Zer el-Gıfari ilk Müslüman olan sahabelerdir. Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi Hz. Peygamber tebliğe başladığı andan itibaren kadın-erken, genç-yaşlı, zengin-fakir, hür-köle ayrımı gözetmeksizin çevresinde bulunan herkesi İslama davet etmiştir.

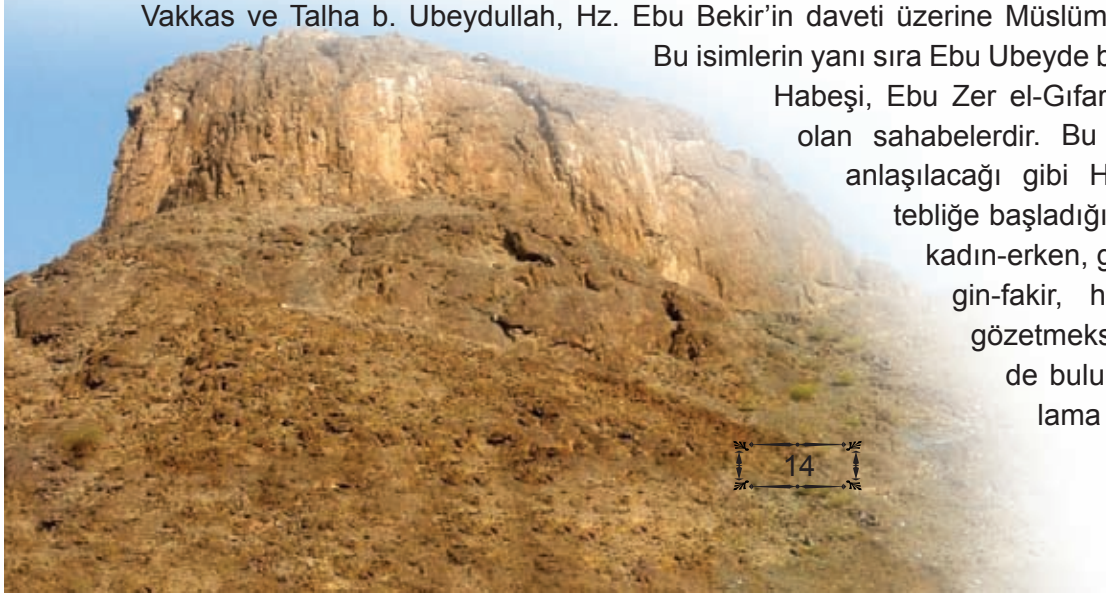

Hz. Peygamber kendi akrabalarını da İslama davet etmiştir. Ailesinin önde gelen iki ismi olan Ebu Lehep ve Ebu Talip, İslamı kabul etmemişlerdir. Ancak Ebu Talip hayatının sonuna kadar Hz. Peygamberi koruyup kollamaya devam etmiştir. Ebu Lehep ise İslam'a karşı çıkmış ve Peygamberimizle devamlı mücadele etmiştir.

Mekke'de bulunan müşrik (Allah'a ortak koşan) Araplar, Hz. Muhammed (s.a.)'in getirdiği bu mesaja karşı ilk önce tepkiyle karşılık verdiler. Onunla alay ettiler ve onu kınadılar. Tüm bunların sonuçsuz kaldığını, Müslüman olan kişilerin hiçbirinin İslamdan vazgeçmediğini görünce gücü yetebildiklerine işkence etmeye başladılar. İşkence görenlerin en başında köle ve güçsüz Müslümanlar geliyordu. Bilal-i Habeşi'yi efendisi Ümeyye b. Halef güneş altında kızgın kumlara yatırıyor, göğsünün üzerine kaya parçaları koyarak onu putlara tapmaya zorluyordu. Bir diğer işkence gören sahabi ise Habbab b. Eret'ti. O, hayatının sonuna kadar işkence izlerini vücudunda taşıdı. Yine Ammar b. Yasir, annesi Sümeyye, babası Yasir bu tip işkencelere maruz kalan sahibilerdendi. Nitekim Ammar'ın annesi ve babası İslamdan sonra putlarına tapmayı kabul etmedikleri için öldürüldüler. Böylece İslamın ilk şehitleri olma şerefine eriştiler. Ancak işkence yapılanlar sadece güçsüz Müslümanlar değildi. İslamı kabul eden hemen hemen herkes az veya çok çeşitli işkencelere maruz kalmıştır. Ukbe b. Ebu Muayt, Ümeyye b. Halef'in kışkırtmasıyla ve Ebu Cehil'in teşvikiyle Hz. Peygamber secdede iken bir deve işkembesi getirerek Sevgili Peygamberimizin iki omzunun üzerine koymuştu. Yine Ukbe başka bir defa atkısıyla Hz. Peygamberi boğmaya çalışmış, onu bu durumdan Hz. Ebu Bekir kurtarmıştı. Hz. Peygamberin amcası Ebu Lehep ise Hz. Peygamberin kapısının önüne pislik koyardı. Yengesi Ümmü Cemil de topladığı dikenleri Hz. Peygamberin geçeceği yerlere atardı. Bunun üzerine Tebbet suresi inmiştir.

İşkencelerin herhangi bir sonuç vermediğini gören Mekkeli müşrikler bu defa Hz. Peygamber ile uzlaşma yoluna gitmeye çalışmışlar fakat ne teklif ettilerse, Hz. Muhammed (s.a.)'i yolundan geri çevirememişlerdir.

610- Kızı Hz. Fatma doğdu.

614- Üç yıl gizli davetten sonra açıktan davete başladı.

Hz. Peygamber, Yüce Allah'tan inen ayetleri Müslüman olanlara duyurmak için Safa Tepesi'nin eteklerinde bulunan Erkam'ın evinde toplardı. Peygamberimiz belli bir süre Mekke'de İslam'ı en yakınlarına gizlice anlattı. Ömer b. Hattap'ın Müslüman olmasına kadar geçen süreç bu şekilde devam ettiği için bu sürece gizli davet evresi denilmiştir. Bu sırada Hz. Peygambere "Sana emredileni açıkça söyle! Müşriklerden de yüz çevir!" ayetinin gelmesi üzerine açıktan davet başlamıştır.

615- Müşriklerin ağır baskıları üzerine Hz. Osman liderliğinde (4 kadın, 11 erkek) on beş Müslüman Habeşistan'a hicret etti.

616- Hz. Hamza ve Hz. Ömer Müslüman oldu.

Mekke toplumunun iki güçlü ismi olan Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman olmaları Müslümanlara moral kaynağı olmuştur.

617- Cafer b. Ebu Talip liderliğindeki (18 kadın, 82 erkek) yüz Müslüman ikinci defa Habeşistan'a hicret etti.

617- Mekkeli müşrikler Müslümanlara boykot uygulamaya başladı.

Tüm çabaları sonuçsuz kalan Mekke müşrikleri 616-619 yılları arasında üç yıl sürecek olan bir sözleşme imzalayarak Kâbe'nin duvarına astılar. Bu sözleşmeye göre Müslümanlar ve onlara arka çıkanlarla kız alınıp verilmeyecek, alışveriş yapılmayacak, oturup kalkılmayacak, selam dahi verilmeyecekti. Bu süreç içerisinde Müslümanlar ve henüz Müslüman olmamasına rağmen bu sözleşmeyi kabul etmeyen Hz. Peygamberin akrabaları Ebu Talip'in mahallesine taşındılar. Bu üç yıl içerisinde Müslümanlar çok zorluk çektiler ve yiyecek ekmeği zor bulabildiler. Hz. Peygamber sahip olduğu neyi varsa bu üç yıl içerisinde harcamıştır. Daha sonra Mut'im b. Adiy gibi bazı Mekkeli müşriklerin bu anlamsız boykota son vermek istemeleri üzerine boykot sona erdirilmiştir. Kâbe duvarına asılan sözleşme metni indirilince, sadece "Senin isminle Allahım!" ibaresi dışındaki bölümlerin kurtçuk tarafından yenildiği görülmüştür.

619- Mekkeli müşrikler, Müslümanlara uyguladıkları boykotu kaldırdı.

619- Hz. Hatice ve Ebu Talip vefat etti.

Hz. Peygamber boykotun kaldırılmasının hemen ertesinde iki büyük kaybı birlikte yaşadı. Çocukluğundan itibaren kendisi koruyup kollayan amcası Ebu Talip ve evliliği boyunca desteğini ondan hiç esirgemeyen eşi Hz. Hatice aynı yıl içerisinde vefat ettiler. Bu nedenle peygamberliğin onuncu yılına denk gelen bu yıla Müslümanlar Hz. Peygamberin çok üzülmesi sebebiyle "Hüzün Yılı" adını verdiler.

620- Hz. Muhammed (s.a.) İslama davet için Taif'e gitti. Ağır hakaretlere uğrayarak Mut'im bin Adiy himayesinde Mekke'ye döndü.

620- İsra ve Miraç Olayı gerçekleşti.

620- Medineli altı kişi Müslüman oldu.

621- Medineli on iki Müslüman ile I. Akabe Biatı yapıldı.

Hz. Peygamber 620, 621 ve 622 yıllarında üç yıl üst üste Medinelilerle görüşmüştür. Bunlardan ilki sadece görüşme niteliği taşırken ikinci ve üçüncü görüşmeler bir bağlılık yemini şeklindedir. İlk olarak Medinelilerden altı kişi Akabe denilen yerde Peygamberimizle görüştü. 621 yılının hac mevsiminde Medineliler onu Hazreç ve ikisi Evs kabilesinden olmak üzere toplam on iki kişiyle Akabe adı verilen yerde Hz. Peygamberle ikinci kez görüştüler. Allah'a ortak koşmayacaklarına, hırsızlık etmeyeceklerine, zina yapmayacaklarına, çocuklarını öldürmeyeceklerine dair Hz. Peygambere söz verdiler. İşte bu görüşmeye Birinci Akabe Biatı adı verilir. Ayrıca Hz. Peygamber Yesrip halkına Kur'an'ı öğretmesi için ve henüz Müslüman olmayanları İslama davet için Musab b.Umeyr'i görevlendirdi.

621- II. Akabe Biatı gerçekleşti.

Birinci Akabe Biatı'ndan sonra ikisi kadın olmak üzere toplam yetmiş yedi kişiyle Mekke'ye gelen Medinelilerle Hz. Peygamberin yaptığı görüşmeye İkinci Akabe Biatı adı verilir. Bu görüşme esnasında Medineliler Hz. Peygamberi kendi şehirlerine davet etmişler ve onu canları pahasına koruyacaklarına dair söz vermişlerdir.

622- Hz. Muhammed, arkadaşı Hz. Ebu Bekir'le Mekke'den Medine'ye hicret etti.

İkinci Akabe Biatı'ndan sonra Müslümanların hicretine izin verilmesiyle Hz. Ebu Bekir gibi bazı kişiler hariç Müslümanlar Medine'nin yolunu tutmuşlardır. Hz. Peygamber ise daha sonra arkadaşı Hz. Ebu Bekir ile birlikte Mekkelilerin kendilerini takip etmelerini engellemek için farklı bir yol takip ederek Medine'ye hicret etmiştir. Hatta bu yolculuk sırasında Sevr Mağarası'nda gizlenen Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'i mağaranın ağzına kadar gelen müşriklerin fark edememeleri Kur'an ayetlerine yansımıştır.

622- Hz. Peygamber Kuba Mescidi'ni yaptırdı. Ranuna vadisinde ilk cuma namazını kıldırdı ve ilk hutbeyi okudu.

Hicret sırasında Hz. Peygamber Medine yakınlarındaki Kuba'da konaklamış ve burada bir mescit inşa ettirmiştir. Buradan ayrıldıktan sonra Ranuna vadisine geldiğinde cuma namazının farz kılınması üzerine burada ilk kez cuma namazı kıldırmıştır.

4. MEDİNE DÖNEMİ VE VEFATI

Hz. Peygamberin Medine'ye hicretiyle on üç yıllık Mekke Dönemi sona ermiş, on yıllık Medine Dönemi başlamış oldu. Peygamberimiz, hicret ettiği yıl elli üç yaşındaydı. Hz. Peygamberin hicretiyle o zamana kadar Yesrip diye anılan bu şehir, Peygamber'in Şehri anlamına gelen el-Medinetü'n-Nebi olarak isim değiştirdi.

622- Hz. Peygamber (12 Rebiyülevvel/24 Eylül) Medine'ye ulaştı ve Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine yerleşti.

622- Mescid-i Nebi'nin yapımına başlandı (Rebiyülevvel/Eylül).

Peygamberimiz Medine'ye gelince, müminlerin ibadet edebileceği bir mescit ihtiyacı ortaya çıktı. Peygamberimizin şehre girişinde devesinin çöktüğü yer, sahibinden satın alındı. Hz. Peygamber ve sahabiler canla başla çalışarak büyük bir mescit yaptı. Bu mescide, "Mescid-i Nebi", "Peygamber Mescidi" adı verildi. Mescidin yanı başına da Hz. Peygamberin ailesinin kalacağı yan yana küçük odalardan oluşan evi inşa edildi.

Peygamberimiz, mescidin yanına Suffa denilen gölgelik bir yer yaptırdı. Buraya kimsesiz, ilim öğrenen ve öğreten müminleri yerleştirdi. Böylece Kur'an mekteplerinin temeli atılmış, ilim tahsili başlamış oldu. Suffa ashabı adıyla anılan bu müminler, devamlı Hz. Peygamberin yanında bulunurlardı. İslama yeni giren kimselerin yaşadığı yerlere öğretici olarak burada yetişen sahabiler gönderilirdi.

622- Namaza çağrı için ezan uygulamasına başlanması

Mescid'in inşasının bitiminden sonra Müslümanlara namaz vakitlerini bildirmek için bir yönteme ihtiyaç duyuldu. Hz. Peygamber sahabeleriyle çeşitli çareler aradı. Çan çalmak, boru çalmak, ateş yakmak gibi teklifler, başka dinlerin çağrı yöntemlerine benzediği için kabul edilmedi. Sonra görülen bir rüya üzerine bugünkü şekliyle ezanın okunması kabul edildi. Bilal-i Habeşi gür sesiyle ezan okumaya başladı. Bu nedenle Bilal-i Habeşi'ye Peygamber müezzini denildi.

623- Müslümanlar arasında kardeşlik (muâhât) oluşturuldu.

Mekkeli Müslümanlar yurtlarından göç edip ayrıldıkları için muhacir (göç eden), Medineli müminler ise onlara her türlü yardımı yaptıkları için Ensar (Yardımcılar) adıyla anılıyorlardı. Hz. Peygamber, aralarındaki bağı iyice kuvvetlendirmek için Müslümanları birbirine kardeş yaptı. Genellikle bir muhacir ve bir ensar şeklinde gerçekleşen kardeşlik sonucunda her şeylerini geride bırakarak gelen Müslümanlara Allah için diğer kardeşleri ellerini uzatıyor, malını paylaşıyor, derdine ortak oluyordu.

623- Medine Sözleşmesi imzalandı.

Medine şehrinde iki Arap kabilesi olan Evs ve Hazreç, üç Yahudi kabilesi olan Benu Kaynuka, Benu Nadir ve Benu Kureyza yaşamaktaydı. Hz. Peygamber yapmış olduğu Medine Sözleşmesi'yle bütün toplulukların Hz. Peygamberin önderliğinde hayatlarını ve inançlarını özgürce yaşayacaklarına dair güvence verdi. Medine halkıyla yapılan bu sözleşmeye tarihte Medine Vesikası veya Medine Anayasası adı verilir. Medine Sözleşmesi'yle farklı dine mensup Yahudiler ile Müslümanların barış içinde yaşaması sağlanmıştır.

623- Savaşa izin verildi.

Hz. Peygamberin katılmış olduğu bütün askeri seferlere gazve, onun bizzat katılmadığı bir sahabinin komutasında gönderdiği askeri birliklere ise seriyye adı verilir. Hz. Peygamberin idaresinde yirmi yedi gazve gerçekleşmiştir.

623- Hz. Peygamber ilk kez aşura orucu tuttu ve Müslümanlara da tutmalarını tavsiye etti. (10 Muharrem/14 Temmuz).

624- Hz. Peygamber, Abdullah b. Cahş komutasında Batn-ı Nahle'ye bir seriyye gönderdi.

624- Oruç farz kılındı (Şaban/Şubat).

624- Teravih namazı kılınmaya başlandı (1 Ramazan/26 Şubat).

624- Bedir Savaşı (17 Ramazan/13 Mart)

Bedir Savaşı, 2/624 yılında Bedir kuyuları etrafında yapıldığı için bu adla isimlendirilmiştir. Mekkeliler, geliri ile Medine üzerine büyük bir sefer yapabilmek için çok büyük bir ticaret kervanı hazırlayıp Ebu Süfyan idaresinde Şam üzerine göndermişlerdi. Bin deveden oluşan bu kervan Kureyş tarafından sevk edilen en büyük ticaret kervanlardan biridir. Hz. Peygamber kervanın geçtiğini duyunca sahabilerini toplayarak onları sefere çağırdı. Müslüman askerlerin sayısı yetmiş dördü muhacir, geriye kalanı ensar olmak üzere toplam üç yüz beş kişiydi. Orduda yetmiş deve, iki de at bulunuyordu. Ebu Süfyan, Müslümanların kendilerini takip ettiğini haber almış ve kervanın baskına uğrayacağı endişesiyle Mekke'ye haber göndermişti. Bunun üzerine yaklaşık bin kişiden oluşan yedi yüz develi ve yüz atlı olmak üzere büyük bir ordu kervanın güvenliğini sağlamak

amacıyla Bedir yakınlarına gelmişti. Bedir mevkiine gelen Müslümanlar, Hubab b. Münzir'in Hz. Peygambere teklifi üzerine Bedir kuyularının başına karargâh kurdular ve çevredeki kuyuları da kapattılar. Böylece stratejik açıdan Müslümanlar üstün konuma geçmiş oldular. Arap geleneğine göre savaş teke tek vuruşma şeklinde başladı. İlk olarak müşrik ordusundan Esved b. Abdülesed, İslam ordusundan da Hz. Hamza çıkıp çarpıştılar. Hz. Hamza'nın rakibini öldürmesi üzerine Utbe b. Rebia, kardeşi Şeybe ve Velid b. Utbe ortaya atıldılar; karşılarına ensardan üç kişi çıksa da bunu kabul etmeyerek Kureyş'ten üç kişinin çıkmasını istediler. Bunun üzerine Hz. Hamza, Hz. Ali ve Ubeyde b. Haris çıkarak rakiplerini öldürdüler. Daha sonra kızışan savaş dört veya beş saat sürdü. Savaş sonunda Ebu Cehil, Ümeyye b. Halef, Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebu Süfyan'ın oğlu Hanzala gibi Mekke'nin ileri gelenleriyle birlikte müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü. Bir o kadar da asker esir alındı. Müslümanlar ise toplam on dört şehit verdiler. Elde edilen esirlerden okuma yazma bilenler, on Müslümana okuma yazma öğretme karşılığında serbest bırakıldı.

624- İlk kez bayram namazı kılındı ve Ramazan Bayramı kutlandı. (1 Şevval/27 Mart).

624- Hz. Peygamber Hz. Ayşe ile evlendi.

624- Benu Kaynuka Savaşı

624- Hz. Ali ile Fatıma evlendi.

624- Sevik Savaşı (5 Zilhicce/29 Mayıs)

624- İlk kez Kurban Bayramı kutlandı (10 Zilhicce/3 Haziran).

624- Hz. Osman ile Ümmügülsüm evlendi.

625-Hz. Hasan doğdu.

625-Uhud Savaşı (7 Şevval/23 Mart).

Mekkeliler Bedir hezimetinden sonra, öç almak için bir yıl hazırlık yaptılar. Mekke'nin lideri de Ebu Süfyan olmuştu. Mekkeli müşrikler Medine'yi basmak, müminlerden intikamlarını almak düşüncesiyle üç bin kişilik bir ordu hazırladılar. Orduda 700 zırhlı, 200 atlı ile 3000 deve bulunuyordu. Orduya, yakınlarının öcünün alınması için askerleri gayretlendirmek maksadıyla bazı Kureyş kadınları da katılmıştı. Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mekke'de bulunan amcası Abbas, Kureyşlilerin hazırlığını bir mektupla yeğenine bildirdi. Hz. Peygamber bunun üzerine sahabilerini toplayarak nasıl hareket edeceklerini konuşmaya başladı. Kendisi şehirde kalarak düşmana karşı savunma savaşı yapılması fikrinde olduğunu söyledi. Sahabilerin bir kısmı da bu düşüncede olduklarını bildirdiler. Ancak Bedir Savaşı'na katılamayanlar ve gençler düşmanla göğüs göğüse çarpışmak için Medine dışına çıkılmasını istediler. Bu fikirlerinde çok ısrarlı davrandılar. Daha sonra Hz. Peygamberin fikrine göre hareket etmenin daha iyi olacağını anladılar. Bu fikrin uygulanması için ısrarlarından vazgeçtiler. Ancak Hz. Peygamber alınan karardan dönmenin uygun olmadığını bildirdi.

Hz. Peygamber bin kişilik bir kuvvetle Medine'den çıktı. Yolda Yahudilerden bir kısmı da savaşa katılmak istedi. Fakat Hz. Peygamber bunu kabul etmedi. Yahudilerle dost olan münafıkların reisi Abdullah b. Übey bazı bahaneler göstererek üç yüz adamıyla birlikte İslam ordusundan ayrıldı. Onların Medine'ye dönmesiyle Müslüman ordusunun sayısı yedi yüze indi. Hz. Peygamber Uhud Dağı'na ulaştığı zaman, düşman askerleri oraya yerleşmişti. Arkalarını Uhud Dağı'na vererek savaş düzeni aldılar. Düşmanın geriden saldırısını önlemek için elli kişilik bir okçu birliği, Ayneyn Tepesi olarak bilinen, daha sonra Okçular Tepesi olarak isimlendirilecek tepeye yerleştirildi. Hz. Peygamber okçulara, savaşın sonucu ne olursa olsun kendisinden habersiz yerlerini terk etmemelerini emretti. 3/625 yılında savaş aynen Bedir savaşında olduğu gibi teke tek çarpışmayla başladı. Mekkelilerden ortaya çıkan iki savaşçı Hz. Hamza ve Hz. Ali tarafından öldürüldü. Savaş kısa zamanda kızışmış, Müslümanlar düşmanın merkezine kadar ilerlemişti. Çok geçmeden Kureyş ordusu bozulmuş, kadınlar panik içerisinde dağa kaçışmaya, bağrışmaya başlamışlardı. Müminlerin bir kısmı kaçan düşmanı kovalamaya çalışırken, diğer bir kısmı ise savaş zaferimizle bitti, diyerek ganimet toplamaya başlamıştı. Ayneyn Tepesi'ne yerleştirilen okçular da savaşın, kendilerinin zaferiyle bittiğini söyleyerek ganimet toplamaya koştular. Komutanları Abdullah b. Cübeyr'in hiçbir durumda buradan ayrılmamakla emrolunduklarına dair gösterdiği çabalar sonuç vermedi. Ayneyn Tepesi'nde Abdullah b. Cübeyr ile birlikte sekiz okçu kaldı.

Kureyş kumandanlarından Halid b. Velid, çok fırsat kollamış fakat ele geçirememişti. Okçuların dağıldığını görünce iki yüz elli kişilik atlı birliği ile Ayneyn Tepesi'nin arka tarafına geçti. Kalan okçuları şehit ettikten sonra ganimet toplamaya dalan Müslüman askerleri arkadan kuşattı. Diğer taraftan dağılan Kureyş askerleri toplanıp saldırmaya başladı. Müslümanlar iki taraftan kıskaca alınmıştı. Bu sırada Müslümanlar çok kayıp verdiler. Hz. Peygamberin bu savaş sırasında dişi kırılmış, miğferinin halkaları darbe sonucunda yanağına batmış, alt dudağı yarılmıştı. Ayrıca Hz. Hamza'yı öldürmesi için özel olarak tutulan Vahşi de uygun fırsatı bulmuş ve Hz. Hamza'yı şehit etmişti. Hz. Peygamber ve Müslümanlar bu durumdan kurtulmak için Uhud Dağı'na çekildi. Uhud'da müşriklerden yirmi iki kişi ölürken, Müslümanlardan yetmiş kişi şehit düştü. Her ne kadar Müslümanlardan çok sayıda şehit verilmiş olsa da müşrikler Müslümanların üzerlerine tekrar gelmeye cesaret edemediler.

625- Hamraülesed Savaşı (8 veya 12 Şevval/24 veya 28 Mart)

625- Raci Olayı (Safer/Temmuz)

625- Bi'ri Maûne Olayı (Safer/Temmuz)

625- Beni Nadir Savaşı (18 Rebiyülevvel/28 Ağustos)

626- Hz. Hüseyin doğdu (5 Şaban/10 Ocak).

627- Beni Müstalik Savaşı

627- İfk Olayı

627- Hendek (Ahzâb) Savaşı (Zilkade/Nisan).

Ebu Süfyan kumandasında on bin kişilik bir ordu hazırlayan müşrikler 627 yılında Medine üzerine yürüdüler. Hz. Peygamber sahabileriyle görüş alış verişinde bulunduktan sonra Medine'de kalarak düşmanı karşılamak kararını aldı. Ancak düşman çok kalabalık ve hazırlıklı olduğu için başka tedbirler araştırıldı. Sahabilerden Selman-ı Farisi, Medine'nin etrafına hendek kazılması fikrini ortaya attı ve onun bu fikri uygun bulundu. Hendek kazımı çok zor oldu. Üç bin kişilik İslam ordusu hazırlandı. Mekkeli müşrikler de çok büyük bir orduyla Medine'yi kuşattılar. Ancak müşrikler karşılarında hendeği görünce şaşırıp kaldılar. Çünkü Arabistan'da o güne kadar böyle bir savaş tekniği görülmemişti. Kazılan hendeğin ölçüleri yaklaşık olarak 5500 m uzunluğunda 9 m eninde 4.5 m derinliğindeydi. Bu durum Mekkelilerin moralini bozdu. Karargâhlarını kurup beklemeye başladılar. Hendeği geçemedikleri için karşılıklı ok ve taş atmalarla kuşatma yirmi güne yakın sürdü. "Hendek" veya birçok topluluk ve kabilelerden asker toplandığı için "Ahzab" savaşı adı verilen bu savaşta müminlerden beş kişi şehit düştü. Müşriklerden ise dört kişi öldü. Hendek Savaşı'ndan sonra Mekkeliler bir daha Medine üzerine gelememişlerdir.

627- Beni Kurayza Savaşı (Zilkade /Nisan).

628-Hz. Peygamber bir grup Müslümanla birlikte umre yapmak için Mekke'ye doğru yola çıktı.

628- Rıdvan Biatı yapıldı.

628- Hudeybiye Antlaşması imzalandı (Zilhicce/Nisan).

628- Hayber Savaşı (Muharrem/Mayıs).

629- Müslümanlar ilk kez umre yaptılar.

629- Halid b. Velid ve Amr b. As Müslüman oldu.

629- Mûte Savaşı (Cemâziyelevvel/Eylül).

630- Mekke'nin Fethi (20 Ramazan/11 Ocak).

Aynı yılda Mekkeliler, kendilerinin yanında Hudeybiye Antlaşması'na giren Bekir Oğulları kabilesine gizlice yardım ettiler. Müslümanların müttefiki olan Huzaa kabilesine baskın yaparak yirmi üç kişinin öldürülmesine yol açtılar. Bunun üzerinde Huzaalılar Hz. Peygamberden yardım istedi.

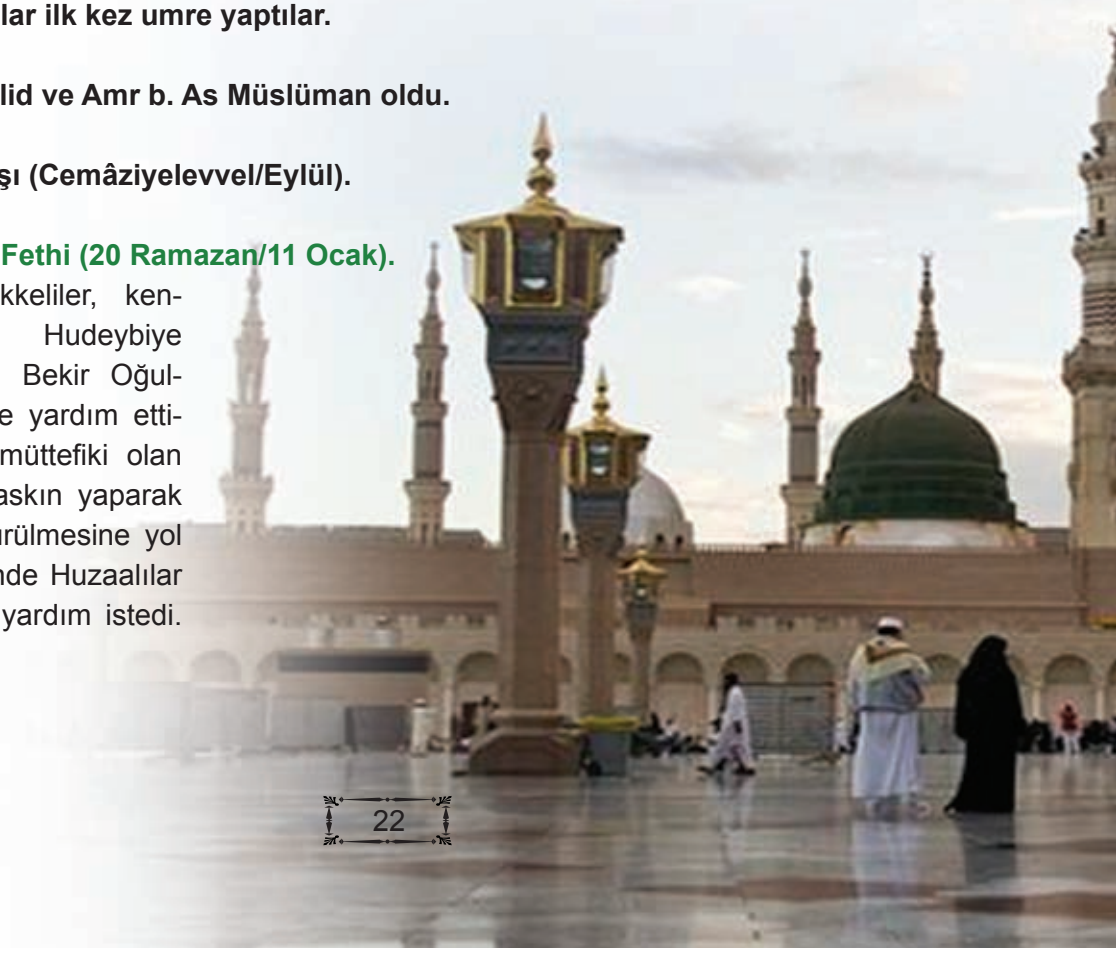

Hz. Peygamber Kureyşlilerin antlaşmayı bozmaları üzerine on bin kişilik büyük bir ordu hazırlayarak Mekke'ye doğru yola çıktı. İstikametin Mekke olduğunu kimseye söylemedi. Asıl amacı, kan dökülmeden Mekke'yi feth etmekti. Nitekim küçük birtakım çarpışmalar dışında Mekke savaşsız bir şekilde fethedilmiş oldu. Mekke'ye girdikten sonra da evine kapanan veya Kâbe'ye sığınan hiç kimseye dokunulmadı. Mekke'nin Fethi'nin ardından Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması geldi ve Müslümanlar bu savaşlardan da başarıyla ayrıldılar.

630- Huneyn Savaşı (11 Şevval/1 Şubat)

630- Taif Kuşatması (Şevval/Şubat)

630- Hz. Peygamber'in umre yapması (19 Zilkade/10 Mart)

630- Hz. Peygamber'in oğlu İbrahim doğdu (Zilhicce/Mart-Nisan).

630 Tebük Seferi (Receb/Ekim)

631- Hz. Peygamber Kur'an-ı Kerim'i Cebrail ile iki defa karşılıklı okudu (Ramazan/Aralık).

632- Veda Haccı için Hz. Peygamber Medine'den ayrıldı (26 Zilkade/23 Şubat).

Aynı yılda Peygamberimiz kırk bin kişilik bir topluluk ile haccetmek için Mekke'ye gitmek üzere hareket etti. Onun gelişini duyan Müslümanlar 9 Zilkade/7 Mart günü Mekke'de toplandı. Hz. Peygamber hac sırasında Arafat'ta yüz yirmi bin kişilik kitleye bir konuşma yaptı. Daha sonra bu konuşmasına Veda Hutbesi denilmiştir.

632- Veda Hutbesi (9 Zilhicce/7 Mart).

632- Hz. Peygamber ateşli bir hastalığa yakalandı (27 Safer/24 Mayıs Pazar).

632- Hz. Peygamber'in Vefatı (13 Rebiyülevvel/8 Haziran Pazartesi).

Aynı yılda Hz. Peygamber bu dünyadan ayrılacağını anlamıştı. Nitekim Rebiyülevvel ayına bir gün kala hastalandı. Hz. Peygamberin baş ağrısı ve şiddetli ateşi vardı. Sahabilerini yanına çağırarak Arabistan'ın putperestlerden temizlenmesini, gelen elçilere iyi davranılmasını nasihat etti. 14 Rebiyülevvel 11/8 Haziran 632 Pazartesi günü kuşluk vakti eşi Hz. Aişe'nin kolları arasında altmış üç yaşındayken ruhunu teslim etmiştir.

632- Hz. Peygamber'in defnedilmesi (14 Rebiyülevvel/9 Haziran Salı)

Hz. Peygamber (s.a.), vefat ettiği yer olan Hz. Aişe'nin odasının olduğu yere, Mescid-i Nebi'nin yanı başına defnedilmiştir.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. Peygamber Efendimizin (s.a.) doğduğu çevrenin özelliklerini maddeler hâlinde yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimizin (s.a.) doğum ve vefat tarihidir?

A) 571 - 622 B) 571 - 632 C) 610 - 632 D) 570 - 622

3. Aşağıdakilerden hangileri Peygamber Efendimizin (s.a.) sütannelerinin adlarıdır?

A) Halime–Şeyma B) Âmine–Halime C) Süveybe–Halime D) Süveybe–Ümmü Eymen

4. Peygamberimizin Kâbe Hakemliğini kısaca açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

5. Peygamberimizin peygamberlik hayatını genel özellikleriyle anlatınız.

.....
.....
.....
.....

6. Hz. Hatice ile Ebu Talip'in peş peşe vefat ettikleri yıla ne ad verilmiştir?

A) Hüzün Yılı B) Yas Yılı C) Ölüm Yılı D) Hicret Yılı

7. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanlarının başına "D", yanlış olanlarının başına "Y" harfi koyunuz.

( ) Peygamber Efendimiz (s.a.), doğduktan kısa bir süre sonra babasını kaybetmiştir.

( ) Peygamberimize (s.a.) ilk gelen ayetler, "Oku! Yaratan Rabbinin adıyla" diye başlar.

( ) Peygamberimiz (s.a.) ve ona inananların Mekke'den Medine'ye göç etmelerine "Hicret" adı verilir.

( ) Putperestlerle yapılan ilk büyük savaş Uhud Savaşı'dır.

( ) Peygamberimizin (s.a.) amcası Hz. Hamza, Mekke'nin Fethi sırasında şehit olmuştur.

8. Aşağıda isimleri verilen olayları tarih sırasına göre kutucuklara yerleştiriniz.

- Peygamberimizin (s.a.) peygamber oluşu
- Hendek Savaşı
- Peygamberimizin (s.a.) vefatı
- Peygamberimizin (s.a.) hicreti
- Mekke'nin Fethi
- Bedir Savaşı
- Veda Haccı
- Peygamberimizin (s.a.) babasının vefatı
- Peygamberimizin (s.a.) Hz. Hatice ile Evliliği
- Peygamberimizin (s.a.) doğumu

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

2. ÜNİTE

TEMİZLİK

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Peygamberimizin temizlikle ilgili bir hadisini bulup defterinize yazınız.
2. Bir gün içinde bedeninizi temiz tutmak için neler yapıyorsunuz? Defterinize not ediniz.
3. Temizliğin sağlık açısından önemini araştırınız.

Ne dersiniz?

Allahü Teâlâ bütün peygamberlerine şu emri vermiştir:

"Ey peygamberler! Temiz olan şeylerden yiyin; dürüst ve erdemli davranın. Bilin ki, yaptığınız her şeyi eksiksiz biliyorum." (Mü'minun suresi 51. ayet.)

Peygamber Efendimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki ağzı ve burnu suyla temizlemek peygamberlerin sünnetindendir." (Ebu Davud, Taharet, 29.)

Yukarıdaki bilgilere göre sizce peygamberlerin ortak özelliklerinden biri nedir?

Allahü Teâlâ insanlık tarihi boyunca doğru düşünce, doğru inanç ve doğru davranış yollarını göstersinler diye peygamberler seçmiştir. İnsanların en iyi, en doğru, en temiz olanları peygamberlerdir. İnsanlara hem maddi hem de manevi temizliği öğretmek, peygamberlerin görevleri arasındadır. Hz. Muhammed (s.a.)* ağız ve burnu su ile temizlemek[1], utanma duygusuna sahip olmak, güzel koku kullunmak, ağız ve diş temizliği yapmak[2] gibi temizlik ile ilgili nitelik ve davranışların peygamberlerin ortak özellikleri arasında yer aldığını bildirmiştir.

Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.) de hem manevi hem de maddi anlamda insanların en temizi idi. "Temizlik imanın yarısıdır."[3] buyurarak inanan bir insanın, temizliğine dikkat etmesi gerektiğini vurgulardı. Hz. Muhammed (s.a.), manevi temizlikle beraber, beden, elbise ve çevre temizliği gibi maddi temizliği de imanın bir gereği olarak görürdü. İbadetin şartlarının başında temizliği sayar, "Namazın anahtarı, temizliktir."[4] buyururdu. Özü temiz, sözü temiz, bedeni, elbisesi, çevresi temiz, davranışları temizdi. Hz. Muhammed (s.a.), hayatı boyunca Allahü Teâlâ'nın, "De ki: Pis ile temiz bir değildir…"[5] ayeti doğrultusunda pis olanlardan uzak durmuş, temiz olanlara yönelmiştir. "Allah'ın size helâl ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin ve iman ettiğiniz Allah'a karşı sorumluluğunuzun bilincinde olun…"[6] buyruğu üzere temiz, erdemli ve sorumluluğunun bilincinde bir hayat yaşamıştır.

Düşünelim

Allahü Teâlâ Kuran'da Peygamberimiz (s.a.) hakkında şöyle buyurmaktadır:

"…O (Peygamber), onlara iyiyi emreder ve onları kötülüklerden alıkoyar, onlara temiz ve hoş şeyleri helal, kötü ve çirkin şeyleri haram kılar…" (A'raf suresi, 157. ayet.)

Yukarıdaki ayet size neler düşündürmektedir?

Hz. Muhammed'e (s.a.) inanan her Müslüman'ın, onun temizlikle ilgili tavsiyelerini ve davranışlarını öğrenmesi, onu (s.a.) örnek alması, onun tavsiyelerini ve davranışlarını dikkate alarak yaşaması gerekmektedir.

---

1 Ebu Davud, Taharet, 29.

* s.a.: "Sallalahü aleyhi vesellem." ifadesinin kısaltılmış şeklidir. "Allah"ın selam ve esenliği onun üzerine olsun." anlamına gelir.

2 Müslim, Tahare, 56; Tirmizi, Nikâh,1; Ahmed b. Hanbel, V, 421.

3 Müslim, Tahâre, 1.

4 Ebu Davud, Taharet, 31.

5 5. Mâide suresi, 100. ayet.

6 5. Mâide suresi, 88. ayet.

Tartışalım

Peygamber Efendimiz (s.a.), "Orada temiz olmayı arzu eden ve seven kişiler vardır." (9. Tevbe suresi 108.) âyeti, Kubâ'daki Müslümanlar hakkında inmiştir". buyurmuş, Kubalıların bu övgüyü temizliklerine dikkat etmelerinden ve tuvalet temizliklerini su ile yapmalarından dolayı kazandıklarını belirtmiştir. (İbn Mâce, Tahâret, 28.).

Yukarıdaki bilgiler sizce ne anlama gelmektedir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

1. AĞIZ VE DİŞ TEMİZLİĞİ

Yiyeceklerin ilk temas ettiği yerler ellerimiz ve ağzımızdır. Besinler vücudumuza ağız yoluyla girmektedir. Bu nedenle vücut sağlığımız için ellerimizin ve ağzımızın temizliği oldukça önemlidir. Ayrıca, bir şey yiyip içtikten sonra dişlerimizde kalan artıklar ağız ve diş sağlığımızı tehdit eden unsurlar hâline gelir. Ağzımızın hijyenindeki herhangi bir aksaklık dişlerimizin çürümesine, diş eti hastalıklarına ve bunların neticesinde de ağız kokusuna yol açar.

Peygamber Efendimiz (s.a.) ağız ve diş temizliğine büyük önem vermiştir. Ağız ve diş temizliğini önemli bir ödev olarak görmüş, "Bireyin ağız temizliğine önem vermesi yaratılışının gereğidir."[7] buyurmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.), her yemekten önce ellerini, yemekten sonra da ellerini ve ağzını yıkardı. Bir şey yedikten sonra dişlerinin aralarında kalan kırıntıları çıkarıp temizler,[8] süt gibi yağlı bir içecek içildiğinde ağzını su ile çalkalar, "Süt içtiğiniz zaman ağzınızı su ile çalkalayınız. Çünkü süt yağlıdır."[9] buyururdu.

Peygamber Efendimiz (s.a.) ağız ve diş temizliğinde misvak adında lifli bir ağacın ince dallarını kullanırdı. Kullanmadan önce dalın ucunu açar, ıslatır, fırça hâline getirirdi. Misvak, "fırçalamak" ya da "fırça" anlamlarına gelir. Müslüman, Peygamberimizin misvak ile ilgili tavsiyelerini ağız ve diş temizliğine dikkat etmek şeklinde anlamalıdır. Ağız ve diş temizliğinin namaz, oruç gibi Allah'ın rızasını kazandıran bir davranış olduğuna inanan Peygamber Efendimiz (s.a.), "Misvak, ağız ve diş sağlığı için temizleyici bir malzemedir. Ayrıca misvak kullanma işi Rabbimizin rızasını kazandıracak işlerdendir."[10] ve "Misvak kullanın, çünkü misvak, hem ağzı temizler hem de Rabbin rızasını kazandırır."[11] buyururlardı.

7 Müslim, Tahâre, 56.
8 Darimi, Et'ıme, 42.
9 İbn Mâce, Tahâret, 68.
10 Nesai, Taharet, 5.
11 İbn Mâce, tahâret 7.

Ağız ve diş temizliğine Allahü Teâla'nın da büyük bir önem verdiğini açıklayan Peygamber Efendimiz (s.a.), bu konuda kendisine gelen emirlerin çokluğunu, "Dişleri fırçalamakla o kadar çok emrolundum ki bana farz kılınacağından endişe ettim."[12] sözleriyle ifade etmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.) kendisine, Allah'ın Cebrail yoluyla ilettiği ağız ve diş temizliği konusundaki bu yoğun emirleri, aynıyla çevresine iletmiştir. Bu konudaki titizliği ve ısrarlı tavsiyelerinden etkilenen çevresi de Peygamber Efendimizle (s.a.) aynı duyguları yaşamıştır. Öyle ki sahabeden Abdullah İbn Abbas, "Rasulullah bize misvak kullanmayı o kadar çok emretti ki neredeyse hakkında ayet inecek zannettik!"[13] demiştir.

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) dişlerini misvakla fırçalamış ve "Misvak kullanın, çünkü misvak ağzı temizler." (Buhari, Savm 27) buyurarak misvakı tavsiye etmiştir.

Sizce, misvakın yanında, ağız ve diş sağlığını korumak için sağlıklı olmak kaydıyla günümüzde olduğu gibi diş fırçası ve macunla ya da varsa başka sağlıklı, faydalı araç ve yollarla ağız ve diş temizliği yapabilir miyiz?

"Eğer müminlere zorluk vermeyecek olsaydım... her namaz öncesinde dişlerini temizlemelerini emrederdim."[14] buyuran Peygamber Efendimiz (s.a.) her gün pek çok kez dişlerini fırçalardı. Evine girdiğinde ilk işi dişlerini fırçalamak olurdu.[15] Gece olsun gündüz olsun yatmadan önce abdest suyu ve misvakı hazırlanıp belli bir yere konurdu. Uykudan uyanınca abdest alır, abdest almadan önce de mutlaka dişlerini temizlerdi.[16] Oruçlu olduğu zamanlarda bile dişlerinin temizliğini ihmal etmeyen Peygamber Efendimiz (s.a.), çevresine de "Oruçlunun hayırlı hasletlerinden biri, misvak kullanmasıdır."[17] buyururdu.

Allah Resulü misvak ağacını bulamadığı zamanlarda zeytin ağacının dallarını kullanır, zeytin ağacından yapılmış fırçayı çevresine de tavsiye ederdi. Şöyle buyururdu: "Mübârek zeytin ağacından yapılan misvak ne güzeldir. Misvakla hem ağız temiz olur hem de dişler sararmaktan korunur. Zeytin ağacından yapılan misvak, benim ve benden önceki peygamberlerin misvakıdır." [18]

Fırça olmadığı takdirde temiz parmaklarla sürterek ağız ve dişlerin temizlenebileceğini belirtmesi[19] de Allah'ın elçisinin (s.a.) bu konuda ne kadar titiz olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.) sahabilere, özellikle ağız kokusunu gidermek için dişlerini fırçalamayı tavsiye eder,[20] soğan, sarımsak gibi yiyecekleri yedikleri zamanlarda başkalarını rahatsız etmemek için toplum içine çıkmamaları konusunda uyarılarda bulunurdu.[21] Dişleri kirli ve ağzı kokan insanlardan rahatsız olur, onları ağız ve diş temizliği konusunda uyarır, nasihat ederdi. Bir keresinde Peygamber Efendimizin (s.a.) yanına bazı insanlar geldiler. Adamların dişleri kirden sararmış vaziyetteydi. Bu durumdan

12 İbn Hanbel, III, 490, V, 263; İbn Mâce, Tahâret, 7.
13 Ahmed b. Hanbel, I, 285.
14 Ebu Davud, Tahare, 25.
15 Ebu Davud, Tahare, 27.
16 Ebu Davud, Taharet, 30; Nesai, Taharet, 2.
17 İbn Mâce, Sıyâm, 17.
18 Heysemî, Mecmeu'z-Zevaid, II, 100.
19 Ali el-Müttaki, Kenzü'l-Ummal, IX, 311.
20 Ahmed b. Hanbel, I, 268.
21 Nesai, Mesacid, 16.

rahatsız olan Peygamber Efendimiz (s.a.), onları şu sözlerle uyardı:

"Kirli, sararmış dişlerle geldiğinizi görmek beni hayrete düşürdü! Misvak kullanın! Eğer ümmetime ağır geleceğinden korkmasaydım tıpkı abdest gibi misvakı da emrederdim."[22]

Hz. Peygamber'e (s.a.) inanan kimselerin üzerine düşen ise onun emir ve tavsiyelerine uyarak ağız ve diş bakımı konusunda gerekeni yapmaktır.

Düşünelim

Peygamber Efendimizin (s.a.) sahabesinden Ebû Hureyre şöyle demiştir:

"Ben Resûlullah'ın (s.a.), misvakla ilgili hadisini duyduğum andan itibaren; uykudan önce, uyandıktan sonra ve yemekten önce, yemekten sonra sürekli misvak kullanmaya başladım."

Ahmed b. Hanbel, II, 400.

Ebu Hureyre'nin yukarıdaki sözünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tartışalım

1. Peygamber Efendimizin ağız ve diş temizliği konusunda bu kadar titiz davranmasının sebebi sizce nedir?
2. Peygamber Efendimizin ağız ve diş temizliği konusundaki sünnetine uymak için neler yapmalıyız?

2. BEDEN TEMİZLİĞİ

Ne dersiniz?

Peygamber Efendimiz (s.a.), "Her yedi günde bir gusül edip başını ve bedenini yıkamak, her Müslüman üzerinde Allah'ın bir hakkıdır." buyurmuşlardır.

(Müslim, Cuma, 9.)

Yukarıdaki hadis-i şerifte anlatılan "beden temizliğinin Müslüman üzerinde Allah'ın bir hakkı olması" sizce ne anlama gelmektedir?

Sağlık en büyük zenginliktir. İnsanın mutluluğu, hayattan ve ibadetlerinden lezzet alabilmesi sağlık ile mümkündür. Sahip olduğumuz her şey gibi bedenimiz de Allah'ın bize bir emanetidir. Beden sağlığı konusunda öncelikle Allah'a karşı sorumluyuz. Allah, kendimizi korumamızı emretmiş; "Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayınız."[23] buyurmuştur. Hz. Peygamber (s.a.) de sağlığını ihmal edecek derecede ibadet etmeyi bile uygun görmemiş, bu konuda ileri giden bir sahabiyi "Bedeninin de senin üzerinde hakkı vardır."[24] sözleriyle uyarmıştır. "Sizden kim ruhen ve bedenen sağlıklı ve güvende olur, günlük yiyeceği de yanında bulunursa tüm dünya nimetleri onda toplanmış gibidir."[25] buyurarak sağlığın ne kadar büyük bir zenginlik olduğunu vurgulamıştır.

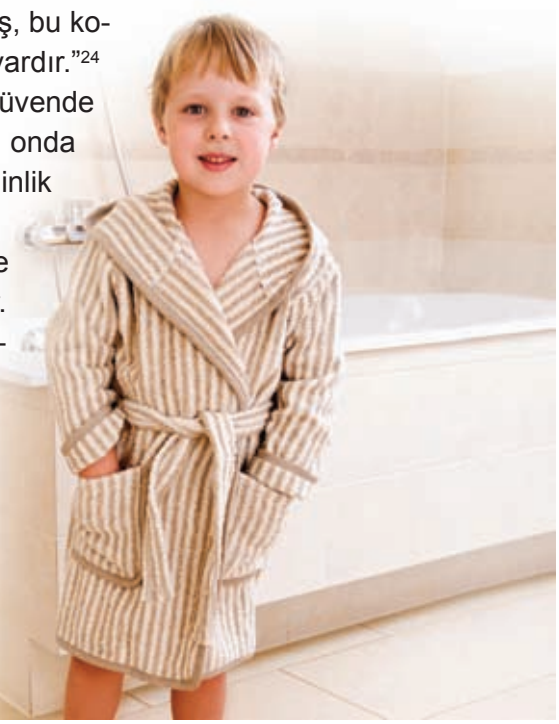

Güçsüz ve hasta bir insanın en temel insani görevlerini ve Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirmesi mümkün değildir. Peygamber Efendimiz (s.a.) "Allah katında güçlü olan mümin, za-

22 Ahmed b. Hanbel, I, 214.
23 Bakara suresi, 195. ayet.
24 Buhârî, Savm, 55.
25 Tirmizi, Zühd, 34.

yıf müminden daha hayırlıdır."[26] buyurarak güçlü ve zinde olmanın önemine işaret etmiştir. Güçlü ve zinde olmanın temel şartı sağlık, sağlığın temel şartı da temizliktir.

Yüce Allah, namaz başta olmak üzere temel ibadetlerin yerine getirilmesini temizlik esasına bağlamıştır. Abdest ve boy abdesti alıp temizlenmeden namaza başlamamıza izin vermemiştir. "Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünüp iseniz iyice yıkanarak temizlenin."[27] buyurmuş, kullarını ancak temizliklerini yaptıktan sonra kendi huzuruna kabul edeceğini açıklamıştır. Peygamber Efendimiz ise abdest ve boy abdesti başta olmak üzere namazdan önce yapılması gereken temizliğe dikkat çekerek, "Namazın anahtarı temizliktir."[28] buyurmuştur. Allah'ın emirlerine sıkı sıkıya bağlı olan Peygamberimiz (s.a.), beden temizliği konusunda oldukça dikkatli davranmıştır. O, her namaz için abdest almaya özen gösterir, sık sık yıkanırdı. Efendimiz banyo ve beden temizliğinin uzun süre aksatılmasından[29] hoşlanmaz, en az haftada bir kez yıkanmak gerektiğini öğütler, "Her Müslümanın, yedi günde bir gusledip başını ve bedenini yıkama vazifesi vardır."[30] buyururlardı. Peygamberimiz cuma günleri ve bayram namazlarından önce boy abdesti almaya özen gösterirdi. Müslümanlara da böyle yapmalarını öğütlerdi.[31] Hz. Peygamber (s.a.) her bayram sabahı mutlaka güzelce yıkanır, tüm ev halkının da yıkanıp temizlenmesini emrederdi.[32] Çocuklarına da nasıl yıkanacaklarını öğretirdi.[33] Başından ayağına kadar bedeninin tümünün temizliğine dikkat eder, tek tek vücudunun her bir bölgesinin temizliğini yapardı.[34] Tırnakları uzatmayı hoş görmez, uzayan tırnaklarını keserdi.[35] Ayna ve tarak kullanır, aynaya baktığı zaman, "Ey Allah'ım, yüzümü güzelleştirdiğin gibi ahlakımı da güzelleştir."[36] diye dua ederdi. Saçlarının temizliğine dikkat eder, güzelce tarardı.[37] Saçların kişiye yakışacak şekilde tıraş edilmesini öğütlerdi.[38] "Kimin saçı varsa temiz tutsun."[39] buyurur, saçları düzenli taramayı emrederdi.[40]

Bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.) mescitte iken içeriye saçı-sakalı dağınık bir adam geldi. Efendimiz (s.a.) ona, çıkmasını ve saçını-sakalını düzeltip öyle gelmesini eliyle işaret ederek

26 İbn Mâce, Mukaddime 10; Müslim, "Kader", 34.
27 Mâide suresi, 6. ayet.
28 Ebu Davud, Taharet, 31.
29 Müslim, Tahâre, 51; Tirmizi, Edeb, 15.
30 Buhari, Ehadisü'l-Enbiya, 54.
31 Nesai, Cuma, 8; Abdurrezzak, Musannef, III, 196.
32 Abdurrezzak, Musannef, III,3 08-310; İbn Mace, İkametü's-Salah, 169.
33 Buhari, Cenaiz, 10.
34 Müslim, Tahâre, 51; Ebu Davud, Tahare, 29.
35 Müslim, Tahâre, 51; Heysemî, II, 170.
36 Ebu'ş-Şeyh, Ahlaku'n-Nebi, 183.
37 Buhari, Libas, 75, İsti'zan, 11; Müslim, Edeb, 41.
38 Buhari, Libâs, 72.
39 Ebu Davud, Tereccül, 2.
40 Nesai, Zine, 60; Muvatta, Şa'r, 6; Ebu Davud, Tahare, 15.

anlattı. Adam Peygamberimiz'in (s.a.) ne demek istediğini anladı ve dışarı çıktı. Kendisine çeki-düzen verip döndü. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.), "Birinizin itici bir şekilde saçı-başı dağınık dolaşmasından böylesi daha iyi değil mi?" buyurdu.[41]

Peygamber Efendimiz (s.a.) özellikle tuvalet temizliği konusunda hassastı. Üzerine sıçrama durumu varsa asla ayakta küçük abdest bozmaz, çömelerek ihtiyaç giderirdi. Çevresini de uyarır; "Ayakta küçük abdest ihtiyacı giderilmemelidir. Çünkü bu şekilde küçük abdest bozmak, kişinin bedenine ve elbisesine idrar sıçramasına sebep olur."[42] buyururdu.

Peygamber Efendimiz (s.a.) bir şey yiyip içmek istediği zaman ellerini yıkar, sonra yer ve içer,[43] "Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır."[44] buyururdu.

3. KILIK KIYAFET TEMİZLİĞİ

Ne dersiniz?

"Ey ademoğulları! Her mescide gidişinizde güzel giysilerinizi giyin/terbiyenizi takının. Yiyin, için, fakat israf etmeyin, Çünkü Allah israf edenleri sevmez." (A'raf suresi 31. ayet.)

1. Sizce yukarıdaki ayet ne anlatmaktadır?
2. Allah, niçin özellikle mescide güzel elbiselerimizle gitmeyi, orada terbiyemizi takınmayı emrediyor?

Allah'ın bize verdiği nimetlerden birisi de elbiselerdir. Rabbimizin "Allah sizi sıcaktan (ve soğuktan) koruyacak elbiseler yarattı..."[45] ayetinde ifade ettiği gibi elbiseler, bizi sıcaktan ve soğuktan korur. Ayrıca, elbiseler bize, örtülmesi gereken yerlerimizi örtme imkânı verir ve güzel görünmemizi sağlar. "Ey âdemoğulları! Size, hem örtülmesi gereken yerlerinizi örtecek giysiler hem de güzel görünmenizi sağlayacak giysiler verdik."[46] ayeti bu gerçeğe işaret eder. İnsanlar kendi zevklerine, şartlarına ve imkânlarına göre geliştirdikleri çeşit çeşit elbiseler giyerler.

Peygamber Efendimiz de kendi zamanının ve şartlarının verdiği imkânlar ölçüsünde en güzel şekilde giyinmeye çalışırdı. Elbiselerini giyerken "Örtülmesi gereken yerlerimi örttüğüm ve kendisiyle güzel göründüğüm bu elbiseyi bana giydiren Allah'a hamd olsun."[47] diye dua ederdi. "Allah temizdir, temizliği sever."[48] buyurur, elbiselerinin temizliğine, tertip ve düzenine son derece dikkat ederdi. "Kıyafetlerinizi düzeltin. Öyle ki insanlar arasında parmakla gösterilen kimseler olun. Çünkü Allah çirkinliği ve ona özenenleri sevmez."[49] buyururdu. Peygamberimizin (s.a.) arkadaşlarından Bera b. Azib, "Hz. Peygamber (s.a.)

41 Muvatta, Şa'r, 7.
42 Tirmizî, Tahâret, 8.
43 Ahmed b. Hanbel, VI, 279.
44 Tirmizi, Et'ime, 39.
45 Nahl suresi, 81. ayet
46 A'raf suresi, 26. ayet.
47 Tirmizî, Deavât, 107.
48 Tirmizî, Edeb, 41.
49 Azîmâbâdî, Avn, XI, 81.

saçlarını taramış bir hâlde, kırmızı bir takım elbise içinde iken, ondan daha güzel hiç kimseyi görmedim."[50] demiştir. Siyah,[51] sarı,[52] yeşil,[53] kırmızı,[54] çeşitli renklerde elbiseler giymiş, özellikle beyaz giymeyi tavsiye ederek sebebini şöyle açıklamıştır: "Elbisenin beyazını giyin. Çünkü o daha temiz ve daha güzeldir."[55] Çok güzel giyinen Abdullah bin Abbas'a çevresindekiler, "Bu elbise nedir ey Abdullah?" demişler, o da "Beni neden ayıplıyorsunuz, ben Hz. Peygamber'in üzerinde en güzel elbiseleri gördüm." demiştir.[56] İbadetler söz konusu olunca, temizlik konusundaki hassasiyeti çok yüksekti. Efendimiz (s.a.), elbiselerin temiz olduğundan emin olunmadıkça namaza durulmamasını emretmiştir.[57] Özellikle namaz kıldığı elbiselerinin temizliği konusunda oldukça özenli davranmış,[58] temizliğinden emin olduğu elbiseleriyle namaz kılmıştır.[59] Ayrıca Resul-i Ekrem Efendimiz (s.a.) güzel kokuyu geri çevirmez,[60] kendisi de birbirinden güzel çeşit çeşit kokular kullanırdı.[61]

Düşünelim

1. Peygamber Efendimiz'in (s.a.), "Benim ümmetim kıyamet gününde bedenlerindeki abdest alma izlerinden dolayı yüzleri nurlular, elleri, ayakları sekililer (parlak olanlar) diye çağırılacaklardır." buyruğu hakkında Ebû Hureyre şöyle demiştir:

"Kimin bu parlaklığını daha fazla artırmaya gücü yeterse yapsın."

(Buhari, Vudu, 3)

Sizce Ebu Hureyre, yukarıdaki sözü ile neyi kastetmiştir?

Güzel giyinmiş biri Hz. Peygamberin (s.a.) huzuruna gelerek "Ya Rasûlallah, gördüğünüz gibi güzelliğe tutkun biriyim. Ayakkabılarımın bağlarına kadar, güzel giyinmede hiç kimsenin beni geçmesini istemem, bu kibir midir?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.) de ona, "Hayır, bu kibir değildir. Kibir, hakkı inkâr etmek ve diğer insanları küçük görmektir."[62] karşılığını verdi.

Peygamberimiz (s.a.) "Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi cennete giremeyecektir." buyurunca arkadaşları; "İnsan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını ister…" dediler. Peygamberimiz (s.a.) de onlara, "Allah güzeldir, güzel olanı sever. Kibir

50 İbn Mâce, Libâs, 20; Buhârî, Libâs, 35; Tirmizi, Libâs, 4, eş-Şemâil, 13; Ebu Davud, Libâs, 17, Tereccül, 9; Dârîmî, Mukaddime, 10; Ahmed, Müsned, IV, 231, 290; İbn Sa'd, et-Tabakât, I, 450.
51 Müslim, Libâs, 36, Fedâilu's-sahabe, 61; Ebu Davud, Libâs, 5; Tirmizî, Edeb, 49; Ahmed, Müsned, IV, 162; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 188.
52 Taberânî, es-Sağîr, I, 233.
53 Nesâî, Ziyne, 96, Iydeyn, 16; Ebu Davud, Tereccül, 16; Tirmizî, eş-Şemâil, 14; Dârîmî, Diyât, 25; Ahmed, Müsned, IV, 43.
54 İbn Mâce, Libâs, 20; Buhârî, Libâs, 35; Tirmizi, Libâs, 4, eş-Şemâil, 13; Ebu Davud, Libâs, 17, Tereccül, 9; Dârîmî, Mukaddime, 10; Ahmed, Müsned, IV, 231, 290; İbn Sa'd, et-Tabakât, I, 450.
55 İbn Mâce, Libâs, 54; Nesâî, Ziyne, 94.
56 Ebu Davud, Libâs, 6.
57 Ahmed b. Hanbel, II, 471; İbn Mâce, Tahâret, 83.
58 Ahmed b. Hanbel, VI, 101.
59 Ahmed b. Hanbel, VI, 325.
60 Buhari, Hibe 9.
61 Nesai, Ziyne, 31; Ebu Davud, Tereccü, 2; Buhari, Libas, 81; Müslim, Hac, 35.
62 Ebu Davud, Libâs, 27,; İbn Hıbbân, es-Sahîh, VII, 405.

ise hakkı beğenmemek, şımarmak ve insanları küçümsemektir." karşılığını verdi."[63] Onun (s.a.) "İsraf etmemek ve kibre kapılmamak şartıyla yiyin, için, giyinin, sadaka verin."[64] buyruğu inananlar için hayat ölçüsüdür.

Bir gün bir bedevî; eski, tozlu bir elbise içinde Hz. Peygamberin (s.a.) yanına gelmişti. Efendimiz (s.a.) ona, 'Malın var mı?' diye sorunca, 'Evet, Allah bana her maldan ihsan etmiştir.' cevabını almıştı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.), 'Allah, kula verdiği nimetin, onun üzerinde görülmesini sever."[65] buyurmuştur.

Araştıralım

Ey âdemoğulları! Size, hem örtülmesi gereken yerlerinizi örtecek giysiler, hem de güzel görünmenizi sağlayacak giysiler verdik. Unutmayın, elbiselerin en iyisi, en güzeli; kötülüklerden titizlikle kaçınarak dürüst ve erdemli bir insan olmak anlamına gelen Takva elbisesidir. Bu giysiler, Allah'ın rahmetinin alametlerindendir. O hâlde bu ayetleri insanlara ulaştırın ki, belki öğüt alırlar. (Araf suresi, 26. ayet)

1. Yukarıdaki ayette ne anlatılmak istemektedir?
2. Ayette geçen "Takva elbisesi" nasıl bir elbisedir? Araştırınız.

Peygamber Efendimiz, dağınık saçlı, bakımsızlıktan saçları birbirine girmiş bir adam gördü. Bunun üzerine, "Bu (adam) saçlarını düzeltecek bir şey bulamamış mı acaba?" buyurdu. Bir keresinde de üzerinde kirli elbiseler bulunan başka bir adam gördü. "Bu adam da elbisesini yıkayacak bir şey bulamamış mı?" buyurdu.[66]

Peygamberimiz, toplum içine girerken elbiselerinin temiz olmasına dikkat eder, çevresini de bu konuda uyarırdı. Efendimiz (s.a.), bazı insanların yıkanıp temizlenmeden terli terli ve kirli iş elbiseleriyle işten çıktıkları gibi mescide cuma namazı kılmaya geldiklerini görünce onları uyarmış ve onlardan yıkanıp temizlenmelerini ve temiz elbiselerle mescide gelmelerini istemiştir.[67] Bu konuda şöyle buyurmuştur: "Kim cuma günü boy abdesti alır, en güzel elbisesini giyer, yanında varsa güzel koku sürünür, sonra da cumaya gelip insanların omuzlarına basıp geçerek rahatsız etmez ve Allah'ın kendisine yazdığı ve takdir ettiği kadar namazını kılar; imam hutbe için çıktığı zaman namazını bitirinceye kadar susup dinlerse; bu davranışı onun bu cuma ile geçmiş cuma arasındaki günahlarının bağışlanmasını sağlar."[68]

Düşünelim

Allah'ın Peygamberimize ilk emirleri arasında şunlar da vardır:
"Elbiseni temiz tut. Pis olan şeyden uzak dur."
(Müddessir suresi, 4 ve 5. ayetler)

Yukarıdaki bilgi size ne anlatıyor?

63 Müslim, İmân, 147.
64 İbn Mâce, Libâs, 23; Nesâî, Zekât, 66; Ahmed, Müsned, II, 181, 182.
65 Taberânî, es-Sağîr, I, 192.
66 Ebu Davud, Libas, 14.
67 Ebu Davud, Taharet, 128.
68 Müslim, cuma 26,27.

Lüks ve israf konusunda da uyarılarda bulunan Peygamber Efendimiz, “İşitmiyor musunuz? İşitmiyor musunuz? Sadelik imandandır. Sadelik imandandır. Sadelik imandandır.”[69] sözleriyle sade giyinmeyi tavsiye etmiştir. Ayrıca giyim kuşamda asıl olanın temizlik olduğunu “Elbisesinin temizliği ve aza razı olması, müminin Allah katındaki yüce değerine işarettir.”[70] sözleriyle vurgulamıştır.

Tartışalım

1. Peygamber Efendimiz (s.a.) kılık kıyafet temizliğine niçin bu kadar önem veriyordu?

2. Sizce Peygamberimiz’in (s.a.) kılık kıyafet temizliğine verdiği önemi öğrenen bireylerden oluşan bir toplumda ne gibi değişiklikler olabilir?

4. ÇEVRE TEMİZLİĞİ

Ne dersiniz?

“Biriniz elinde bir fidan olduğu sırada kıyamet kopacak olsa, onu dikmeye gücü yetirse diksin.”

(Ahmed Hanbel, III, 184, 191.)

Sizce Peygamberimiz (s.a.) bu hadisiyle bize ne demek, nasıl mesaj vermek istiyor?

Allahü Teâlâ evreni mükemmel bir uyum, düzen, güzellik ve temizlikte yaratmıştır. “O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahman’ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun!”[71] ayeti evrenin yaratılışındaki güzelliği ve mükemmelliği anlatır. Rabbimiz eşsiz güzellikte yarattığı her şeyi bizim emrimize ve hizmetimize sunmuştur. Bizim de içinde yaşadığımız evrene karşı saygılı olmamız, onu kullanırken dikkatli davranmamız, çevrenin temiz ve sağlıklı kalması konusunda üzerimize düşen görevleri yapmamız gerekir.

İçinde yaşadığı dünyaya ve çevreye en duyarlı olan insanlar kuşkusuz ki peygamberler olmuştur. “İbrahim ve İsmail’e şöyle emretmiştik: “Tavaf edenler, kendini ibadete verenler, rukû ve secde edenler için evimi (Kâbe’yi) tertemiz tutun.”[72] ayeti buna en güzel örneklerden biridir. Her konuda önder ve örnek olan bu eşsiz insanlar, toplumlarını çevreye duyarlılık konusunda da eğitmeye çalışmışlardır.

69 Ebu Davud, Tereccül, 2; İbn Mâce, Zühd, 4.
70 Heysemi, Mecmau’z-Zevâid, V, 132.
71 Mülk suresi, 3. ayet.
72 2. Bakara suresi, 125. ayet.

Ağaçlar ve orman bir yerin akciğerleri gibidir. Ağaçlar, hem soluduğumuz havayı temizler, hem de hayat kaynağımız yağmurun yağmasını sağlar. Ayrıca yaşadığımız dünyaya güzellikler katmaları gibi pek çok faydalarıyla hayatımızın vazgeçilmez nimetleri arasındadırlar. Yaşadığı çevreyi güzelleştirme konusunda hassas olan Peygamberimiz (s.a.), özellikle ağaç dikilmesi ve doğanın korunması konusunda insanlara nasihatler ederdi. Onun "Biriniz elinde bir fidan olduğu sırada kıyamet kopacak olsa, onu dikmeye gücü yeterse diksin."[73] buyruğu, ağaç dikmenin ne kadar önemli olduğunu, ihmale gelmeyen bir ödev olduğunu anlatması bakımından oldukça çarpıcıdır. Ağaç diken bir insanın bu davranışının onun dünyasına olduğu gibi ahiretine de büyük faydalar sağlayacağı müjdesini vererek şöyle buyururdu: "Bir Müslüman bir ağaç diker veya bir tohum eker de bunların ürünlerinden bir kuş veya hayvan yiyecek olursa, bu onun için bir sadaka olur."[74] "Bir Müslüman bir ağaç dikerse, o ağaçtan yenilen mutlaka onun için sadakadır. Ondan yabani hayvanların yediği sadaka, kuşların yediği dahî onun için sadakadır. Bir kimse o ağacı(n meyvesini yiyip) azaltırsa, bu dahi onun için mutlaka sadaka olur."[75]

Düşünelim

Peygamber Efendimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"İman, yetmiş ya da yetmiş küsur bölümdür. Bu bölümlerin en üstünü 'La ilâhe illallah' sözüdür. En aşağı mertebede olanı da yolda bulunan insanları rahatsız edici bir şeyi kenara atmaktır."

(Buhari, İman, 58)

İman kalbin işidir. Eziyet veren bir şeyi kenara atmak ise bir eylemdir. Sizce, yoldan rahatsız edici bir şeyi kenara atmanın iman ile ne alakası olabilir?

Peygamberimiz çevreyi kirletenleri uyarır, "Allah temizdir, temizliği sever; cömerttir, cömertliği sever. Avlularınızı temizleyin..."[76] buyururarak çevrenin temiz tutulması konusunda insanları bilinçlendirmeye çalışırdı. Bedevi bir hayatın yaşandığı o dönemde medeniyeti, insanca davranmayı ve temizliğin her türlüsünü insanlara öğretmeye çalışırdı. İnsanların ortak kullanma alanlarını ve topluma ait diğer nimetleri temiz tutmanın gerekliliğini öğretirdi. Çevresini kirleten insanlara hem Allah'ın hem de zarar gören insanların lanet edeceğine vurgu yaparak insanları şöyle uyarırdı: "Lanete sebep olan üç şeyi yapmaktan; su yollarına ve kaynaklarına, yol ortasına, gölgelik yerlere abdest bozmaktan sakınınız."[77] Olur olmaz her yere tuvalet ihtiyacının giderilmesinden[78] hoşlanmazdı. Zamanla kokuşup hastalık kaynağı hâline dönüşmesi ve toplum sağlığını tehdit etmesi tehlikesi olduğundan özellikle durgun suların kirletilmesini ve oralara tuvalet ihtiyacının giderilmesini yasaklar; "Sizden biriniz sakın durgun suya abdest bozmasın, (ola ki) biraz sonra ondan yıkanıp boy abdesti alır."[79] buyururdu. Rastgele her yere tükürülmesinden de hoşlanmazdı. Hapşıran bir kimsenin ağzını eliyle kapatmasını, emrederdi.[80] İnsanlara zarar verecek şeyleri sağa sola, topluma ait yerlere atmanın uygun olmadığını öğütlerdi.[81] Ortak kullanım

73 Ahmed b. Hanbel, III, 184, 191.
74 Buhari, Hars 1.
75 Müslim, Müsakat, 7.
76 Tirmizi, Edeb, 41.
77 Ebu Davud, Tahare, 14.
78 Ebu Davud, Tahare, 15.
79 Ebu Davud, Taharet, 15, 36.
80 Buhari, Edebü'l-Müfred,442.
81 Ahmed b. Hanbel, V, 410, 419.

alanlarının kirletilmesine dayanamaz, gördüğü bir pisliği ya da çöpü bizzat kendisi kaldırıp temizlerdi. Peygamber Efendimiz (s.a.) çevreyi kirleten kimsenin dünya ve ahirette sorumluluktan kurtulabilmesi için kirlettiği yeri temizlemesinin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Peygamber Efendimizin (s.a.), "Ey Allah'ın elçisi, bana faydalanacağım bir şey öğret!" diyen bir arkadaşına ''Müslümanların yolundan zarar verecek şeyi gider!"[82] tavsiyesinde bulunması oldukça anlamlıdır. Efendimiz (s.a.) bu tavsiyeleriyle, insanın kendisine fayda sağlamasının yolunun başkalarına dokunacak zararları gidermekten geçtiğini anlatmaktadır. Başkalarını düşünen kimselerin aslında kendilerini düşünmüş olacaklarını öğretmektedir. Efendimizin (s.a.) şu sözleri, aynı konu hakkında farklı bir boyuta işaret etmektedir: "Bir adam yol üzerinde bir diken dalına rastladı da, "Vallahi bunu Müslümanlardan uzaklaştıracağım, onlara zarar vermesin." dedi. Bu sebeple cennete konuldu."[83]

Peygamberimiz çevre temizliğinin küçüğünün büyüğünün olmadığını, toplumsal alanlardan bir çöpü dahi atmanın Allah katında değerli olduğunu anlatırdı. Şöyle derdi: "Ümmetimin sevapları bana arz olundu, hatta mescidi temiz tutmak için çıkarıp attığı en ufak bir çöp parçasına varıncaya kadar..."[84] "Bana, iyisiyle kötüsüyle ümmetimin amelleri gösterildi. İyiliklerinin arasında, eziyet veren şeyin yoldan kaldırılmasını da gördüm. Bizler de Peygamberimizin öğütlerine uygun davranalım. Bedenimizi, elbiselerimizi ve çevremizi temiz tutalım. Temizliğin hem kendi sağlığımız hem de toplum sağlığı açısından son derece önemli olduğunu bilelim.

Tartışalım

"İnsanların kendi işledikleri kötülükler sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Belki doğruya dönerler diye Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını onlara tattırıyor."

(Rûm suresi, 41. ayet.)

Yukarıdaki ayette geçen karada ve denizde bozulmaya sebep olan kötülükler ne olabilir?

82 Müslim, Birr ve Sıla, 131.
83 Müslim, Birr ve Sıla, 128.
84 Tirmizi, Fezâilü'l-Kur'ân, 19.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. Öğrendiklerinizden yola çıkarak aşağıdaki kutucukları uygun örneklerle doldurunuz.

Ağız ve Diş Temizliği

1 .....
.....
.....
.....
.....
2 .....
.....
.....
.....
.....
3 .....
.....
.....
.....
.....

Beden Temizliği

1 .....
.....
.....
.....
.....
2 .....
.....
.....
.....
.....
3 .....
.....
.....
.....
.....

Peygamber Efendimizin (s.a.) Temizliği

Kıyafet Temizliği

1 .....
.....
.....
.....
.....
2 .....
.....
.....
.....
.....
3 .....
.....
.....
.....
.....

Çevre Temizliği

1 .....
.....
.....
.....
.....
2 .....
.....
.....
.....
.....
3 .....
.....
.....
.....
.....

2. Aşağıdaki hadis-i şeriflerden hangisi temizlikle ilgili **değildir**?

A) “Temizlik imanın yarısıdır.”

B) “Süt içtiğiniz zaman ağzınızı su ile çalkalayınız. Çünkü süt yağlıdır.”

C) “İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittirler.”

D) “Allah temizdir, temizliği sever.”

3. Peygamber Efendimizin (s.a.), yanından hiç ayırmadığı, yolculuğa çıkarken dahi mutlaka yanına aldığı bazı eşyaları vardı. Bunlar: Gül yağı şişesi, misvak, ayna, tarak, midra denilen saç ayırma kemiği, iki adet makas ve sürmedan.

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak aşağıdakilerden hangisini söyleyebiliriz?

A) Peygamber Efendimiz (s.a.) seyahat etmeyi çok severdi.

B) Peygamber Efendimizin (s.a.) bunlardan başka eşyası yoktu.

C) Peygamber Efendimiz (s.a.), her namaz için yeniden abdest almayı severdi.

D) Peygamber Efendimiz (s.a.) temizliğe, tertipli ve düzenli yaşamaya önem verirdi.

4. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanlarının başına “D”, yanlış olanlarının başına “Y” harfi koyunuz.

( ) Dişlerimizi mutlaka misvak ile fırçalamalıyız.

( ) Ayda en az bir kere banyo yapmalıyız.

( ) Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, çevre temizliği için önemlidir.

( ) Çevre temizliği, sadece bireyler için önemlidir.

( ) Temiz insan, kendisine ve başkalarına saygı duyan insandır.

5. Temizlikle ilgili aşağıda verilen ifadeleri doğru bir biçimde eşleştiriniz.

1	Tırnakları kesmek		Ağız ve diş temizliği
2	Çöpleri çöp kutusuna atmak		Beden temizliği
3	Dişleri fırçalamak		Kıyafet temizliği
4	Uykudan kalkınca yatağı toplamak		Çevre temizliği
5	Elbiseleri sık sık değiştirmek		Tertipli ve düzenli olmak

3. ÜNİTE
HZ. MUHAMMED'İN AHLAKI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Güzel ahlak denilince aklınıza neler geliyor? Düşüncelerinizi defterinize not ediniz.
2. Peygamberimizin güzel ahlakla ilgili bir hadisini bulup defterinize yazınız.
3. Peygamberimize niçin "Muhammedü'l-Emin (Güvenilir Muhammed)" denildiğini araştırınız.

1. HZ. MUHAMMED'İN AHLAK ANLAYIŞI

Ne dersiniz?

Allahü Teâlâ Kur'an'da Peygamber Efendimize (s.a.) hitaben şöyle buyurmuştur: "(Ey Muhammed) Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."

(Kalem suresi, 4. ayet.)

Peygamberimizin doğduğu dönemde hemen her türlü ahlaksızlığın yaygın olduğunu biliyoruz. Buna rağmen, sizce Peygamberimiz, üstün bir ahlaka sahip olmayı nasıl başarmıştır?

Peygamber Efendimiz Mekke'de, cahiliye adı verilen ve her türlü ahlaksızlığın yaşandığı bir dönemde yetim olarak dünyaya geldi. Dört yaşına kadar annesinden uzakta, sütannesi ile yaşadı. Çölde sakin ve huzurlu, tabiatla iç içe yetişti. Bu ortam aynı zamanda onun hem sağlıklı bir bedene sahip olmasını hem de dilini en güzel şekilde öğrenmesini sağladı. Altı yaşında annesini kaybetti. Böylece hem yetim hem öksüz kaldı. Tam da dedesine ısınıp alışmış ve mutlu bir hayat yaşamaya başlamışken sekiz yaşında dedesini yitirdi. Nihayet saygın ve yumuşak huylu bir adam olan amcası Ebu Talip'in himayesine girdi. Yokluk, çeşit çeşit acı ve sıkıntılar yaşadı. Bütün peygamberler gibi çobanlık yaptı.[1] Yaşadığı her şey Allah'ın bilgisi ve gözetimi altında gerçekleşiyordu. Allah onu, dolaylı yollardan yaşattığı tecrübelerle yetiştiriyor, eğitiyor ve geleceğe hazırlıyordu. Allahu Teâlâ bu gerçeği daha sonra indirdiği şu ayetlerle açıkladı:

"Sabahın aydınlığına ve sakinleştiği zaman geceye andolsun ki Rabbin seni terk etmedi, darılmadı da! Senin her sonraki durumun daima öncekinden daha iyi olacak. Pek yakında Rabbin sana bol nimet verecek de hoşnut kalacaksın. O, seni bir yetim olarak bulup da barındırmadı mı? Seni yol bilmez bulup da doğru yola iletmedi mi? Seni ihtiyaç içinde bulup da muhtaç olmaktan kurtarmadı mı? Öyleyse sakın incitme yetimi! Ve asla azarlama el açıp yardım isteyeni! Ve hep anlat Rabbi'nin sonsuz nimetini."[2] Peygamber Efendimizin eğitimini Allahu Teâlâ bizzat üstlenmiştir. Peygamberimiz, "Beni Rabbim terbiye etti ve terbiyemi ne güzel yaptı."[3] sözüyle, eğitiminin Allah tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

1 Buhari, Edebü'l-Müfred, 202; İbn Mace, Ticaret, 5.
2 Duha suresi.
3 Sem'ani, Edebü'l-İmla, s. 1; Suyuti, Camiu's-Sağir, I, 12; Münavi, Feyzu'l-Kadir, I, 224-225.

Hz. Muhammed (s.a.) kırk yaşına geldiğinde "Yaratan Rabbinin adıyla oku!"[4] hitabıyla başlayan ilk emirleriyle Allah Peygamber Efendimizle doğrudan iletişime geçti. Bundan sonra Efendimiz yine Allah'ın eğitimi ve gözetimi altında ondan doğrudan aldığı Kur'an'daki emirleriyle hayatını sürdürdü.

Tartışalım

Sizce Peygamberimiz'in yaşadıkları onun yetişmesine ne gibi katkılar sağlamıştır? Düşüncelerinizi açıklayınız?

1. 1. Peygamber Olmadan Önce

Ne dersiniz?

İslam'dan önce Mekke'de, gelmek üzere olan bir tehlikeyi herkese haber vermek için bir adam Safa Tepesi'ne çıkıp "Baskın var!" diye bağırırdı. Peygamberliğinin ilk dönemlerinde Hz. Muhammed (s.a.) bir sabah erkenden Safa Tepesi'ne çıkıp "Baskın var!" diye bağırdı. İnsanlar koşup geldiler. Hz. Muhammed (s.a.) onlara, "Ne dersiniz? Size şu dağın eteğinden birtakım atlıların saldırmak için çıkıp geldiğini haber versem bana inanır mısınız?" dedi. Onlar da hiç tereddütsüz, "Elbette inanırız. Biz senin yalan söylediğine hiç şahit olmadık." diye cevapladılar. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.) "Ben size şiddetli bir azabın önünde (o azabı size haber veren) bir uyarıcıyım." buyurdular…

(Müslim, İman, 355.)

Yukarıdaki örnek olay Peygamberimizin (s.a.) peygamber olmadan önceki ahlakı hakkında nasıl bir fikir veriyor?

Doğup büyüdüğü toplumda her türlü kötülük yaygın olmasına rağmen Peygamber Efendimiz, bu kötülüklerin hepsinden uzak durmuştur. Peygamberliğinden önceki kırk yıllık hayatı boyunca da erdemli bir hayat yaşamıştır.

Bir keresinde Yemen'den gelen bir tüccar, mallarını Kureyş'in önde gelenlerinden As bin Vail'e satmıştı. As bin Vail aldığı malların parasını ödememiş, malları geri vermeye de yanaşmamıştı. Yemenli tüccar mücadele etmeye kararlıydı. Mekke'nin ileri gelen adamlarını tek tek dolaşıp kendisine yapılan zulmü anlattı. Ancak yardım görmek bir tarafa, birçok azar ve hakaret işitti. Yemenli tüccar pes etme niyetinde değildi. Ebu Kubeys adı verilen dağa çıktı ve yüksek sesle tüm Mekkelilere hitaben, uğradığı haksızlığı anlatan şiirler okudu. O dönemde şiir toplumda çok etkili idi. Şairler bugünün medyası gibiydiler ve okudukları şiirlerle kamuoyu oluşturup halkı harekete geçirebilme gücüne sahiptiler. Onun bu yakarışından etkilenen iyi kalpli ve yardımsever bazı insanlar derhâl harekete geçtiler. Abdullah b. Cüdan adında bir adamın evinde toplandılar ve kutsal şehir Mekke'de haksızlığı ortadan kaldıracaklarına dair söz verip anlaştılar. Hilfu'l-Fudûl" yani, "Erdemliler Sözleşmesi" denilen bu sözleşmeyi gerçekleştirenler arasında, o sıralarda henüz yirmi yaşlarında olan Hz. Muhammed (s.a.) de vardı. Derhâl Yemenlinin hakkını As bin Vail denen adamdan alarak işe başladılar. Artık kim haksızlığa uğrarsa bu erdemli insanlara koşuyor, onlardan yardım

4 Alak suresi, 1. ayet.

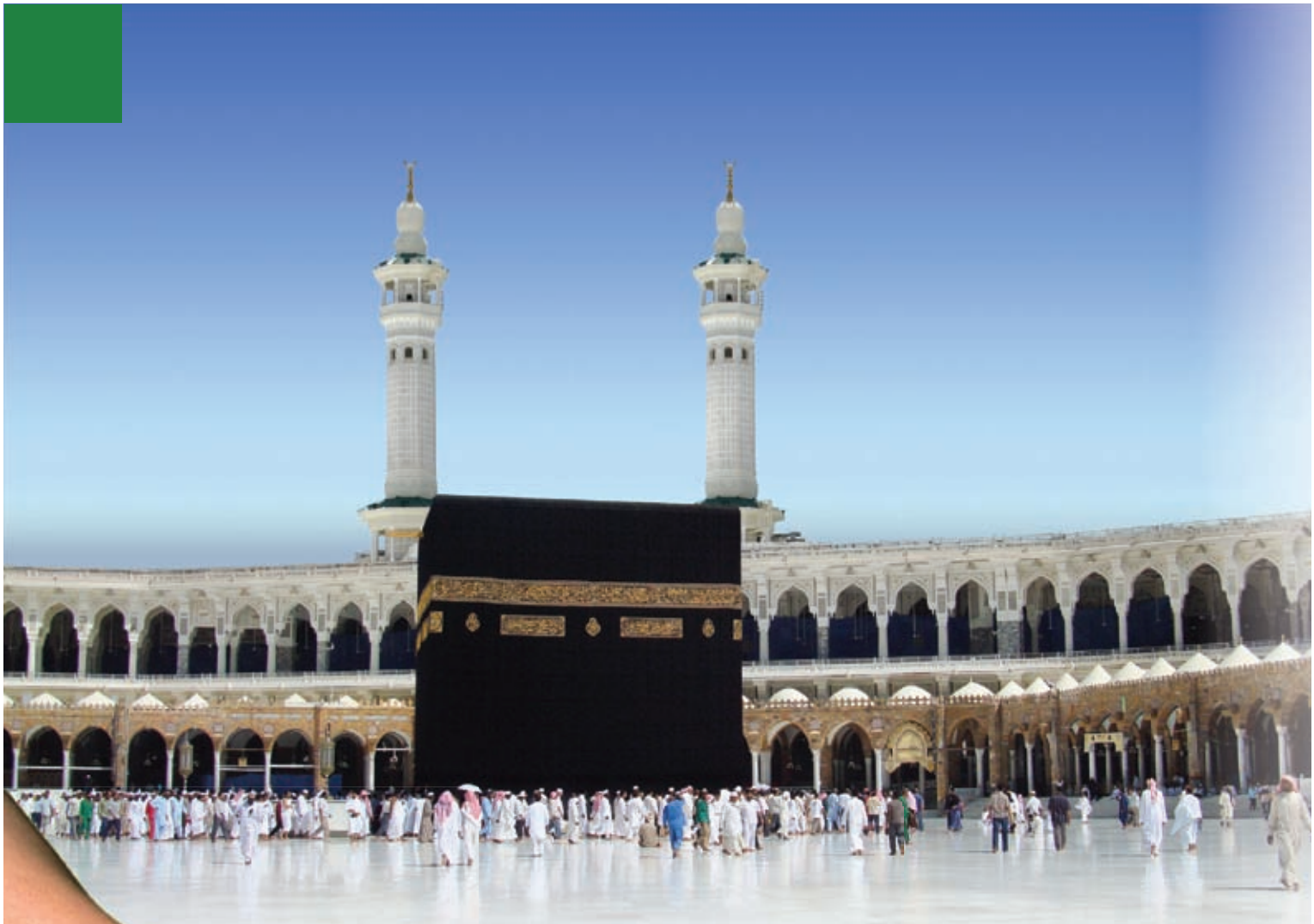

istiyordu. Zulmün normalleştiği, hatta zalimlerin desteklendiği bir zamanda böyle bir hareket o kadar değerliydi ki Hz. Peygamber (s.a.) yıllar sonra şöyle demiştir:

"Ben, Abdullah bin Cüdan'ın evinde bir anlaşma yapılırken bulundum ki bu anlaşmayı güzel kızıl develere değişmem. Bugün de böyle bir anlaşmaya çağrılsam hemen kabul ederim."[5]

Hz. Muhammed verdiği sözü mutlaka yerine getirmiş, anlaşmalarına sadık kalmıştır. Abdullah b. Ebi'l- Hamsâ adındaki bir adamın Peygamberimiz ile yaşadığı tecrübe hayranlık uyandıracak derecededir. Abdullah b. Ebi'l-Hamsa yaşadığı bu tecrübeyi şöyle anlatmıştır:

"Peygamber olarak gönderilmesinden önce Hz. Peygamberle bir alışveriş yapmıştım. Kendisine bir miktar borcum kalmıştı. Bir vakitte buluşarak borcumu kendisine ödeyeceğime dair söz vermiştim. Ama ben sözümü unuttum. Üç gün sonra aklıma geldi. Hemen kararlaştırdığımız yere vardım. Bir de ne göreyim! O, hâlâ beni orada beklemiyor mu? Bana, 'Delikanlı bana eziyet ettin. Ben buraya üç gündür gelip gidiyorum.' dedi."[6]

Peygamberimiz, sahip olduğu güzel ahlakı sayesinde toplumda saygı görmüş, takdirle karşılanmıştır. Daha taze bir genç iken dahi bütün değerleri çürümüş o toplum tarafından, doğruluğu, dürüstlüğü ve güvenilirliği derhâl fark edilmiştir. Böylelikle kötü lakap

5 İbn Sa'd, I, 129; Nihaye, II, 291-293.
6 Ebu Davud, Edeb, 82.

takmanın yaygın olduğu o dönemde Peygamber Efendimiz'e "Muhammed'ül-Emin" yani "Güvenilir Muhammed" lakabını vermişler, isminden daha çok, onu "el-Emin" diye çağırmışlardır.[7] Peygamberimize verilen bu lakap, onun peygamber olmadan önce de ne kadar güzel ahlaka sahip bir insan olduğunun en açık göstergelerinden birisidir.

Hz. Peygamber her zaman uyumlu, insanlarla iyi geçinen bir insan olmuştur. Zorluk çıkarmak yerine kolaylık göstermeyi, anlayışlı davranmayı tercih etmiştir. Peygamberimizin ticaret ortağı es-Saib'in şu sözleri Allah'ın Elçisi'nin (s.a.) bu özelliklerini anlatması açısından önemlidir:

"Annem babam sana feda olsun. Sen Cahiliye Döneminde benim ortağımdın, hem de ne güzel ortak! Bana ne karşı çıkardın ne de benimle çekişirdin."[8]

Kabe'deki Hacerü'l-Esved (Kara Taş)

Mekkeliler, yıpranan Kâbe'yi tamir ediyorlardı. Sıra, dilimizde "Kara Taş" anlamına gelen Hacerü'l- Esved'i yerine koymaya gelince anlaşmazlık çıktı. Hacerü'l-Esved bütün kabilelerce kutsal kabul edilen bir taştı. Bu yüzden her kabile o taşı yerine koyma şerefinin kendilerine ait olması gerektiğine inanıyordu. Tartışma büyüdü. Tartışma büyüdükçe de sinirler gerildi. Öyle ki neredeyse bütün kabileler birbirine girecek ve kan dökülecekti. Tam bu sırada içlerinden akıllı bir adam olaya müdahale ederek ertesi gün Kâbe'nin kapısından ilk gireni hakem tayin etmeyi teklif etti. Akıllarına yatan bu teklif üzerinde anlaştılar.

Ertesi gün heyecan doruktaydı. Hepsi, kapıdan ilk giren adamın kim olacağını merak ediyordu. Aralarında hakemlik yapacak olan bu adamın teklifi ya meseleyi çözecek ya da korkulanlar başa gelecekti. Derken kapıdan Hz. Muhammed (s.a.) giriverdi. Hepsi çok sevindiler. Rahat bir nefes alıp "İşte bu el-emin, onun vereceği karara razıyız." dediler. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.) sırtındaki abasını çıkarıp yere yaydı. Hacerü'l-Esved'i de üzerine koydu. Sonra her kabileden bir temsilci istedi. Gelen temsilcilerden abanın uçlarından tutup taşı kaldırmalarını istedi. Taşı kaldırdılar ve konulacağı yere kadar götürdüler. Peygamberimiz de elleriyle taşı yerine yerleştirdi. Bu sonuçtan herkes memnun kaldı. Böylece herkes, o zaman otuz beş yaşlarında olan Peygamberimiz'in (s.a.) güvenirliğine ve üstün zekâsına bir kez daha şahitlik etmiş oldu.[9]

Tartışalım

Peygamberimiz (s.a.), kötülüklerin yaygın olduğu bir toplumda dünyaya geldi. Buna rağmen onun Peygamberlikten önceki hayatında da erdemli bir insan olmayı başarması, benzer ortamlarda bulunan insanlara hangi mesajı ya da mesajları veriyor?

7 Müslim, İman, 355-356.
8 Ebu Davud, Edeb, 17.
9 İbn Sa'd, I, 145-148.

1. 2. Peygamberlikten Sonra

Ne dersiniz?

"Ey müminlerin annesi, Allah Resulü'nün ahlakı ne idi?" diye soran adama Peygamberimiz'in eşi Hz. Ayşe şu cevabı vermiştir:

"Sen Kur'an okumuyor musun? Allah Resulü'nün ahlakı Kur'an'dı.

(Müslim, Müsafirin 139)

Hz. Ayşe'nin bu sözü Peygamber Efendimiz'in (s.a.) ahlakı hakkında size nasıl bir fikir vermektedir?

Peygamberlik görevi verildikten sonra Allah Resulü (s.a.) Kur'an'a göre yaşamaya başladı. Kur'an'ın buyrukları Muhammed'ül-Emin'i (s.a.) ahlakın zirvesine çıkardı. Hz. Ayşe annemizin de belirttiği gibi, Peygamberimizin ahlakı Kur'an ahlakı idi. Bir anlamda o "Yaşayan Kur'an" idi. Allahü Teâlâ onun eşsiz ahlakını överek, "(Ey Muhammed) Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."[10] buyurmuştur.

Peygamber Efendimizin "Ben, güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."[11] sözüyle ifade ettiği gibi Allah onu güzel ahlakı tamamlasın diye göndermiştir. Böylece Allah, ilk peygamber Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberleri aracılığıyla insanlığa öğrettiği güzel ahlak modelini, Hz. Muhammed (s.a.) ile zirveye ulaştırmıştır. Allahu Teâlâ ayrıca, "Andolsun, Allah'ın Resülünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."[12] ayeti ile bizzat yetiştirip eğitimini gerçekleştirdiği Hz. Peygamberi insanlığa en güzel örnek olarak sunmuştur.

Peygamber Efendimizin ahlak anlayışı Kur'an'ın ortaya koyduğu ahlak anlayışı idi. Peygamberimiz Kur'an'ın "yapın" dediklerini yapar, "sakının" dediklerinden de uzak dururdu.

Peygamberimizin ortaya koyduğu ahlak anlayışına göre kalp ve davranışlar birbirini etkilemektedirler. Hz. Muhammed (s.a.), kalbin davranışlara olan etkisi konusunda çevresini şöyle uyarırdı: "Dikkat edin, bedende bir et parçası vardır ki o düzgün olursa bütün beden düzgün olur, o bozulursa bütün beden bozulur. Haberiniz olsun, bu et parçası kalptir."[13]

Peygamberimizin bildirdiğine göre kalp nasıl davranışları etkiliyorsa davranışlar da kalbi etkilemektedir. Bu konuda, "Aksine, kazandıkları günahlar onların kalplerini paslandırmıştır." anlamındaki Mutaffifin suresinin 14. ayetine yaptığı açıklama oldukça dikkat çekicidir: "Kul bir hata yaptığı zaman kalbinde siyah bir leke meydana gelir. Eğer kişi, o hatadan nefsini uzaklaştırır, af dileyip tövbe ederse kalbi temizlenir. Aynı günahı işlemeye devam ederse kalpteki leke artırılır. Hatta bir zaman gelir, kalbi tamamen kaplar. İşte, Cenab-ı Hakk'ın, Bilakis, onların kazandıkları, kalplerini paslandırmıştır" ayetinde bahsettiği pas budur."[14]

Peygamberimiz Efendimize göre kalbin temizliği davranışların temizliğine, davranışların temiz olması da kalbin temiz kalmasına sebep olmaktadır.

---

10 Kalem suresi, 4. ayet.
11 Buhari, Edebü'l-Müfred, 104; Muvatta, Hüsnu'l-Huluk, 1/8.
12 Ahzap suresi, 21. ayet.
13 Buhari, İman 39, Büyû' 2; Müslim, Müsâkat 107.
14 Tirmizî, Tefsir, Mutaffıfın (3331); İbn-i Mace, Zühd 29.

İman ile güzel ahlakın birlikte değerlendirilmesini öğütleyen Allah'ın Elçisi (s.a.) "Bir kulun kalbinde imanla çekememezlik bir araya gelmez."[15] buyururdu. Kendisine "Mümin yalancı olur mu?" diye sorulunca da "Hayır." cevabını vermiştir.[16] Kendisinden nasihat isteyen bir adama; "Allah'a iman ettim de ve dosdoğru ol!"[17] şeklinde öğüt vermiştir. Gerçekten inanan birinin başkalarına zarar veren bir insan olamayacağını vurgulamış, Müslümanın, müminin çevresine güven veren bir insan olduğunu, "Müslüman, elinden ve dilinden Müslümanların selamet buldukları kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları hususunda güvendikleri kişidir."[18] hadisi ile ortaya koymuştur. "Müminlerin iman yönünden en mükemmeli, ahlakı en güzel olan ve ailesine en iyi davrananınızdır."[19] buyurarak, imanın güzel ahlakla ve güzel davranışla ayrılmaz bir bütün olduğunu anlatırdı. Edepsizce söz ve davranışların, çirkince utanmazlıkların imanı ortadan kaldıracağına dikkat çekerek "Gerçekten hayâ (utanma) ile iman, bütün olarak her ikisi birbirine bağlıdır. Bunlardan biri kaldırılınca diğeri de kalkar."[20] buyururdu. Başkalarına zarar verecek davranışlardan uzak durmak, birbirimize sevgi ile yaklaşmak,[21] toplumun faydasına olacak işler yapmak,[22] komşulara zarar vermeme konusunda hassas davranarak[23] onlara sahip çıkıp yardımcı olmak,[24] misafire ikram etmek, boş sözlerden kaçınıp hayırlı sözler söylemek[25] gibi güzel davranışların imanın bir gereği olduğunu anlatmıştır. Güzel ahlak sahibi olmanın asıl izzet ve şeref kaynağı olduğunu belirten Peygamber Efendimiz,[26] ibadetlerine dikkat ettikleri hâlde davranışlarını düzeltmeyenleri de uyarmış ve oruçlu örneğinde olduğu gibi şöyle buyurmuştur: "Kim yalanı ve onunla ameli terk etmezse bilsin ki onun yiyip içmesini bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur."[27]

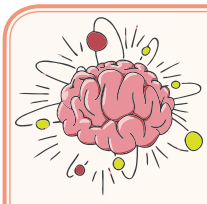

Düşünelim

"İnsanların size nasıl davranmalarını istiyorsanız siz de onlara öyle davranın… O hâlde kendine yapılmasını istemediğin şeyi sen de başkasına yapma… Kendine yapılmasını istediğin şeyi sen de başkasına yap."

(Müslim, İmare, 46)

İnsanlar, Peygamberimizin ortaya koyduğu yukarıdaki ahlak anlayışına göre davransalar sonuç ne olur?

15 Müslim, İmaret 130, 131, (1891); Ebu Davud, Cihad 11.
16 Muvatta, Kelam, 7.
17 Müslim, İman, 62.
18 Tirmizi, İman, 12.
19 Tirmizî, İman, 6/2612.
20 Buhari, Edebü'l-Müfred,445.
21 Müslim, İman 93.
22 Buhari, İman, 58.
23 Buhari, Edeb 29; Müslim, İman 73.
24 Hâkim, II, 15.
25 Buhari, Edeb 31, 85, Nikah 80, Rikak 23; Müslim, İman 74.
26 İbn-i Mâce, Zühd, 24.
27 Buhari, Savm 8, Edeb 51.

Güzel ahlakın ibadet etmekle eşdeğer olduğunu anlatır, “Muhakkak mümin, güzel ahlakı sayesinde gündüz oruç tutanların, gece namaz kılanların derecesine ulaşır.”[28] buyururdu. İnsanları güzel ahlak sahibi olmaya teşvik eder, ahiret gününde en değerli kazancın güzel ahlak olduğunu vurgulardı.[29]

Hz. Muhammed’in ortaya koyduğu ahlak anlayışına göre inanan bir insan ahlaksız, saygısız ve duyarsız olamaz. İnanan kişi aynı zamanda güzel ahlak sahibi olan insandır. Onun kalbi ve niyeti gibi davranışları da temiz ve güzeldir. İnanan insan, kalbiyle davranışlarını, davranışlarıyla kalbini güzelleştiren insandır.

Tartışalım

1. Peygamber Efendimizin ahlakının Kur’an olması ne anlama gelmektedir?
2. Hz. Muhammed’in ahlak anlayışına göre kalbi temiz tutmanın yolu nedir?

2. HZ. MUHAMMED’İN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Ne dersiniz?

Hz. Peygamber bir gün ensardan bir adamın bostanına girdi. Bir de ne görsün; bir deve! Allah’ın Elçisi görünce inledi hayvancağız, gözlerinden yaşlar aktı. Bunun üzerine Efendimiz onun yanına gelip kulağını okşadı. Gördüğü bu şefkat karşısında hayvan sakinleşti. Peygamber:

— Bu devenin sahibi kimdir, kimindir bu deve” diye sordu. Ensardan bir genç koşup geldi ve:

— Ey Allah’ın Elçisi o benimdir, dedi. Peygamberimiz (s.a.) ona:

— Allah’ın, seni kendisine sahip kıldığı şu hayvan hakkında Allah’tan korkmuyor musun? Gerçekten bu hayvan senin kendisini aç bıraktığını ve yorduğunu bana şikâyet ediyor, buyurdu.

(Ebu Davud, Cihad, 44.)

Yukarıdaki örnek olay Peygamberimiz’in kişilik özellikleri hakkında size nasıl bir fikir veriyor?

28 Ebû Davud, Edeb, 8/4798.
29 Tirmizî, Birr, 62; Ebû Davud, Edeb, Hadis no.:4799.

Peygamberimiz, her çağ ve coğrafyada yaşayan insanlara en güzel örnektir. O, hayranlık uyandıran bir kişiliğe sahipti.

Kalbi doğru, sözü doğru, düşüncesi ve yaşantısı doğru idi. Allahü Teâlâ'nın "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!"[30] emri üzere yaşadı, hayatı boyunca asla doğruluktan ayrılmadı. İnsanın doğru bir inanca sahip olabilmesi için kalbinin ve dilinin doğru olması gerektiğine inanır, "Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz."[31] buyururdu. Doğruluğu iman ile bir ve bütün olarak görürdü. Nasihat isteyene, "Allah'a iman ettim de ve dosdoğru ol!"[32] buyururdu. Toplumda doğruluğun ve adaletin yerleşmesi için sürekli çalıştı, çevresine nasihatler verdi. Şöyle buyururdu: "Doğruluktan ayrılmayınız; çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Gerçekten insan doğrulukla hareket etmeye devam ederse Allah katında en doğru kimse olarak yazılır. Yalandan sakınınız; çünkü yalan kötülüğe, kötülük ise cehenneme götürür. Gerçekten insan yalan söylemeye devam ederse Allah katında çok yalancı yazılır."[33] Resulullah, Allah'tan kendisine doğru bir kalp ve doğru söyleyen bir dil nasip etmesini ister, namazlarından sonra şöyle dua ederdi:

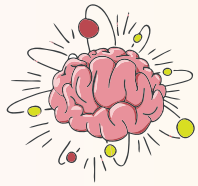

Düşünelim

Bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.) Abdullah b. Amir adındaki bir çocuğun evinde misafir idi. Annesi Abdullah b. Amir'e seslenip, "Gel sana ne vereceğim, al." dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz Abdullah b. Amir'in annesine, "Ona ne vermek istiyorsun?" diye sordu. Kadın, "Ona bir kuru hurma vereceğim." cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamberimiz ona şöyle buyurdu: "Dikkat et, eğer ona bir şey vermemiş olsaydın bu senin hakkında bir yalan olarak yazılacaktı.!"

(Ebu Davud, Edeb, 80)

Sizce, günlük hayatta yalan konusunda nelere dikkat etmeliyiz?

"Allah'ım! Her türlü hayırlı işlerimde senden kararlılık ve dayanma gücü vermeni istiyorum. Ve senden verdiğin nimetlerine şükretme ve sana güzel ibadet etme gücü vermeni isterim. Ve senden dürüst bir kalp ve doğruları söyleyen bir dil isterim. Senden hayır bildiğin şeyleri isterim, bildiğin şerlerden sana sığınırım, bildiğin hatalarımdan dolayı senden af dilerim…"[34]

Peygamberimiz yalandan hoşlanmaz, şaka bile olsa asla yalan söylemezdi.[35] Eşi Hz. Ayşe Peygamberimizin yalan konusundaki hassasiyetini şöyle anlatır: "Allah Resulü'nün (s.a.) hiç hoşlanmadığı ve çok kızdığı huy, yalan söylemektir. Bir kimse Allah Resulünün (s.a.) yanında yalan söylerse o kişinin hemen tövbe edip o günahından temizlenmesini isterdi."[36] Arkadaşlarından Bekre'nin anlattığı şu hatıra, Peygamberimizin yalan söylemek ve yalancı şahitlik yapmak konusunda ne denli hassas olduğunu anlamak için yeterlidir:

30 Hûd suresi, 112. ayet; 42. Şûrâ suresi, 15. ayet.
31 Ahmed b. Hanbel, III, 198.
32 Müslim, İman, 62.
33 Buhari, Edebü'l-Müfred, 140; İbn Mace, Dua, 5.
34 Nesai, Sehiv, 61.
35 Tirmizi, Birr 57.
36 Tirmizi, Birr ve Sıla, 46.

“Allah Resulü (s.a.) ile oturuyorduk. ‘Büyük günahların en büyüğünü size haber vereyim mi?’ buyurdu. Biz de ‘Evet, haber ver ey Allah’ın Peygamberi!’ dedik. Bunun üzerine ‘Allah ‘a ortak koşmak, anaya-babaya isyan ve eziyet etmektir.’ buyurdu. Sonra, dayandığı yerden doğrulup oturdu ve ‘İyi dinleyin! Bir de yalan söz ve yalancı şahitliktir. Dikkat edin, bir de yalan söz ve yalancı şahitliktir!’ buyurdu. Bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Öyle ki ben, kendi kendime, “Allah’ın Peygamberi herhâlde susmayacak.’ dedim.”[37]

Güvenilirlik, Hz. Peygamberin (s.a.) en belirgin özelliklerindendi. O, gençliğinden itibaren güvenilirliği ile tanınmış, bu nedenle kendisine Muhammed’ül-Emin denilmiştir. İnsanlar çözemedikleri sorunlarını Peygamberimize getirirler, Onun vereceği kararlara büyük saygı ve güven duyarlardı.[38] Kişisel çıkar, akrabalık, zenginlik, fakirlik, kin, düşmanlık, taraflardan birinin soylu olması, beden ve ruh bakımından engelli olması gibi durumlarına bakmaz, herkese adil davranırdı.[39] Peygamber Efendimiz, söz vermişse mutlaka verdiği sözü yerine getirir, kendisine verilen emanetleri sonuna kadar korur, bir şey söylemişse muhakkak onu yapardı.[40] Herhangi bir şekilde başkalarına zarar vermekten kaçınmayı, canları, malları konusunda onlara güven vermeyi İslam’ın ve imanın şartı olarak görür,[41] “Emaneti gözetmeyenin imanı yoktur.”[42] buyururdu. “Mümin, insanların kendisine güvendiği kimsedir. Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların güvende olduğu kişidir. Canıma sahip olan Allah’a andolsun ki kötülüklerinden komşusunun emin olmadığı kimse cennete giremez.”[43] sözleriyle, çevresine güven vermeyen kimsenin ne kadar büyük bir tehlike ile karşı karşıya olduğu konusunda uyarılarda bulunurdu. Bir kimsenin kalbinde imanın ve inkârın bir arada bulunamayacağı gibi, güvenilirlik ve ihanetin de bir arada bulunamayacağına inanırdı.[44] Güven konusundaki tavizsiz kişiliğini bilen insanlar da Peygamberimize karşı sonsuz güven duygusu taşırlar, emanetlerini ona teslim ederlerdi. Düşmanları dahi, kimseye emanet edemedikleri en değerli eşyalarını Peygamber Efendimize emanet ederlerdi.

Düşünelim

Hz. Peygamber bir gün, yiyecek maddesi satan birinin yanına uğradı.. Elini tahıl çuvallarından birine daldırdı. Çuvalın üst kısmı kuru, alt kısmı ise yaş olduğundan Hz. Peygamberin parmakları ıslandı. Hz. Peygamber satıcıya, “Bu nedir?” diye sordu. Satıcı, tahılın yağmurdan ıslandığını söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.) satıcıyı, “Islak kısmı, insanların görebilmesi için yiyeceğin üzerine neden koymadın? Bizi aldatan bizden değildir!” buyurarak uyardı.

(Müslim, İman, 164)

Satıcı ıslak kısmını çuvalın üzerine koyduğu zaman tahılı satmakta zorlanacaktır. Buna rağmen Peygamberimiz satıcıyı neden uyarmıştır?

37 Buhari, Edeb, 6.
38 İbn Sa’d, I, 157.
39 Nisâ Sûresi 135. ayet; Mâide sûresi, 8. ayet; En’âm sûresi, 152. ayet; Buhari, Hudud, 12.
40 Buhârî, Şehâdât, 28.
41 Tirmizi, İman, 12.
42 İbn Hanbel, III, 135, 154.
43 İbn Hanbel, III, 54.
44 İbn Hanbel, II, 349.

Peygamberimiz, merhamet dolu bir kalbe sahipti. Yolculuk sırasında geride kalır, yola devam edemeyen yolcularla ilgilenirdi. Yürüyemeyecek durumda olanları hayvanların sırtına bindirerek onlara yardımcı olur, dualar ederdi. Zayıf olan hayvanları kollar, gözetirdi.[45] Savaş esirlerine ve kölelere iyilik edilmesini emreder, "Yediklerinizden onlara yedirin ve elbiselerinizden onlara giydirin. Allah'ın yarattığına azap etmeyin."[46] buyururdu. Acıma hissine sahip olanların Allah'ın acıma ve rahmetiyle mükâfatlandırılacağını anlatır, "Acıma hissi taşıyanlara acıması bol olan Allah da acır. Yeryüzündekilere acıyın ki göktekiler de size acısın."[47] buyururdu. Düşmanlarına beddua etmesini isteyenlere, "Ben lanet edici olarak gönderilmedim. Ancak rahmet için gönderildim."[48] karşılığını verirdi. Bir yolculuk sırasında Peygamber Efendimiz (s.a.) ihtiyacı için bir ara arkadaşlarından ayrılmıştı. Peygamberimiz'in (s.a.) yol arkadaşları bir kaya kuşunun yuvasından yavrularını aldılar. Anneleri, yavrularına bir şey olacak endişesiyle tepelerinde telaşla dönüp duruyordu. Tam o sırada Peygamberimiz (s.a.) çıkageldi ve derhâl, "Yavrularını alarak bu kuşu kim üzüyor? Hemen onları kendisine geri verin!" buyurdu. Rahmetin herkesi, her şeyi kuşatmasını arzu ederdi. Bu yüzden mescitte, "Allah'ım! Beni ve Muhammed'i (s.a.) bağışla. Sadece ikimizi affet, başka kimseyi affetme." diye dua eden bedeviye gülümseyerek yaklaşmış ve "Sen gerçekten pek geniş olan (Allah'ın rahmetini) daralttın (böyle yapma!)."[49] diyerek uyarmıştır.

45 Ebu Davud, Cihad, 94.
46 Buhari, Edebü'l-Müfred, 79.
47 Tirmizi, Birr ve Sıla, 16.
48 İbn Kesir, Tefsir, V, 380.
49 İbn Mâce, Tahâret, 78.

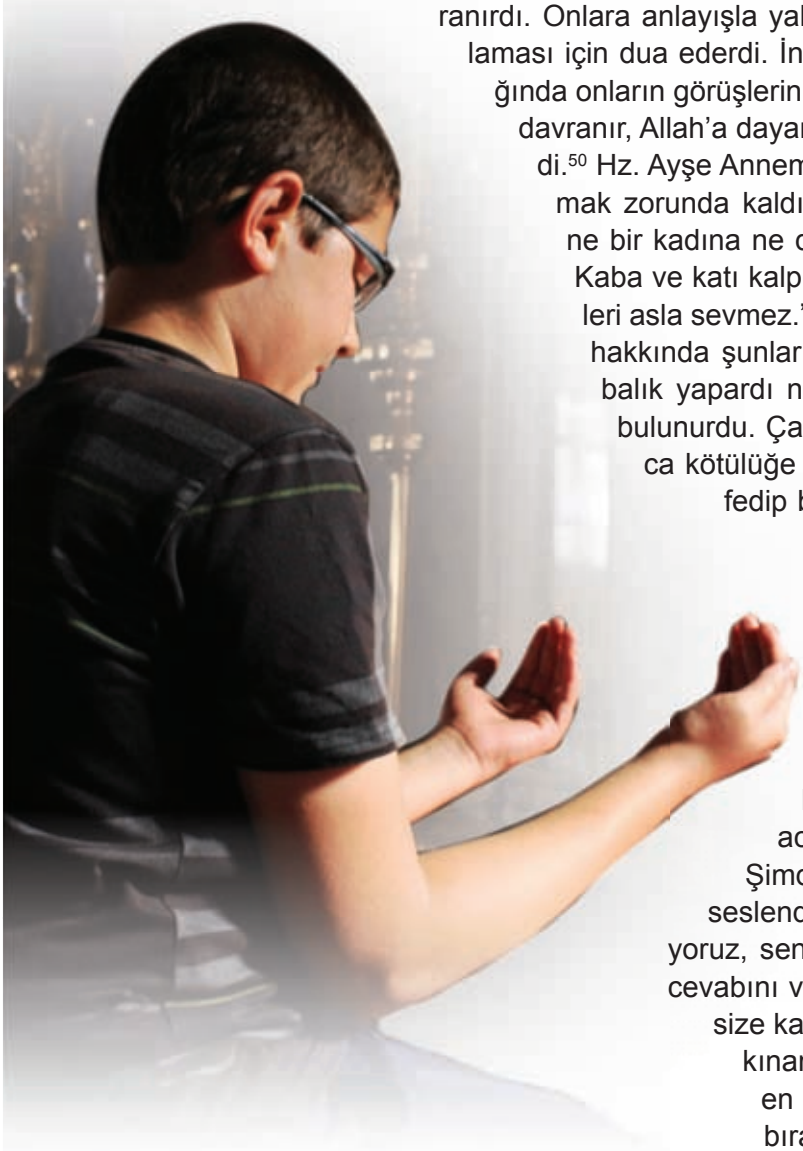

Hz. Peygamber kaba ve katı yürekli değildi. Oldukça kibar ve nazikti. İnsanlara yumuşak davranırdı. Onlara anlayışla yaklaşır, hatalarını affederdi. Allah'ın da bağışlaması için dua ederdi. İnsanların fikirlerine değer verir, bir iş yapacağında onların görüşlerini alırdı. Bir konuda karar verdiği zaman azimli davranır, Allah'a dayanıp güvenerek sonuna kadar mücadele ederdi.[50] Hz. Ayşe Annemizin bildirdiğine göre o düşmanlarıyla savaşmak zorunda kaldığı durumlar dışında hiç kimseyi incitmemiş, ne bir kadına ne de bir hizmetçiye, hiç kimseye vurmamıştır.[51] Kaba ve katı kalpli olanları uyarır, "Allah kaba ve ahlaksız kişileri asla sevmez."[52] buyururdu. Ayşe Annemiz, Peygamberimiz hakkında şunları anlatmıştır: "Peygamber Efendimiz, ne kabalık yapardı ne de kabalığa yol açabilecek bir davranışta bulunurdu. Çarşı-pazarda ağız kavgası da yapmazdı. Ayrıca kötülüğe kötülükle karşılık vermez, kötülük yapanı affedip bağışlardı."[53] Peygamberimiz (s.a.) kendisine yapılan kötülükleri affederdi.[54] Mekke'nin Fethi sırasında yıllarca kendisine yapmadıklarını bırakmayan Mekkelileri dört bir yandan sarmıştı. "Bugün savaş günüdür." diyen komutanına karşı çıktı ve "Bugün merhamet günüdür."[55] diyerek onu uyardı. Mekke'yi fethettikten sonra peygamberliği boyunca kendileri yüzünden pek çok acı ve sıkıntı çektiği o insanlara "Ne dersiniz? Şimdi size ne yapacağımızı sanıyorsunuz?" diye seslendi. Çaresizce boyunlarını büküp "İyilik umuyoruz, sen asil bir kardeş ve asil bir kardeş oğlusun." cevabını verdiler. Bunun üzerine Peygamberimiz, "Ben size kardeşim Yusuf'un dediğini diyorum: Bugün sizi kınamak yok. Allah sizi affetsin. O merhametlilerin en merhametlisidir."[56] buyurarak hepsini özgür bıraktı. Şahsi intikam peşine düşmez, sıradan davranışlar sergilemez, kendisine yapılanları büyük bir olgunlukla karşılardı. "Merhamet edin ki merhamet olunasınız. Bağışlayın ki Allah da sizi bağışlasın."[57] buyururdu. Yaptıkları hatalar karşısında insanları nazikçe uyarırdı.

Peygamberimiz alçak gönüllü idi. Halktan biri gibi yaşar, kendisinin halktan biri olarak görülmesini ister, "Ben ne bir kıralım, ne de zorbayım; aksine Kureyş'ten kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum."[58] derdi.

50 Âl-i İmran suresi, 159. ayet.
51 Müslim, Fadâil, 79.
52 Tirmizi, Birr ve Sıla, 62.
53 Tirmizi, Şemail, 157.
54 Buhari, Bed'ü'l-Halk, 7.
55 İbn Seyyidinnâs, II, 232.
56 Yusuf suresi, 92. ayet.
57 Buhari, Edebü'l-Müfred, 138.
58 İbn Mace, II, 1101; Hakim, III, 47-48; Halebi, III,43.

Allah'ın Resulü çok sabırlı ve kanaatkârdı.[59] Her zaman şükür hâlindeydi.[60] Çok cömertti. Cimrilikten Allah'a sığınır,[61] küçük düşürücü huylardan birisinin cimrilik olduğunu,[62] cimrilik duygusuyla imanın bir arada bulunamayacağını söylerdi.[63] İbadet de dâhil her türlü aşırılıktan hoşlanmaz, orta yolu tutmayı ve doğruluktan ayrılmamayı öğütlerdi.[64]

İstenmeyen bir durumla karşılaştığında veya hoşlanmadığı bir şeyi gördüğünde mahcubiyetinden dolayı yüzü kızarıverirdi. Dostları, yapılan bir davranışın uygun olmadığını ve onun bundan hoşnut olmadığını onun yüzünden anlarlardı.[65]

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Siz bana altı şeyi garanti edin, ben de size cennete girmeyi garanti edeyim: Konuştuğunuzda doğru söyleyin. Söz verdiğinizde sözünüzü yerine getirin. Size bir şey emanet edildiğinde emanete riayet edin. Allah'ın yasakladığı günahlardan uzak durmak suretiyle iffetinizi koruyun. Harama bakmaktan sakının. Ve elinizi haramdan çekin."

(İbn Hanbel, V, 323)

Peygamberimizin (s.a.) belirttiği yukarıdaki altı özelliğe sahip bir insanı konu alan bir hikâye yazınız. Yazdığınız hikâyeyi sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

Tartışalım

1. Peygamberimizin bu kadar mükemmel bir kişiliğe sahip olmasının nedenlerini arkadaşlarınızla tartışınız.

2. Sizce kendisini düzeltmek isteyen bir kimse, Peygamber Efendimizin kişilik özelliklerinden hangisine öncelik vermelidir? Niçin?

59 Tirmizî, Kıyâmet, 55; (İbn-i Mâce, Fiten, 23; Hâkim, II, 484.
60 Buhari, Tefsîr, 48/2; Heysemi, II, 289.
61 Buhâri, Daavat 38, 40, 42, Cihat 25; Müslim, Zikr 52.
62 Ahmed b. Hanbel, II, 320.
63 Ahmed b. Hanbel, II, 256, 340.
64 Buhâri, Teheccüd 18; Müslim, Müsâfirîn 219; Sıfatu'l-Munafıkın, 76.
65 Buhari, Edeb, 72.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. Peygamber Efendimiz (s.a.), peygamberlikten önceki hayatında nasıl bir insandı? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

2. İnanan bir insanın davranışları nasıl olmalıdır? Peygamberimizin (s.a.) ahlak anlayışından yola çıkarak açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

3. Hangi özelliğinden dolayı Peygamber Efendimize (s.a.), "el-Emin" lakabı verilmiştir?

A) Cömert olmasından dolayı
B) Temizliğine dikkat etmesinden dolayı
C) Dürüst ve güvenilir olmasından dolayı
D) Sabırlı olmasından dolayı

4. Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimizin (s.a.) "güzel ahlak" ilkelerinden biri olamaz?

A) Kalp, söz ve davranışta doğruluk
B) Yalnız kendi çıkarlarını düşünmek
C) Büyüklere saygı göstermek, küçüklere merhamet etmek
D) İnsanların hatalarına karşı affedici olmak

5. Aşağıdaki kavram haritasına Peygamber Efendimizin (s.a.) kişilik özelliklerinden başlıcalarını yazınız.

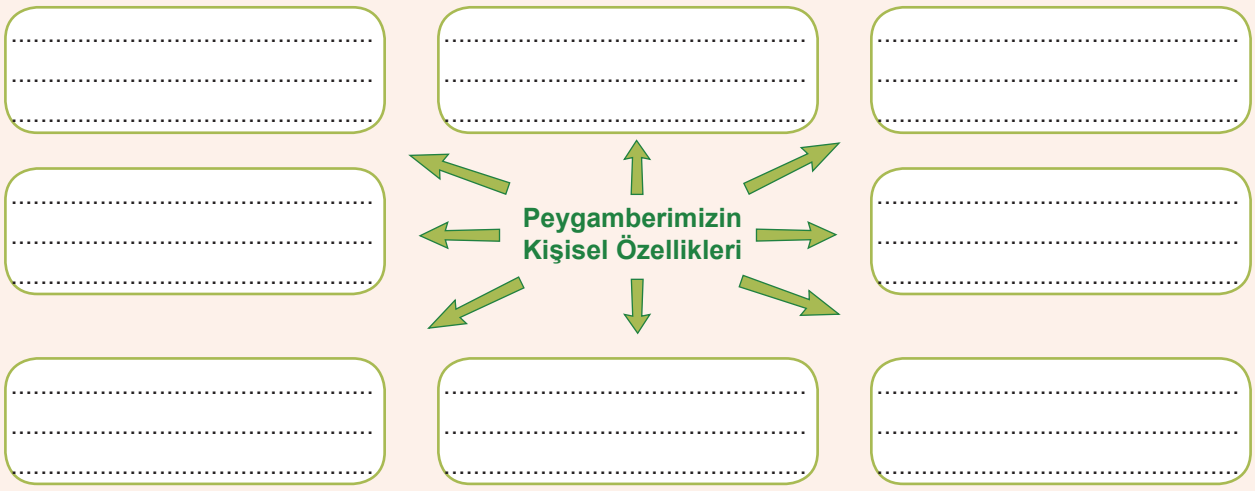

4. ÜNİTE
HZ. MUHAMMED VE ÇOCUK

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Çocukları sevgi ve şefkatle büyütmek onları nası etkiler? Bu konuyla ilgili büyüklerinizin düşüncelerini alınız.
2. Çocuklar kendilerine değer verildiğini nasıl hissederler? Düşüncelerinizi defterinize yazınız.
3. Çocuklar arasında ayrım yapmak ne gibi sorunlara yol açar? Düşüncelerinizi defterinize yazınız.

1. ÇOCUKLARI SEVMEK

Ne dersiniz?

Hz. Peygamberin (s.a.) amcası Abbas'ın küçük çocukları vardı. Adları; Abdullah, Ubeydullah ve Kesir idi. Allah Resulü yan yana getirir, sonra, belli bir mesafede durur, "Kim bana doğru koşup önce gelirse ona şu kadar ödül var!" derdi. Yarışma başlar, çocuklar koşarak gelirler, kimi Peygamberin sırtına, kimi göğsüne çıkmaya çalışırdı. Hz. Peygamber de onları kucaklar, öperdi.

(Ahmed b. Hanbel, I, 214)

Yukarıdaki örnek olaydan yola çıkarak, Peygamber Efendimizin çocuk sevgisi ve çocuklarla ilişkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Peygamber Efendimizin yedi çocuğu vardı. Bunlardan üçü erkek, dördü kız idi. Altı tanesi eşi Hz. Hatice'den doğmuştur. Bunlar sırasıyla Kasım, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatma ve Abdullah'tır. Yedinci çocuğu, eşi Hz. Mâriye'den doğan İbrahim'dir. Hz. Fatıma dışındaki bütün çocukları Peygamberimizden önce vefat etmişlerdir.

"Çocuk kokusu cennetin kokusundandır."[1] buyuran Peygamberimiz çocukları çok severdi. Oğlu İbrahim doğduğunda çok sevinmiş, onu kucağına alıp Hz. Ayşe'ye götürerek "Şuna bir bak! Nasıl, bana benziyor mu?"[2] diye sevincini ortaya koymuştu. Bu sevinçli doğum haberini getirdiği için Ebu Rafi adındaki adama hediye verdi.[3] Diğer çocuklarında yaptığı gibi, İbrahim'in doğumunun yedinci gününde akika kurbanı olarak bir koç kesti, çocuğun başını tıraş ettirip saçının ağırlığınca gümüşü yoksullara dağıttı.[4]

Peygamberimiz çocukları okşar, koklar, öper, bağrına basardı.[5] Onu, torunu Hasan'ı öpüp severken gören bir adam, on tane çocuğu olduğunu ve hiçbirini öpüp sevmediğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Muhammed, adama hayretle baktı ve "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." buyurdu. Çocuklarını hiç öpmediklerini söyleyen bir grup adamı da, "Allah sizin kalbinizden merhameti söküp almışsa ben ne yapabilirim!" buyurarak uyardı.[6] Enes

Düşünelim

Hz. Peygamber Mekke'den Medine'ye hicret etmişti. Evi yapılıncaya kadar Medinelilerden Ebu Eyyub el-Ensari adında bir Müslümanın evinde kalma kararı aldı. Ebu Eyyub el-Ensari'nin komşusu Neccaroğulları idi. Neccaroğullarının küçük kızları Hz. Peygamber ile komşu olacaklarına çok sevinmişlerdi. Hz. Peygamber'in kendilerine geldiğini görünce onu ellerindeki deflerle karşıladılar. Def çalıp,

"Neccaroğullarının kızlarıyız biz!
Ne hoştur komşuluğu Muhammed'in."

diyerek şarkılar söylüyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.) onlara, "Beni seviyor musunuz?" diye sordu. Onlar da, "Evet ey Allah'ın Peygamberi." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber onlara şöyle karşılık verdi:

"Allah biliyor ya vallahi ben de sizleri seviyorum! Vallahi ben de sizleri seviyorum! Vallahi ben de sizleri seviyorum!"

(İbn-i Mace, Tabir, 10)

Peygamberimiz sizin komşunuz olsaydı neler hissederdiniz?

1 Taberani, Mu'cemü'l-Evsat, VI, 82; Beyhaki, Şuabü'l-İman, VII, 479.
2 İbn Sa'd, I, 137.
3 İbn Abdilber, I, 54.
4 İbn Sa'd, I, 135; İbn Esir, Üsüdü'l-Ğabe, I, 49.
5 İbn S'ad, VIII, 170; Tirmizi, Menakıb, 30.
6 Buhâri, Tevhid 2, Edeb 18, 27; Müslim, Fedail 66, 164.

bin Malik der ki: “Ben Rasülullah’dan daha şefkatli olan bir kimse görmedim. İbrahim, Medine’nin köylerinden birinde, sütannesinin yanında bulunuyordu. Peygamber Efendimiz çocuğunu görmeye giderken biz de yanında giderdik. Allah’ın Elçisi içeri girer, oğlunu alır, öper, sonra dönerdi.”[7] Peygamberimiz, çarşı pazar dönüşü mutlaka kızı Hz. Fatıma’ya uğrar, kızı ve torunlarıyla özlem giderirdi. Hz. Fatıma’ya, “Oğullarımı çağır!” diye seslenir, geldiklerinde onları kucaklar ve koklardı.[8] Yine bir gün Hz. Fatıma’nın evine uğradı. Üç defa, “Yaramaz nerede? Bana Hasan’ı çağır” dedi. Hasan gelince kollarını açtı. Hasan da kollarını açtı. Allah Resulü torununa sarılıp öptü. Ardından da “Allah’ım! Doğrusu ben bunu seviyorum, onu sen de sev, onu sevenleri de sev!”[9] diye dua etti.

Hz. Muhammed’in (s.a.), hem kendi çocuklarına hem de diğer çocuklara olan sevgi ve şefkati bütün insanlığa örnek olacak özellikteydi. Onları bazen omzunda taşır,[10] bazen sırtına alıp binicilik oynar, bazen de karnının üzerine tırmandırıp eğlendirirdi.[11] Dizlerine oturtup onlara dua ederdi.[12] Allah’ın Resulünü torunu Hz. Hüseyin’i omzunda taşırken gören bir kimse, Hz. Hüseyin’e “Yavrum! Bindiğin binek ne güzel!” deyince Allah’ın Resulü, “O da ne güzel binici!” diye karşılık verdi.[13] Binek üzerinde iken çocuklar onu karşılar, o da onları bineğine alır, kimini arkasına kimini de önüne bindirirdi.[14] Onlarla hediyeleşmekten hoşlanırdı. Her akşam aile bireyleriyle bir araya gelerek sohbet ederdi. Onlara ibretli hikâyeler anlatır ve tatlı şakalar yapardı.[15] Hoşça vakit geçirmeleri için çocuklarla oyunlar oynardı. Peygamberimiz çocukların en yakın dostu idi. Çocuklar da Peygamberimizin en yakın dostu idiler. Peygamberimiz’in evinde on yıl kalan ve onun en yakın küçük dostlarından biri olan Enes b. Malik şöyle der: “Çoluk-çocuğuna ve aile fertlerine karşı Hz. Muhammed’den daha şefkatli olan hiçbir kimse görmedim. Hz. Muhammed, biz çocukların arasına karışır ve güler yüzle şakalar yapardı.”[16] Efendimiz bir keresinde kovadan Muhammed b. Rebi’ adındaki çocuğun yüzüne püskürterek onunla şakalaşmıştır. O zamanlar henüz beş yaşlarında olan Muhammed bin Rebi’ Peygamberimiz’in kendisine yaptığı bu özel şakayı, hayatı boyunca unutmamış, tatlı bir anı olarak hep hatırlamıştır.”[17]

7 Müslim, Fedâil, 63.
8 Tirmizi, Menakıb, 30.
9 Buhari, Libas, 60; Buhari, Büyu’, 49.
10 Tirmizi, Menakıb, 30.
11 Heysemi, IX, 181.
12 Tirmizi, Menakıb, 30.
13 Tirmizi, Menakıb, 30.
14 İbnü’l-Esir, Üsüdü’l-Ğabe, IV, 126.
15 Heysemi, IV, 315.
16 Müslim, Fedail, 63; Ahmed, III,112.
17 Buharî, İlim, 18; Müslim, Mesacid, 265.

Allah Rasulu çocuklara nerede rastlasa selam verir, hâl ve hatırlarını sorar, onlarla ilgilenirdi.[18] Bütün çocuklar, Peygamber Efendimizin kalbinde çok özel bir yere sahipti. Onun çocuklara gösterdiği büyük sevgi örneği sayesinde Cahiliye Döneminin çocukları toplumun gözbebeği hâline geldiler. Başlarının okşanmasına, sevgiyle yanaklarının öpülmesine alışık olmayan çocuklar, Efendimizin dünyayı şereflendirmesiyle sevgi dolu bakışlarla, samimi, şefkatli davranışlarla tanışmışlardır. Bu nedenle Peygamberimizi nerede görmüşlerse hemen koşar, yanına gelir, etrafını sarar, ona sevgi gösterilerinde bulunurlardı. O da her biriyle ayrı ayrı ilgilenir, hâllerini hatırlarını sorar, sevgilerine karşılık verirdi. Aralarına karışıp çocuklarla oyunlar oynardı.[19] Çocuklar Peygamberimiz'le (s.a.) sohbet etmeye can atarlar, bu yüzden onu görünce peşine takılırlardı. Peygamberimiz'i o kadar çok severlerdi ki onun öpüp okşamasından çok hoşlanırlar, onun öptüğü ya da okşadığı çocuklar kendilerini çok özel hissederlerdi. İşte o çocuklardan biri olan Cabir b. Semure şu hatırasını anlatır:

Düşünelim

Peygamberimiz'in (s.a.) minik arkadaşlarından Enes b. Malik şöyle anlatır:

"Rasulüllah (s.a.) ahlak yönünden insanların en güzeli idi. (Ben çocukken, kendisine hizmet ettiğim sıralarda) bir gün beni bir ihtiyaç için bir yere göndermek istedi. Ben de, içimde, Allah'ın Peygamberinin emrettiği işe gitmek isteği olduğu halde "Vallahi gitmem!" dedim, dışarı çıktım. Sokakta oyun oynayan çocuklara rastladım. Onlarla oyuna daldım. Bir süre sonra bir de baktım ki; Rasulüllah (s.a.) arkamdan başımı tutmuş gülümseyip duruyor. Bana, "Ey Enescik, sana dediğim yere gitsen ya" dedi. Ben de, tamam ya Rasulüllah gidiyorum, dedim. Allah'a yemin olsun, ben kendisine yedi ya da dokuz yıl hizmet ettim. Yaptığım bir işten dolayı -niye böyle yaptın-yapmadığım bir işten dolayı da -niye böyle yapmadın?- dediğini bilmiyorum."

(Ebu Davud, Edeb, 1)

Yukarıdaki örnek olay, Peygamberimiz'in çocuklara davranışı konusunda size nasıl bir fikir veriyor?

Enes'in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

"Allah'ın Resulüyle birlikte öğle namazını kıldım. Namazdan sonra ailesinin yanına uğradı. Onun peşine takıldım. Derken Allah'ın Resulünü birkaç çocuk karşıladı. Çocukların yanağını tek tek okşadı. Benim de yanağımı okşadı. Elinde tatlı bir serinlik, bir meltem esintisi vardı. Bu el (lavanta) sepetinden çıkmış olmalıydı."[20]

Sevgili Peygamberimiz, sokak ortasında dahi çocuklara takılmaktan, onlarla koşup oynamaktan, onlara sarılmaktan çekinmezdi. Bir gün arkadaşlarıyla davet edildiği bir yemeğe gidiyordu. O sırada Hz. Hüseyin de sokakta çocuklarla oynuyordu. Allah Resulü öne doğru çıkıp ilerledi. Kollarını açarak, Hüseyin'i kucaklamak istedi. Hüseyin de naz yapıp kaçtı. Peygamberimiz de peşini bırakmadı. Hüseyin bir oraya bir buraya kaçıyor, Peygamber Efendimiz de gülerek onu tutmaya çalışıyordu. Sonunda sevgili torununu yakaladı. Bir elini başının arkasına, diğer elini de çenesinin altına koyup onu öptü. Sonra da "Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim! Hüseyin'i seveni Allah sever..."[21] buyurdu.

18 İbn S'ad, VIII, 170; Tirmizi, İsti'zan ve Adab, 8.
19 Tirmizi, Tefsir, 33/17-18.
20 Müslim, Fedail, 80.
21 İbn-i Mace, Mukaddime, 11; İbn Hanbel, IV, 172.

Sevgili Peygamberimiz çocuklara sevgi ve şefkatle yaklaşılmasını ister, onların hırpalanmalarına, acı çekmelerine yüreği dayanmazdı. Resulullah'a küçük bir çocuk getirildi. Çocuk onun elbisesinin küçük çişini yaptı. Çocuğa kızmadı. Sadece elbisesini temizledi."[22] Yine bir gün Hasan veya Hüseyin'in sütanneleri Ümmü'l-Fadl, torunlarından birini getirip Resulullah'ın kucağına koydu. Çocuk da Efendimiz'in üzerine küçük çişini yaptı. Ümmü'l-Fadl bu duruma kızıp çocuğun omzuna vurdu. Resulullah (s.a.), çocukların hatalarına sabır ve anlayış gösterilmesi gerektiğini belirtti ve çocuğun annesini uyardı.[23]

Çocukları bu kadar çok seven Peygamberimiz (s.a.), doğal olarak onlardan biri vefat ettiğinde de çok üzülür, ağlardı. Peygamber Efendimizin sevgili torunu ve Hz. Osman'ın oğlu olan altı yaşındaki Abdullah'ın yüzünü ve gözünü bir horoz gagalamıştı. Yavrucağın yüzü şişti ve ağır bir şekilde hastalandı. Tutulduğu bu hastalıktan kurtulamayarak vefat etti. Abdullah'ın cenaze namazını Allah Resulü kıldırdı, Hz. Osman da oğlunu kabrine indirdi. O esnada Peygamber Efendimiz'in gözlerinden yaşlar dökülüyor, "Yüce Allah, kullarından merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder!" diyordu.[24] Yine bir gün, Resulullah'ın kızlarından Zeynep'in çocuğu ağır hasta olmuştu. Hz. Peygamber de ashabından bir grupla yanına gitti. Hz. Peygamber çocuğu alıp bağrına bastı ve gözleri yaşardı. Onun ağladığını gören yanındakiler şaşırdılar. Arkadaşlarından Sa'd b. Ubade dayanamayıp, "Ağlıyor musun, hâlbuki sen Allah'ın peygamberisin?" dedi. Hz. Peygamber, "Ben ona şefkat duyduğumdan ağlıyorum. Allah, ancak kullarından merhametli olanlara merhamet eder."diye cevap verdi.[25] Kızı Hz. Rukiye vefat ettiğinde ise büyük bir üzüntüyle Hz. Rukiye'nin kabrinin başına oturdu. O sırada küçük kızı Fatıma ağlayarak geldi ve Peygamberimiz'in (s.a.) yanına oturdu. Allah Resulü (s.a.) Fatıma'ya olan merhametinden dolayı elbisesinin ucuyla onun gözyaşlarını sildi ve teselli etti.[26]

Ne dersiniz?

Hz. Peygamber namaza büyük önem verir, namaz hakkında"gözümün nuru" derdi. Bir yatsı namazında kucağında torunuyla mescide geldi. Öne geçti. Çocuğu yere bıraktı. Tekbir alıp namaza durdu. Sıra secdeye gelince secdeyi çok uzattı. Öyle ki merak edip başlarını secdeden kaldıranlar bile oldu. Başlarını kaldıranlar gördüklerine inanamadılar; Hz. Peygamber secdede, çocuk da onun sırtında değil mi! Çocuğun keyfi yetip de sırtından ininceye kadar Hz. Peygamber ve bütün cemaat secdeyi uzattılar. Hz. Peygamber namazı bitirince cemaat, "Ey Allah'ın Resulü! Siz namaz içindeki secdelerden birini o kadar uzattınız ki başınıza bir iş geldi veya o sırada vahiy geliyor zannettik" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Dediklerinizden hiçbiri olmadı. Torunum sırtıma çıkmıştı. O inmeden secdeden kalkmayı hoş bulmadım." buyurdu.

(Nesai, Tatbik, 82)

Yukarıdaki olayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Günümüzde, çocukları camide azarlayan kimi büyükler, sizce neden böyle davranıyor olabilirler?

22 Buhari, Vudu, 59.
23 Ahmed b. Mace, Tabir, 10.
24 İbn Sa'd, III, 53-54, VIII, 36; Belazuri, Ensab, I, 401.
25 Buhari, Edebü'l-Müfred, 180.
26 İbn Hanbel, I, 335.

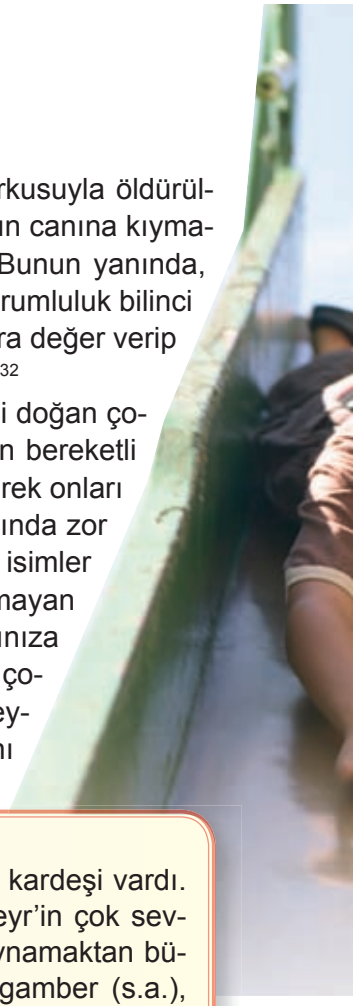

2. ÇOCUKLARA DEĞER VERMEK

Allah, çocukları insanlara bir nimet olarak sunduğunu belirtmiş,[27] fakirlik korkusuyla öldürülmelerinin büyük günah olduğunu ilan etmiştir.[28] Herhangi bir sebeple çocuklarının canına kıymamaları konusunda inananlardan söz almasını Hz. Peygambere emretmiştir.[29] Bunun yanında, "Ey Rabbimiz! Bize göz aydınlığı olacak eşler ve çocuklar ver; bizi sana karşı sorumluluk bilinci taşıyan kimseler için örnek ve öncü yap!" diye dua edenleri övmüştür.[30] Çocuklara değer verip iyi bakmayı,[31] onları güzelce eğiterek korumayı, ahirete hazırlamayı emretmiştir.[32]

Allah'ın Peygamberi de çocuklara çok değer verirdi. Bu yüzden insanlar, yeni doğan çocuklarını alıp hemen Allah'ın Resulüne getirir, Allah'ın Resulü, onların hayatının bereketli olması için dualar eder, güzel bir isim koyar ve damaklarına hurma çiğnemi sürerek onları tatlı ile karşılardı.[33] Çocuklara, kötü duygular çağrıştıracak ve onları toplum yanında zor durumda bırakacak isimler konulmasından hoşlanmazdı. "Çocuklarınıza güzel isimler koyunuz."[34] buyurarak onlara güzel isim koyulmasını emrederdi. İsmi güzel olmayan çocuklara rastlarsa isimlerini güzel isimlerle değiştirirdi.[35] Büyükleri, "Çocuklarınıza ikramda bulunun ve terbiyelerini güzel yapın."[36] sözleriyle uyarır, "İlk söz olarak çocuklarınıza güzel bir şekilde "Lâ ilâhe illallâh" demeyi öğretiniz!"[37] buyururdu. Peygamberimiz (s.a.) kişinin ölümünden sonra bile sevap defterinin kapanmamasını sağlayan üç şeyden birinin "ana-babasına dua eden hayırlı evlat" olduğunu bildirir, öldükten sonra arkalarından güzel dualar edecek hayırlı evlatlar yetiştirmelerini öğütlerdi.[38]

Peygamberimiz, çocukları önemsemeden yanlarından geçip giden büyükler gibi değildi. Büyüklerle olduğu gibi çocuklarla da gezer, dolaşır, bulunduğu ya da uğradığı yerde bir çocuk varsa mutlaka onu fark ederdi. Çocukların yanlarına uğrar, selam verir,[39] aralarına girerek onlarla sevgi dolu sohbetler ederdi. Çocuklara isimleriyle[40] ya da "Yavrucuğum" diye seslenirdi.[41] Bazen çocuklara hoşlanacakları güzel lakaplar takar, onlara taktı-

Düşünelim

Enes b. Malik"in küçük bir kardeşi vardı. Adı Ebu Umeyr idi. Ebu Umeyr'in çok sevdiği bir kuşu vardı. Onunla oynamaktan büyük sevinç duyardı. Hz. Peygamber (s.a.), Enesleri sık sık ziyaret eder, her ziyaretinde mutlaka Ebu Umeyr ile ilgilenir, onunla şakalaşır, küçük kuşun nasıl olduğunu sorardı. Hz. Peygamber (s.a.) bir gün yine Ebu Umeyr'e uğradı. Yanına gülümseyerek girdi. Her zamanki gibi ona takılıp şakalaşmak istedi. Ancak bu sefer onu çok üzgün gördü. "Ebu Umeyr'e ne oldu, onu neden üzgün görüyorum?" diye sordu. "Küçük kuşu öldü ey Allah'ın Peygamberi." dediler. Efendimiz (s.a.) aldığı habere çok üzüldü ve çocuğa yaklaşıp, "Ey Ebu Umeyr, minik kuşuna ne oldu böyle!" diyerek onu teselli etmeye çalıştı.

(Buhari, Edeb, 112; İbn Hanbel, III, 200, 223, 288)

Yukarıdaki olay ile ilgili neler hissediyor, neler düşünüyorsunuz?

27 Nahl suresi,72. ayet.
28 İsra suresi, 31. ayet; En'am suresi, 151. ayet.
29 Mümtahine suresi, 12. ayet.
30 Furkân suresi, 74. ayet.
31 Bakara suresi, 233. ayet.
32 Tahrim suresi, 6. ayet.
33 Müslim, Adab, 27; Buhari, Menakibü'l-Ensar, 45; Müslim, Adab, 26.
34 Ebu Davud, Edeb, 61.
35 Müslim, Adab, 14; İbn-i Abdilberr, el-İstiab, II, 837; III, 871, 1006.
36 İbn-i Mace, Edeb, 3.
37 Beyhaki, Şuabu'l-İman, VI, 398.
38 Müslim, Vasiyyet, 14; Tirmizi, Ahkâm, 36.
39 Tirmizi, İsti'zan ve Adab, 8.
40 İbn-i Mace, Edeb 24.
41 Tirmizi, edeb 62.

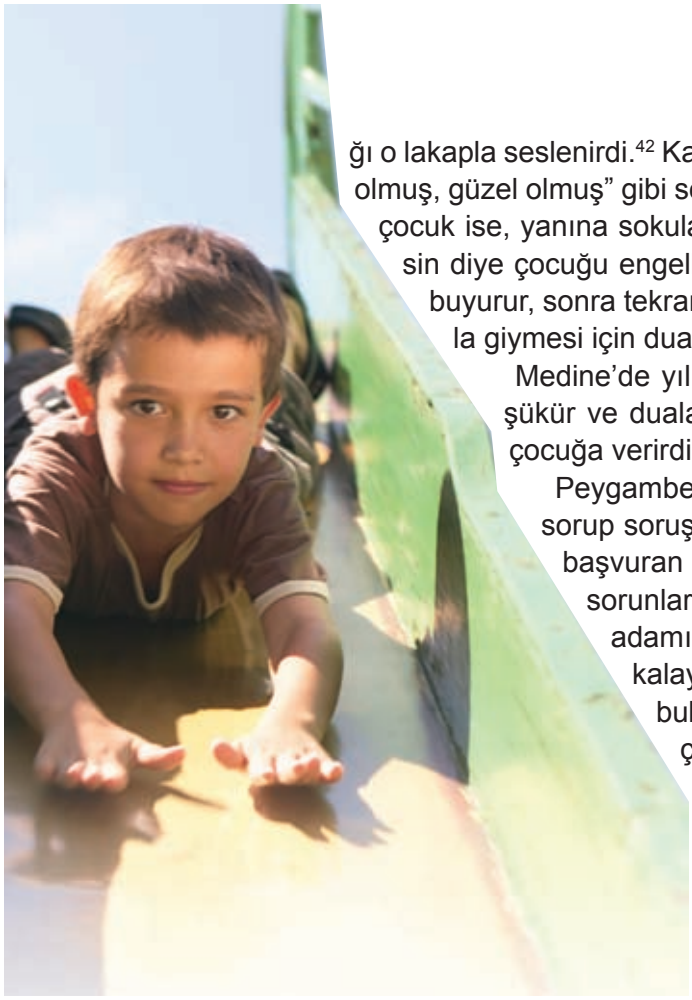

ğı o lakapla seslenirdi.[42] Karşılaştığı çocuğun yeni kıyafetiyle ilgilenir, onu, "Güzel olmuş, güzel olmuş" gibi sözlerle överdi. Kendisinden sıcak ilgi ve yakınlık gören çocuk ise, yanına sokularak Efendimizle oynamak isterdi. Rahatsızlık vermesin diye çocuğu engellemek isteyen babasına "Çocuğu kendi hâline bırak." buyurur, sonra tekrar çocuğa dönerek onunla ilgilenir, elbiselerini sağlıcakla giymesi için dualar ederdi.[43]

Medine'de yılın ilk meyvesi Allah'ın Resulüne getirilir, o da Allah'a şükür ve dualar ettikten sonra o meyveyi orada gördüğü en küçük çocuğa verirdi.[44]

Peygamberimiz çocuklar hata veya yaramazlık yaptıkları zaman sorup soruşturmadan, nedenini öğrenmeden hemen ceza yoluna başvuran bazı insanlar gibi davranmazdı. Onları sevgiyle dinler, sorunlarını anlamaya çalışırdı. Rafi adında küçük bir çocuk, bir adamın hurma ağaçlarını taşlamıştı. Bahçe sahibi onu yakalayıp Hz. Peygambere (s.a.) getirdi ve ondan şikâyette bulundu. Sevgili Peygamberimiz (s.a.) çocuğu yanına çağırdı, başını okşayıp "Çocuğum, bunu neden yaptın?" diye sordu. Çok utanan Rafi kısık bir sesle "Çok açtım, karnımı doyurmak için yaptım." dedi. Peygamber Efendimiz çocuğa kızmadı. Şefkatle, "Yavrum, bir daha ağaçları taşlama, altına dökülenleri toplayıp ye. Allah seni böylece doyurur." dedi ve çocuğa 'Ey Allah'ım, bunun karnını doyur!' diye dua etti.[45] Allah Resulü namaz kılarken hata yapan çocukların da hatalarını yumuşak bir dille uyararak düzeltirdi.[46]

Allah'ın kutlu elçisi çocukların fikir ve görüşlerine değer verirdi. Çocukların, özellikle de kız çocuklarının fikirlerini almadan evlendirilmelerini hoş görmezdi.[47] Çocukların kandırılmasından, "çocuktur anlamaz" şeklindeki düşünceden hoşlanmaz, onların da saygın bir birey olarak kabul edilmelerini isterdi. Bu nedenle çocuklara verilen sözlerin mutlaka yerine getirilmesi gerektiğini büyüklere öğütler, onlara verilen sözlerin yerine getirilmemesinin Allah katında büyük bir sorumluluğa sebep olacağı konusunda onları uyarırdı.[48]

Tartışalım

1. Peygamberimizin zamanında yaşayan çocukların yerinde olmayı ister miydiniz? Niçin?
2. Peygamberimizin zamanında yaşayan çocuklara bir mektup yazarak sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
3. Sizce, sevgiyle büyüyen çocuklar, ileride nasıl bir toplum meydana getirirler? Tartışınız.

42 Buhari, Edeb, 112, Edebü'l-Müfred, 103, 139, 295.
43 Buhari, Cihad, 188.
44 Tirmizi, Daavât, 53.
45 Ebu Davud, Cihad, 85.
46 Tirmizi, Cuma, 60.
47 Nesai, Nikâh, 36.
48 Ebu Davud, Edeb, 80; İbn Hanbel, III, 447.

Peygamberimiz (s.a.), ölmeden önce bütün mallarını Allah yolunda harcamak isteyen kimselerin bu davranışını hoş karşılamazdı. Onlara "Çocuklarına ne bıraktın?" diye sorar, çocuklarını başkalarına muhtaç durumda bırakmamaları konusunda onları uyarırdı. Mallarının, en fazla üçte birini Allah yolunda harcamalarına izin verir, hatta bunu bile çok bulduğunu belirtirdi.[49] Peygamber Efendimiz (s.a.), başkalarına muhtaç olmaları bir tarafa, çocukların üzülmelerine dahi dayanamazdı. Onların duygularına da değer verir, onlarla ya bizzat ilgilenir ya da büyüklerinin onlarla ilgilenmesi için ortam sağlardı. Örneğin namaz kıldırırken bir çocuk ağlaması duyduğunda çocuk ve annesi üzülmesin diye namazı kısa keserdi.[50] Bir gün Efendimiz (s.a.), mescitte insanlara hutbe vermekte iken torunları Hasan ve Hüseyin kırmızı kıyafetler içinde düşe kalka geldiler. Resulullah (s.a.), onları bu hâlde görünce hemen konuşmasını kesip minberden indi, onları kucağına aldı. Tekrar minbere çıktı ve önüne oturttu. Sonra da insanlara şöyle buyurdu: "Mallarınız ve çocuklarınız ancak bir imtihan sebebidir."[51] buyuran Allah ne doğru söylemiş. Şu iki çocuğun durumlarına baktım, yürüyorlar, tökezleyip düşüyorlar; dayanamadım. Konuşmamı keserek onları kaldırdım."[52]

Düşünelim

Enes b. Malik şöyle anlatır:

"Bir gün, Efendimiz'in hizmetini gördükten sonra, Peygamberimiz "öğle uykusuna çekilmiştir" diyerek çocukların yanına gittim. Ben onların oyununu izlerken Rasülullah (s.a.) geldi. Oyun oynayan çocuklara selam verdi. Ardından beni çağırdı ve bir yere gönderdi. Ben de gittim. Hz. Peygamber (s.a.) ben dönünceye kadar bir gölgede oturdu. Bu arada annemin yanına dönmekte gecikmiştim. Yanına vardığımda annem, 'Niye geciktin?' diye sordu. 'Hz. Peygamber beni bir iş için gönderdi.' dedim. Annem, 'O iş neydi?' diye sordu. Bunun üzerine ben, 'Bu Rasülullah'ın sırrıdır.' dedim. Annem de, 'Öyleyse Rasülullah'ın sırrını koru!' dedi." Enes Peygamberimiz'in sırrını ömrü boyunca korumuştur.

İbn Hanbel, III, 195.

Enes'in anlattığı bu olay, Peygamberimiz'in (s.a.) çocuklara verdiği değer ve güven konusunda size nasıl bir fikir veriyor?

Enes'in davranışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Efendimiz, çocuklarına çok düşkündü. Şehir dışına çıktığında, gelip geçenlere ayrıntılı sorular sorar, çocuklarının durumları hakkında bilgiler alırdı. Aksi hâlde rahat edemezdi.[53] Çocuklarını seven her baba gibi, o da ölen her çocuğu için büyük acılar çekmiş, gözyaşı dökmüştür.[54]

Çocukların arasına karışarak onlarla oyunlar oynayan Peygamberimiz (s.a.), "Kimin bir çocuğu varsa onunla çocuklaşsın."[55] buyururdu. Çocukların oyunlarının bozulmasından hoşlanmaz, onlar oynarken oyunlarını bozmak isteyen büyükleri uyarırdı. Bir keresinde Efendimiz (s.a.), toprakla oynayan çocuklara rastladı. Sahabeden biri, onlara toprakla oynamalarını yasaklamak isteyince, "Bırak onları! Toprak çocukların ilkbaharıdır." buyurarak onlara dokunmamasını istemiştir.[56] Bununla birlikte Efendimiz (s.a.v.) çocukların akşam karanlık bastığında dışarıda bulunmalarının mahzurlu olduğunu belirtmiş ve bu hususta velileri uyarmıştır. [57]

49 Tirmizi, Cenaiz, 6.
50 Buhari, Ezan, 65.
51 Enfâl suresi, 28. ayet.
52 Tirmizi, Menakıb, 30.
53 Ali el-Müttaki, XIII, 63.
54 İbn Sa'd, VIII, 38-39; İbn Hacer, el-İsabe, IV, 489; İbn Hanbel, I, 335.
55 Deylemi, III, 513.
56 Heysemi, VIII, 159.
57 Buhari, Eşribe, 22; Müslim, Eşribe, 97.

Düşünelim

Kızı Hz. Fatıma ne zaman ziyaretine gelse, Hz. Peygamber (s.a.) hemen ayağa kalkar, onu kapıda karşılar, "hoş geldin kızım" diyerek şefkatle öperdi. Sonra da elinden tutar getirir, yanına oturturdu.

Hz. Peygamber (s.a.) ne zaman Hz. Fatma'nın evine ziyarete gitse, aynı şekilde Hz. Fatma da hemen ayağa kalkar, babasını kapıda karşılar, "hoş geldin babacığım" diyerek saygıyla babasını öperdi. Sonra da elinden tutar getirir, yanına oturturdu.

(Ebu Davud, Edeb, 143-144)

Peygamberimiz (s.a.) ve kızının arasındaki bu saygın ilişki, anne-babamızla bizim ilişkilerimiz konusunda hangi mesajları içeriyor? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tartışalım

1. Peygamberimizin çocuklara verdiği değeri anlatan örneklerden hangisi, diğerlerine oranla sizi daha çok etkiliyor? Niçin?
2. Bir büyüğünüzün size değer verdiğini nasıl anlarsınız?
3. Sizce, büyüklerle çocukların birlikte yaşadığı bir dünya nasıl güzel olur? Tartışınız.

3. ÇOCUKLAR ARASINDA AYRIM YAPMAMAK

Ne dersiniz?

Hz. Peygamber namaza büyük önem verir, namaz hakkında"gözümün nuru" derdi. Adamın biri Peygamber Efendimiz'in yanında iken oğlu geldi. Adam oğlunu öptü, kucağına oturttu. Derken biraz sonra da kızı geldi. Adam kızını öpmedi ve önüne oturttu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.), "İkisine eşit davransaydın ya!" buyurdu.

(Heysemi, VIII, 156)

Adamın yanlış olan davranışı nedir?
Sizce adam nasıl davranmalıydı? Niçin?

Cahiliye insanı çocukları arasında ayrım yapıyor, onlara adil davranmıyordu. Özellikle kız çocuklarından hoşlanmıyorlardı. Kızlara oldukça kötü davranıyor, mirastan pay vermiyor, eğitimleriyle ilgilenmiyor, istemedikleri kimselerle zorla evlendiriyorlardı.

Kız çocuğu sahibi olmak onlar için bir utanç kaynağı idi. O dönemde, kız çocuğunun dünyaya geldiğini haber alan bir adamın duygularını Kur'an-ı Kerim şöyle anlatır:

"Onlardan birine, kız olduğu haberi verildiği zaman içi öfkeyle dolar, yüzü kapkara kesilir. Kendisine verilen müjdenin kötülüğü dolayısıyla kavminden gizlenir. Şimdi acaba o çocuğu zillet ve horluğa katlanarak saklayacak mı? Yoksa toprağa mı gömecek? Dikkat edin, verdikleri hüküm ne kötüdür!"[58]

Cahiliye Dönemi insanlarının kız çocuklarını sevmemelerinin cahilce sebepleri vardı. Sık sık

58 Nahl suresi, 58,59. ayetler.

çıkan savaşlarda bir yararları olmadığı gibi, bir de onları korumak zorunda kaldıklarından kız çocuğuna sahip olmayı iyi görmüyorlardı. Allahu Teâlâ tarafından Peygamberimizin gönderilmesi, herkes gibi kadınlar ve kız çocukları için de büyük bir kurtuluş ve mutluluk kaynağı oldu. Bu sorunun çözümü için ilk önce insanların, çocuklar hakkındaki yanlış fikirlerini yok etmek, yerine doğrusunu yerleştirmek gerekiyordu. Allah Resulü de öncelikle işe, çocuklar hakkındaki yanlış düşünceleri değiştirmekle başladı.

Peygamberimiz, insanlara çocuğun erkek ya da kız olmasının ancak Allah'ın verdiği bir karar sonucu olduğunu anlatarak onlara Allah'ın şu ayetini okuyordu: "Göklerin ve yerin mülkü (hükümranlığı) Allah'ındır. O, dilediğini yaratır. Dilediğine kız çocukları, dilediğine erkek çocukları verir. Yahut o çocukları erkekler, kızlar olmak üzere çift verir. Dilediği kimseyi de kısır yapar. Şüphesiz o, her şeyi hakkıyla bilendir, hakkıyla gücü yetendir."[59] Peygamberimiz ayrıca, çocukların bir sınav sebebi olduğunu anlatıyordu: "Bilin ki mallarınız ve çoluk çocuğunuz birer imtihan sebebidir. Allah katında ise büyük bir mükâfat vardır."[60] Fakirlik korkusuyla çocukları öldürmenin yanlış olduğunu da anlatan Peygamberimiz, Allah'ın "Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız."[61] şeklindeki kesin emrini ilan ediyordu. İslam'a giren erkek ve kadınlardan diğer sözlerle birlikte, çocuklarını öldürmeyeceklerine dair de söz alan[62] Peygamber Efendimizin onlara bu konuda duyurduğu müjde de heyecan vericiydi. Şöyle buyuruyordu: "Kızını ölüme mahkûm etmeyen, hor görmeyen, oğlunu kızından üstün görmeyen ana babayı Allah cennete koyar."[63] "Kim, üç kızı olur da bunlara sabrederse ve varlığından onlara giydirirse kızlar ona, ahirette ateşten koruyucu bir perde olurlar."[64] İşaret ve orta parmağını birleştirere "Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye kadar büyütüp terbiye ederse kıyamet günü o kimseyle ben şöyle yan yana olacağız."[65] buyuruyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.) bu sözleriyle çocuklar konusundaki sınavı kazanabilmek için erkek olsun kız olsun tüm çocuklara iyi bakmak gerektiğini anlatıyordu. Müjdenin yelpazesini biraz daha geniş tutarak kız kardeşlere sahip çıkmanın da cennete girmeye sebep olacağını şöyle

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) bir namaz vakti, torunlarından Ümame adındaki minik kız çocuğunu omzuna alıp mescide geldi. Küçük kız omzundayken insanlara namaz kıldırdı. Rükû ve secde sırasında onu yere bırakıyor, ayağa kalkınca tekrar omzuna alıyordu.

(Buhari, Salat 106, Edeb 18; Müslim, Mesacid 41)

Kız çocuklarının sevilmediği, hor görüldüğü bir toplumda, sizce Peygamber Efendimiz, yukarıdaki davranışıyla insanlığa hangi mesajı vermek istiyor?

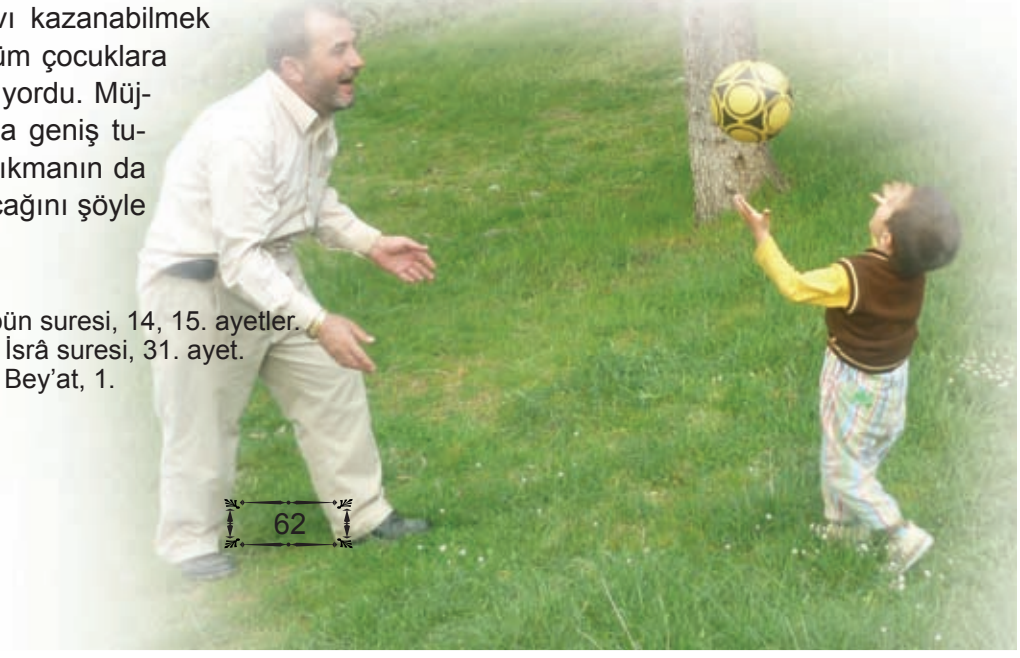

59 Şûrâ suresi, 49, 50. ayetler.
60 Enfâl suresi, 28. ayet; Tegabün suresi, 14, 15. ayetler.
61 En'am suresi, 151. ayet; 17. İsrâ suresi, 31. ayet.
62 Buhari, Tevhid, 31; Muvatta, Bey'at, 1.
63 Ebu Davud, Edeb, 120, 121.
64 Buhari, Edebü'l-Müfred, 41.
65 Müslim, Birr, 149.

anlatıyordu: “Her kim üç kız kardeşin ya da üç kızın yahut da iki kızın veya iki kız kardeşin geçimini üzerine alır da onları büyütür ve evlendirirse onun mükâfatı cennettir.”[66]

İnsanlığın kurtarıcısı ve övünç kaynağı Hz. Muhammed (s.a.), bütün dünyaya, kız çocuklarının erkek çocuklar gibi değerleri olduğunu öğretti. İyi davranılıp bakılıp büyütülme açısından kızların, erkek çocuklardan bir farklarının olmadığını,[67] mirasta onların da haklarının olduğunu [68] anlattı. Ayrıca “İlim öğrenmek kadın ve erkek her Müslümana farzdır.”[69] buyruklarıyla da kadınların ve kızların da eğitim haklarının olduğunu, fikirlerine başvurulmadan evlendirilemeyeceklerini[70] vurguladı.

Düşünelim

Hz. Peygamber, “Hediye ve bağışta çocuklarınızın arasında eşitliğe dikkat ediniz. ...” buyurmuştur.

(Taberani, Mu’cemü’l-Kebîr, XI, 354)

Peygamberimizin yukarıdaki hadiste vermek istediği mesaj nedir?

Peygamber Efendimiz, adalet konusunda çocukların kız erkek, büyük küçük, öz veya üvey olması arasında fark gözetmez, “Allah’tan korkun, çocuklarınız arasında adaletli davranın.”[71] diye emrederdi. Çocuklarından birine yaptığı yardımı diğerlerine yapmayan anne babaların bu davranışlarına kesinlikle razı olmazdı. Aynı yardımı bütün çocuklarına yapmadıkları sürece, ona yaptıkları yardımı da derhâl geri almalarını emrederdi.[72] Nu’man b. Beşîr,’in yaşadığı şu olay bu konudaki örneklerden bir tanesidir:

“Babam servetinin bir kısmını bana bağışladı. Bunun üzerine annem Amra bint Ravaha, “Ben bu işe razı değilim, Allah’ın Resulü bunu onaylarsa başka.” diye itiraz etti. Babam, servetinin bir kısmını oğluna bağışladığını arz edip onayını almak üzere Efendimiz’in yanına gitti. Allah’ın Resulü ona, ‘Bunu bütün çocuklarına yaptın mı?’ diye sordu. Babam, “Hayır.” diye cevapladı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, “Allah’tan korkun, çocuklarınız arasında adaletli davranın!” buyurdu. Aldığı bu cevap üzerine babam döndü ve o bağışladığı malı benden geri aldı.”[73]

“Allah, öpmeye varıncaya kadar her konuda çocuklarınız arasında adaletli davranmanızı sever.”[74] buyuran Peygamberimiz, hediye, bağış ve miras gibi maddi konularda nasıl adaletli olmak gerekiyor ise sevgi, ilgi ve şefkat gibi manevi konularda da bütün çocuklara karşı adil olmak gerektiğini anlatırdı.

Peygamber Efendimiz (s.a.) çocuklarının hepsini çok sever, adil davranır, aralarında asla ayırım yapmazdı. O (s.a.) bütün çocukları çok severdi. Kız olsun erkek olsun, kendi çocuklarını, to-

66 Ebu Davud, Edeb, 120, 121.
67 Bakara suresi, 233. ayet.
68 Nisâ suresi, 11. ayet.
69 Münavi, Feyzü’l-Kadir, I,542.
70 Nesai, Nikâh, 36.
71 Buhari, Hibe, 8; Müslüm, Hibe 13.
72 Müslim, Hibe, 19; Tirmizi, Ahkam, 30.
73 Müslim, Hibe, 13.
74 Münâvî, II, 297. No: 1896.

runlarını sevip onlara değer verdiği gibi diğer çocukları da sever, onlara da değer verirdi. Örneğin, çocuklardan Usame ib.n Zeyd'i bir dizine, torunu Hasan'ı da öbür dizine oturtur, ikisini de bağrına basar, sonra da, "Allah'ım, ikisine de merhamet et! Çünkü ben bunların ikisine de merhamet ediyorum!" diye dua ederdi.[75] Peygamberimiz (s.a.), çocukların anne-babalarının Müslüman olup olmadığına da bakmazdı. Onun gözünde bütün çocuklar temiz, değerli ve sevgiye layık varlıklardı. Bir keresinde anne-babası Yahudi olan komşu bir çocuğun hastalandığını öğrenince, hemen onu ziyaret ederek geçmiş olsun dileklerinde bulunmuş, onun gönlünü almıştı.[76] Peygamberimiz (s.a.), düşmanının çocuğuna dahi şefkat ve merhamet gösterirdi. Savaşmak zorunda kaldığı zamanlarda, askerlerine uymaları gereken savaş kuralarını tek tek açıklar, "Çocukları öldürmeyin!"[77] buyurarak çocukların öldürülmesini de kesin olarak yasaklardı. Bu davranışı, onun çocuklar konusundaki hassasiyetini anlatması bakımından oldukça önemlidir.

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) "Allah, öpmeye varıncaya kadar her konuda çocuklarınız arasında adaletli davranmanızı sever" buyurmuştur.

(Münâvî, II, 297. No: 1896.)

Anne-babamızın öpücük konusunda bile adil davranmaları mümkün müdür? Sizce Peygamberimiz (s.a.), niçin böyle söylemiş olabilir? Mesaj nedir?

Tartışalım

1- Sizce kız çocuklarını erkek çocuklarına ya da erkek çocuklarını kız çocuklarına tercih yapmak doğru bir davranış olur mu?

2- Allah ve Rasulü çocuklar arasında ayırım yapmama üzerinde niçin bu kadar önemle duruyor?

3- Çocukları arasında ayırımcılık yapan anne-babaların böyle davranmalarının sebebi sizce ne olabilir?

4- Çocukları arasında ayırımcılık yapan anne-babaların bu yanlış davranışlarına son vermeleri için sizce ne yapmalıdır? Çözüm önerilerinizi yazarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

75 Buhari, Edeb, 22.
76 Buhari, Cenaiz 80.
77 Müslim, Cihad, 2; Ebu Davud, Cihad, 90; Darimi, Siyer, 5.

4. KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUYUP GÖZETMEK

Ne dersiniz?

Beşir b. Akrebe küçük bir çocuktu. Babasının Uhut Savaşı'nda şehit olduğunu öğrenince çok üzüldü. Beşir babasız kalmıştı. Bu yüzden acısı çok büyüktü. Gözyaşları içinde hemen koşup kimsesizlerin sevgilisi Hz. Peygamber'in yanına gitti. Hz. Peygamber onu büyük bir şefkatle karşılayıp, "Ey küçük sevgili, neden ağlıyorsun? Ağlama, senin baban ben olayım; annen de Ayşe olsun, ister misin?" dedi. Beşir bu inanılmaz teklif karşısında hemen, "Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Peygamberi! Hiç istemez miyim?!" cevabını verdi. Hz. Peygamber (s.a.) de başını okşayıp onu sevdi.

(Buhari, et-Tarihu'l-Kebir, II, 78)

Yukarıda anlatılanlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Duygu ve düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.) daha doğmadan babasını kaybetmişti. Baba şefkatini, bir babaya sahip olmanın verdiği güven ve mutluluğu hiç tatmamıştı. Bir yetim olarak hayatını sürdürürken beş yaşlarında da annesini kaybetmiş, öksüz kalmıştı. Annesiz-babasız olmanın ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Bu nedenle, işte o çok sevdiği çocuklar içerisinde, en çok üzerine titrediği, incinmemeleri konusunda en hassas olduğu çocuklar; öksüzler ve yetimlerdi.

Ömrü boyunca kimsesiz çocuklara sahip çıkan Efendimiz (s.a.), Peygamber olduktan sonra da Allah'tan onlar hakkında özel emirler aldı. Yüce Allah ona şöyle seslendi: "Rabbin, seni bir yetim olarak bulup da barındırmadı mı? Seni yol bilmez bulup da doğru yola iletmedi mi? Seni ihtiyaç içinde bulup da muhtaç olmaktan kurtarmadı mı? Öyleyse sakın incitme yetimi! Ve asla azarlama el açıp yardım isteyeni! Ve hep anlat Rabbi'nin sonsuz nimetini."[78]

Peygamber Efendimiz (s.a.), kimsesiz çocuklara sahip çıktığı gibi çevresini de onları sevip korumaya, onlara sahip çıkmaya sürekli teşvik etti. Mescidin bitişiğinde Suffe adı verilen yerde, fakir ve kimsesiz çocukları barındırır, onların eğitimiyle yakından ilgilenir, onların moral kaynağı olurdu. İhtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olurdu. Ocağında pişen yemekten onlara da ikram eder, onları evine yemeğe davet ederdi.[79] Kalbinin çok katı olduğunu, yumuşaması için ne yapması gerektiğini soran adama, kalbi yumuşacık yapacak en etkili ilacı tavsiye etti. Ona şöyle dedi: "Eğer kalbinin yumuşamasını istiyorsan fakiri doyur, yetimin başını okşa!"[80] Yetimin başının okşanmasının dahi bir ibadet olduğunu belirterek "Bir kimse sırf Allah rızası için bir yetimin başını okşarsa elinin dokunduğu her saç teline karşılık ona sevap vardır."[81] buyururdu. Okşamakla yetinmeyerek "Bir kimse, Müslümanların arasında bulunan bir yetimi alarak yedirip içirmek üzere evine götürürse, affedilmeyecek bir suç işlemediği takdirde, Allah Teâlâ onu mutlaka cen-

78 Duhâ suresi, 6-11. ayetler.
79 Ebu Davud, Edeb, 94; Buhari, Menakıb, 25, Salat, 58; Tirmizi, Zühd, 39, Menakıb, 46.
80 İbn Hanbel, II, 263, 387.
81 İbn Hanbel, V, 250.

nete koyar."[82] Müjdesini verildi. Yetimlerin bakımını üstlenmenin, onları yetiştirmenin, sevabı çok büyük bir ibadet olduğunu anlatırdı. Böyle yapan kimsenin cennette kendisiyle yan yana olacağının da müjdesini verir, şehadet parmağı ile orta parmağını birleştirerek şöyle buyururdu: "Kim üç yetimi yetiştirir, masraflarını karşılarsa sanki ömrü boyunca geceleri namaz kılmış, gündüzleri oruç tutmuş ve sabahtan akşama yalın kılıç Allah yolunda cihad etmiş gibi sevap alır. Ben ve o, şu iki parmak gibi cennette yan yana oluruz."[83] Öksüzleri, yetimleri eve çağırıp onlara bir yuva sıcaklığını tattırmanın daha güzel olacağını anlatırdı. Ancak o, yetimi evine alıp barındırmayı yeterli görmezdi. Aynı zamanda onlara iyi davranılması gerektiğini de öğütlerdi. Bu konuda insanları şöyle uyarırdı: "Müslümanlar içinde en hayırlı ev, kendisine iyilik yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar içinde en kötü ev de kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir."[84]

Düşünelim

Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettikten sonra bir mescit yapma kararı aldı. Mescidin bitişiğine de Hz. Peygamber'in (s.a.) evi yapılacaktı. Mescidin ve Hz. Peygamberin evinin yapılacağı arsa, iki yetim çocuğa aitti. Bunu büyük bir onur olarak gören yetim çocuklar arsalarını bağışlamak istediler. Ancak Hz. Peygamber bunu kabul etmedi ve arsanın bedelini yetim çocuklara ödedi.

(Buhari, Menakibü'l-Ensar, 45)

Peygamberimiz'in yukarıdaki davranışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Peygamber Efendimiz (s.a.), bizzat kendisi, Kebşe, Habibe ve Faria adlarında üç küçük yetim kızı en güzel şekilde yetiştirmiştir.[85] Yine bir yetim olan Enes b. Malik'e, vefatına kadar on yıl boyunca bakmıştır. Peygamberimiz (s.a.) mal ve yardım dağıtırken yetimleri en yakın akrabalarına tercih ederdi.[86] Onların her türlü ihtiyaçlarıyla ilgilenir,[87] onların korunması için elinden gelen her şeyi yapardı.[88]

Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de, yetimlerin mallarını haksız yollarla yiyenleri "Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler hiç şüphesiz karınlarına ateş doldurmuş olurlar. Zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."[89] buyurarak şiddetle uyarmış, "Yetimin malına ancak en güzel ve faydalı bir şekilde yaklaşınız!..."[90] emrini vermiştir. Peygamberimiz (s.a.) de haksız yere yetim malı yemenin insanı helak eden yedi şeyden biri olduğu uyarısında bulunur,[91] yetimin malına en iyi şekilde sahip

82 Tirmizi, Birr, 14.
83 İbn Mace, Edeb, 6.
84 İbn Mace, Edeb, 6.
85 İbn Sa'd, III, 610.
86 Ebu Davud, Harac Fey ve İmare, 19, 20.
87 Nesai, Zinet, 57.
88 Vakıdi, I, 281, 316.
89 Nisâ suresi, 10. ayet.
90 En'am suresi, 152. ayet.
91 Müslim, İman, 145.

çıkılmasını emrederdi.[92] İnsanları, "İki zayıfın hakkını yemekten sizi sakındırırım: Yetim ve kadın." sözleriyle uyarırdı.[93] Yetimlerin mallarını en sağlam, en güvenilir kimselere emanet ederdi.[94]

Peygamberimiz şehit aileleri ve şehit çocuklarıyla da yakından ilgilenirdi. Şehitlerin geride kalan yakınlarını teselli için elinden gelen çabayı gösterirdi.[95] Şehit eşlerine, annelerine ve çocuklarına başsağlığı diler, onları teselli eder ve şöyle dua ederdi: "Allahım! Kalplerindeki üzüntüleri gider. Başlarına gelen sıkıntı sebebiyle onları mükâfatlandır. Şehitlerin geride bıraktıklarına bakacak iyi kimseler nasip et."[96] Peygamberimiz (s.a.) bir keresinde şehit Cafer-i Tayyar'ın oğlu Abdullah'ı bineğinin önüne aldı. Sonra üç defa başını okşadı. Her okşayışında, 'Allah'ım! Cafer'in evlatlarına sen sahip çık!' diye dua ediyordu." [97]

Hz. Peygamber, şehitlerin ailelerine maddi manevi her türlü yardımı yapar, onları yalnız bırakmazdı.[98] Onlara yardımlarda bulunurken gururlarını kıracak davranışlardan kaçınır, bu konuda oldukça dikkatli davranırdı.[99]

Hz. Peygamber şehit çocuklarının sürekli yardımla geçinen insanlar konumuna düşmelerini istemezdi. İş sahibi olup kendi geçimlerini sağlamalarını arzu eder, onları buna teşvik ederdi. Mûte Savaşı'nda şehit düşen Cafer-i Tayyar'ın, Abdullah adında on yaşlarında bir oğlu vardı. Bir gün Abdullah, çocuklarla birlikte pazarda satış yaparken Efendimiz onun yanına uğradı. Onunla yakından ilgilendi ve "Allah'ım! Bu çocuğun satışını bereketli kıl." diye dua etti.[100]

Düşünelim

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, sofrasında yetim bulundurmayı ilke hâline getirmişti. Her yemekte mutlaka bir yetimi ağırlar, sofrasında bir yetim yoksa yemek yemezdi.

(Buhari, Edebü'l-Müfred, 60)

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, sizce niçin böyle bir ilke edinmiş olabilir? Onun bu davranışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tartışalım

1. Çocukları çok seven Peygamberimiz (s.a.) sizce neden özellikle kimsesiz çocuklar üzerinde bu kadar çok duruyor?

2. Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Asil ve güzel olduğu hâlde, yetişip evden ayrılacakları zamana kadar ya da hayatlarının sonuna kadar kendisini çocuklarının bakımına adayan, bu yüzden ihtiyarlayıp yanakları çöken dul kadınla ben, kıyamet gününde şu ikisi gibiyiz." buyurdu. Böyle söylerken orta parmağıyla şehadet parmağını birleştirdi. (Ebu Davud, Edeb, 120, 121)

a. Yukarıdaki hadis-i şeriften ne anlıyorsunuz?

b. Hadis-i şerifte tarif edilen kadını konu alan bir hikâye yazarak sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

92 Tirmizi, Zekât, 15.
93 İbn-i Mâce, Edeb, 33; İbn Hanbel, II, 440.
94 Nesâî, Vasâyâ, 10; Müslim, İmare, 17.
95 Vâkıdî, I, 65, 94.
96 Vâkıdî, I, 316.
97 Ahmed b. Hanbel, I, 205; Hâkim, III, 655.
98 İbn Sa'd, II, 37; VIII, 342; Vakıdi, I, 291-292; İbn Seyyidinnâs, II, 32.
99 Ahmed b. Hanbel, III, 303; İbnü'l-Esir, Üsüdü'l-Ğabe, I, 307-308.
100 İbn Hacer, İsabe, II, 280, 281, 289.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. Peygamber Efendimizin (s.a.) çocuk sevgisine örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....

2. Peygamber Efendimizin çocuklara verdiği değeri örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. Peygamber Efendimiz zamanında yaşasaydınız, onunla en çok ne yapmak isterdiniz? Bununla ilgili duygularınızı anlatan bir yazı hazırlayıp sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

.....
.....
.....
.....
.....

4. Peygamber Efendimizin (s.a.) aşağıdaki hadis-i şeriflerinden hangisi, çocuklar arasında ayırım yapmamakla ilgilidir?

A) "Çocuk kokusu cennetin kokusundandır."
B) "Çocuklarınıza güzel isimler koyunuz."
C) "Çocuklarınıza ikramda bulunun ve terbiyelerini güzel yapın."
D) "Allah'tan korkun çocuklarınız arasında adaletli davranın."

5. "Eğer kalbinin yumuşamasını istiyorsan fakiri doyur, …….. başını okşa!"
Yukarıdaki hadis-i şerifte boş bırakılan yere hangi kelime gelmelidir?

A) Hayvanların B) Yetimin C) Annenin D) Çocukların

6. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanlarının başına "D", yanlış olanlarının başına "Y" harfi koyunuz.

( ) Peygamberimiz (s.a.) yalnızca zengin ve ileri gelenlerin çocuklarını severdi.
( ) Çocuklar Peygamberimizi (s.a.) çok severdi.
( ) Peygamber Efendimizin (s.a.) çocuklara selam vermesi, onlara verdiği değerin bir göstergesidir.
( ) Peygamber Efendimizin (s.a.) en hassas olduğu çocuklar, yetim ve kimsesiz çocuklardı.
( ) Peygamber Efendimiz (s.a.) çocukları çok severdi fakat ibadet sırasında kendisini rahatsız etmelerinden hoşlanmazdı.

7. Peygamber (s.a.) sevgisini anlatan bir şiir yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. ÜNİTE
ÇOCUĞUN GÖREVLERİ

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Sizce bir çocuğun aile bireylerine karşı ne gibi görev ve sorumlulukları vardır? Düşüncelerimizi defterinize not ediniz.
2. Bir Kur'an-ı Kerim mealinden İsrâ suresinin 23-24. ayetlerinin anlamlarını okuyunuz.
3. Peygamberimizin, anne ve babaya saygı ve itaati öğütleyen bir hadisini bulup defterinize yazınız.

1. ÇOCUĞUN GÖREV VE SORUMLULUKLARI

Peygamber Efendimiz (s.a.) hem çocukluğunda ve hem de gençliğinde iyi huylu, temiz, akıllı, anlayışlı ve ağırbaşlı idi. Daha küçük bir çocuk iken bile güzel ahlakı ve güler yüzlülüğü ile herkes tarafından çok sevilirdi.

Hz. Muhammed (s.a.), sütannesi Halime'nin yanında kaldığı yıllar boyunca onu hiç üzmedi. Halime'nin ailesinin huzur ve mutluluk kaynağı oldu.[1] Halime'ye "Anneciğim!" diye seslenir, bir isteği olursa yerine getirirdi. İşlerinde onlara yardımcı olmaya çalışır, küçük yaşına rağmen sütkardeşi Abdullah ile koyun güderdi.[2] Sütkardeşleri Abdullah, Şeyma ve Üneyse ile güzel oynar, onlarla çok iyi anlaşırdı. Halime ve ailesi küçük Muhammed'i o kadar çok sevmişlerdi ki ayrılık zamanı geldiğinde onu annesi Âmine'ye vermek istemediler. Israr edip Hz. Muhammed'in (s.a.) bir süre daha yanlarında kalması için Âmine'yi ikna ettiler.[3]

Peygamberimiz (s.a.), annesi Âmine ile yaşadığı kısa dönemde, annesine hiç sıkıntı vermedi. Ona saygıda kusur etmedi. Annesinin isteklerini yapar, görev ve sorumluluklarını yerine getirirdi. Vücudunun ve elbiselerinin temizliğine çok dikkat eder, saçlarını tarardı. Annesi Âmine, onun temizlik konusunda gösterdiği dikkate hayran idi. Hz. Muhammed (s.a.) altı yaşlarında iken annesi Âmine ve dadısı Ümmü Eymen ile babasının kabrini ziyarete gittiklerinde, Medine'ye dayılarının yanına uğradılar. Bir ay kadar orada kaldılar. Orada kaldıkları sürece annesini hiç üzmedi, ona hiçbir zorluk çıkarmadı. Büyükler birbirleriyle vakit geçirirken, misafir oldukları ev sahibinin çocuğuyla, evin çevresinde oyunlar oynadılar. Binanın tepesine konan kuşların arkasından koşarak eğlendiler.[4] Orada kaldıkları süre içerisinde yüzmeyi öğrendi.[5] Bu güzel seyahatten dönerken annesi Âmine, Ebva denilen yerde ansızın vefat etti. Hz. Muhammed (s.a.), canı kadar çok sevdiği annesinin ölümünden büyük bir üzüntü duydu.

Hz. Muhammed (s.a.), hayatı boyunca kendisini yalnız bırakmayan ve kendisini çok seven dadısı Ümmü Eymen'e de saygılı davranırdı. Geçimsiz ve kavgacı değildi. Anlayışlı bir çocuktu. Ümmü Eymen, Peygamberimiz'in nasıl uyumlu bir çocuk olduğunu büyük bir hayranlıkla anlatırdı. Ümmü Eymen'in Peygamberimize hayranlığı bir ömür boyu sürmüştür.[6]

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.), amcası Ebu Talip'in yanında kaldığı yıllarda, sofrada büyüklerinden önce yemeğe başlamaz, büyüklerini ve yemeğin yenme zamanını beklerdi. Bu yüzden amcası Ebu Talip'in ona ayrı sofra kurdurduğu da olurdu.

(İbn Sa'd, I, 75; İbn Kesir, el-Bidaye, II, 283)

Peygamberimiz'in (s.a.) çocukluğunda gösterdiği yukarıdaki davranışı hakkında ne düşünüyorsunuz?

1 Heysemi, VIII, 221.
2 İbn Sa'd, I, 114.
3 Heysemi, VIII, 221.
4 İbn Sa'd, I, 73.
5 İbn Sa'd, 1, 73, 116; Ebu Nuaym, I, 164.
6 İbn Sa'd, I, 114; Ebu Nuaym, Delail, I, 167.

Peygamberimiz, annesinin vefatından sonra dedesi Abdülmuttalip'in yanında kalmaya başladı. Peygamberimiz, dedesini çok sever ve sayardı. Dedesi de onu çok sever, ona büyük değer verirdi. Torunu Muhammed (s.a.) olmadan asla sofraya oturmayacak kadar onu severdi.[7] Mekke'nin lideri olan Abdülmuttalip, toplumun ileri gelenleriyle toplantılar yapardı. Abdülmuttalip'in, önemli sorunların görüşüldüğü bu toplantılar sırasına üzerine oturduğu özel bir minderi vardı. Hz. Muhammed (s.a.), bu önemli toplantılara katılmayı pek severdi. Ne zaman dedesinin o mindere oturduğunu görse özellikle de en önde, dedesinin yanında oturmak isterdi. Amcaları ona engel olmak isterler, Abdülmuttalip de onlara, "Onu bırakın! O kendisini büyük bir insan olarak görüyor. Ben de ümit ediyorum ki öyle olacak. O, çok aklı başında bir çocuk." der, sırtını sıvazlardı. Gerçekten de o, dedesinin söylediği gibi akıllı bir çocuktu. Toplantı boyunca saygılı bir biçimde otururdu.

Düşünelim

Hz. Peygamber'in (s.a.) amcası Ebu Talip kalabalık bir aileye sahipti. Hz. Peygamber (s.a.) de bu kalabalık ailenin bir üyesi idi. Ebu Talip, maddi sıkıntılar çekiyor, bu yüzden de ailesine bakmakta zorlanıyordu. Bu zor dönemlerinde, çocuk olmasına rağmen Hz. Peygamber'in (s.a.), ücretli çobanlık yaparak amcasına destek olmaya çalışması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Böyle bir durumda siz ne yaparsınız?

Hz. Peygamberin, dedesiyle yaşadığı sevgi ve saygı dolu günler iki yıl kadar sürdü. Sonunda onu da kaybetti. Çok üzülen Peygamberimiz, dedesinin cenazesi başında gözyaşı döktü.[8]

Dedesi, Hz. Peygamber'i, oğullarından Ebu Talip'e emanet etmişti. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.), Hz. Hatice ile evlenip de kendisi bir yuva kuruncaya kadar Ebu Talip'in evinde kaldı. Ebu Talip ve eşi Fatıma binti Esed, yeğenleri Hz. Muhammed'i (s.a.) kendi öz çocukları gibi sevdiler. Ona, öz çocukları gibi davrandılar, korudular ve en güzel şekilde yetişmesi için ellerinden geleni yaptılar. Ebu Talip Hz. Muhammed'i yanından ayırmaz, bir yere gittiği zaman onu da beraberinde götürürdü. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.) de onları öz anne babası gibi görür,[9] amcası Ebu Talip'e ve yengesine saygıda kusur etmezdi. Onlara işlerinde yardımcı olurdu. Ebu Talip'in hem ailesi kalabalıktı ve hem de maddi durumu iyi değildi. Peygamber Efendimiz de onlara yardım edebilmek için elinden geleni yapar, görevler üstlenirdi. Ev işlerine bakar, aileye destek için Mekkelilerin koyunlarını güderek çobanlık yapardı.[10] Gençlik yıllarında amcasının aile bütçesine katkı sağlamak için ticaret de yaptı.[11]

7 Belazuri, Ensab, I, 143; İbn Sa'd, I, 74
8 İbn Sa'd, I, 75, 119.
9 Hakim, III, 108.
10 İbn Hişam, 106.
11 Hakim, III, 182.

Hz. Muhammed (s.a.), bir konuda karar vermeden önce büyüklerine danışırdı. Büyüklerinin görüşlerine değer verir, onların fikirlerini alır, ne yapacaksa, ondan sonra karar verip yapardı.[12]

Peygamber Efendimiz (s.a.), kendisine en küçük iyiliği dokunanların iyiliklerini asla unutmaz, her karşılaştığında onlara saygı ve sevgiyle yaklaşırdı. İmkân ve fırsat buldukça ziyaretlerine giderdi. Gücü oranında onlara maddi ve manevi destek olurdu. Peygamberimiz (s.a.), sütannesi Halime'yi her gördüğünde "Benim annem, annem! Benim annem!" der, kendisine candan sevgi ve saygı gösterirdi. Elbisesini altına serip oturtur,[13] bir dileği varsa hemen yerine getirirdi.[14] Kendisini ziyare geldiğinde, eşiyle birlikte sevgili sütannesini evinde konuk ederdi.[15] Sıkıntılarında yanında olur, maddi yardımlarda bulunurdu.[16] Bir askerî seferde, sütkardeşi Şeyma ile karşılaştılar. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen Şeyma Peygamberimizi tanıdı. Küçükken yaşadıkları bir anıyı anlatarak sütkardeş olduklarını söyledi. Peygamber Efendimiz (s.a.) de anlattıklarını hemen hatırladı. Uzun ayrılıktan sonra tekrar karşılaştıklarına çok sevindi. Sütkardeşi Şeyma'ya büyük bir sevgi ve saygı göstererek onunla yakından ilgilendi.[17] Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.), annesi kadar yakın gördüğü Ebu Talip'in eşi Fatıma binti Esed'i sık sık ziyaret eder, onun evinde annesinin evindeymiş gibi rahat davranır, yatar uyurdu.[18]

Peygamber Efendimiz (s.a.), anne babasını ve kendisine anne-babalık yapan büyüklerini ölümlerinden sonra da unutmamıştır. Onları sevgi ve özlemle anmış, kabirlerini ziyaret etmiştir. Askerî seferler sırasında Ebva'dan her geçişinde, annesinin kabrini ziyaret etmek için durur ve gözyaşı dökerdi.[19] Kendisine annelik yapan Ebu Talip'in eşi Fatma binti Esed vefat ettiği zaman Peygamber Efendimizin gözlerinden yaşlar boşandı.[20] "Bugün annem vefat etti!" buyurup[21] gömleğini ona kefen olarak sardırdı.[22] Cenaze namazını bizzat kendisi kıldırdı.[23] Kabrin içine önce kendisi

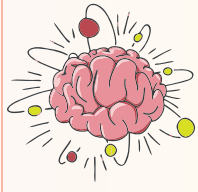

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) annesi Âmine'ye, sütannesi Halime'ye ve kendisine annelik yapan Ümmü Eymen ile yengesi Fatma'ya "Annem! Anneciğim!" diye sesleniyordu.

Peki, siz annenize nasıl sesleniyorsunuz? Niçin?

12 İbn Sa'd, I, 129-134.
13 İbn Sa'd, I, 114.
14 İbn Sa'd, I, 114.
15 Belazuri, Ensâb, I, 95.
16 İbn Sa'd, I, 114, Belazuri, Ensab, I, 95.
17 İbn Hişam, 856-857, Belazuri, I, 161.
18 İbn Sa'd, I, 119-120; VIII, 222.
19 İbn Hişam, sayfa 107.
20 Hakim, III, 108; Ali el-Muttaki, Kenzü'l-Ummal, XIII, 636.
21 Yakubi, II, 14.
22 Hakim, III, 108, İbn Abdilberr, IV, 1891.
23 Hakim, III, 108; Ali el-Muttaki, Kenzü'l-Ummal, XIII, 635.

inip yan tarafına uzandı, sonra da Fatma Hanımı kabre indirdi.[24] Peygamberimiz (s.a.), Fatma Hanım'a gösterdiği bu ilgiye şaşıran arkadaşlarına da şöyle buyurdu: "O, beni doğuran annemden sonra, annemdi. Kendisinin çocukları aç durur, suratlarını asarlarken, o önce benim karnımı doyurur, saçımı tarar ve gülyağlarıyla yağlardı. O, benim annemdi![25] Sonra da onun için uzun uzun dualar etti.[26]

Düşünelim

Hz. Peygamberin (s.a.) çocukluğunun geçtiği Sadoğulları yurdunda bir ara kuraklık ve kıtlık baş göstermişti. Orada yaşayan sütannesi Halime ve ailesi oldukça zor günler geçiriyorlardı. Hz. Peygamberin ise maddi imkânlarının iyi olduğu zamanlardı. Hz. Peygamber (s.a.), onların durumunu öğrenir öğrenmez, hemen eşi Hz. Hatice ile konuştu. Hz. Hatice de Halime'ye kırk koyun ile binmeleri ve yüklerini taşıyabilmeleri için bir de deve gönderdi.

(İbn Sa'd, I, 114)

Sizce, Peygamber Efendimizin (s.a.) bu davranışını anlamca karşılayan kelime ya da kelimeler hangileridir? Düşününüz.

Tartışalım

Günümüz çocukları, Peygamberimizin (s.a.) çocukluğundan hangi dersleri çıkarmalı ve neler yapmalıdır?

24 Hakim,III, 108; İbn Abdilberr, IV, 1891.
25 Yakubi, II, 14, Süheyli, I, 112.
26 Heysemi, IX, 256-257.

2. ANNE BABAYA SEVGİ VE SAYGI

Ne dersiniz?

Allahu Teâlâ şöyle buyurur:

"Rabb'in, sadece kendisine kulluk etmenizi ve ana babanıza iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi sana sığınır da senin yanında yaşlanırlarsa kendilerine "Öf!" bile deme, hele onları sakın azarlama, aksine onlara güzel/saygın söz söyle. Onlara, en içten şefkat ve alçak gönüllülük duygularıyla kol kanat ger ve 'Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara öylece merhamet et!' diye onlar için dua et."

(İsrâ suresi, 23, 24. ayetler.)

Yukarıdaki ayetlerde Allahü Teâlâ, anne-babamızla ilişkilerimiz konusunda neler emrediyor?

Bu ayetler sizce, anne-babası ihtiyar olmayan çocukları da ilgilendiriyor mu? Niçin?

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.) öğrettiğine göre insanlar üzerinde en büyük hakka sahip olanlar anne babalardır. Yine, onun öğretisine göre, Allah'ı bir ve tek tanıyıp ona ibadetten sonra en önemli erdem anne-babaya saygıdır.[27] Peygamberimiz'in bu öğretisi tüm peygamberlerin ortak öğretilerindendir. Bütün peygamberler anne-babaya sevgi ve saygıyı kendi toplumlarına emrettiler,[28] kendileri de anne-babaya sevgi ve saygı konusunda insanlara en güzel model oldular. Örneğin Hz. İbrahim, babasının baskılarına rağmen asla putlara tapmadı ancak ona saygısızlık da etmedi, tatlı dille ve güzellikle davrandı.[29] "[30] Hz. Süleyman, Allahü Teala'nın kendisine verdiği nimetlere şükrettiği gibi anne-babasına verdiği nimetlere de şükrederdi.[31] Allah, Hz. Yahya'yı anababasına iyi davranan biri olduğu için över,[32] Hz. İsa'nın da şu sözünü anlatır: "Beni anneme saygılı kıldı; beni yoldan çıkmış bir zorba yapmadı."[33]

Çocukları çok seven Hz. Peygamber (s.a.), cennete gitmenin şartlarından birinin de anne-babaya sevgi, saygı ve iyilik olduğunu bildiği için çocukları uyarır, bu konuda dikkatli davranmaları için onlara öğütler verirdi. Çünkü anne babaların ,çocukları üzerinde büyük emekleri vardır. Anne, nice zorluk ve güçlüklere katlanarak çocuğunu karnında aylarca taşır, büyük zahmetlerle dünyaya getirir. Sonra anne baba birlikte çocuklarını en iyi şekilde yetiştirebilmek için çabalar, gecelerini gündüzlerine katarlar.[34] Onların, çocukları üzerinde ödenemeyecek kadar büyük hakları vardır. Bir çocuğun, kendisi helal etmediği sürece annesinin hakkını ödemesi mümkün değildir. Peygamberimiz (s.a.), sadece babanın hakkını ödeyebilmenin bir tek yolu olduğunu şu buyruğu ile açıklamıştır: "Hiçbir evlat, babasının hakkını ödeyemez. Şayet onu köle olarak bulur ve satın alıp özgürlüğüne kavuşturursa ancak o zaman ödemiş olur."[35]

Bu nedenle Peygamber Efendimiz (s.a.), verdiği sayısız nimetlerden dolayı Allah'a şükretmenin, yaptıkları onca iyiliklerden dolayı da ana babaya teşekkür etmenin Allah'ın kesin emirleri

27 Nisa suresi, 36. ayet.
28 Bakara suresi, 83. ayet.
29 Meryem suresi, 46-48. ayetler.
30 Saffat suresi, 102. ayet.
31 Neml suresi, 19. ayet.
32 Meryem suresi, 12-14. ayetler.
33 Meryem suresi, 32. ayet.
34 Ahkaf suresi, 15. ayet; 31. Lokman suresi, 14. ayet; Ebu Davud, Büyü, 77
35 Müslim, Itk, 25.

arasında olduğunu hatırlatırdı.[36] Allah'ın en çok sevdiği davranışın, vaktinde kılınan namazdan sonra anne-babanın emirlerini yerine getirmek olduğunu söylerdi.[37] Anne babalarına büyük bir sevgi ve saygıyla yaklaşmanın, nafile namaz kılarken dahi olsa anneleri çağırdığında derhâl namazı

Düşünelim

Bir kişi Hz. Peygambere (s.a.) geldi ve "Geride gözü yaşlı ana babamı bıraktım ve hicret etmek üzere senin emrini almaya geldim." Hz. Peygamber (s.a.) de ona şöyle buyurdu: "Dön onlara ve derhal ağlattığın gibi onları güldür."

(Buhari, Edebü'l-Müfred, 21)

Sizce, nice fedakârlıklarla koşup Hz. Peygamber'in (s.a.) emrine girmeye gelen bu adama Hz. Peygamber (s.a.) niçin böyle bir cevap veriyor?

bırakıp yanlarına gitmenin önemi üzerinde dururdu.[38] "Ey Allah'ın Resulü! Hoş sohbet etmeme, güzelce bakıp sahip çıkmama en lâyık kimdir?" diye soran adama Peygamberimiz (s.a.), "Annen, sonra annen, sonra annen, sonra babandır. Sonra da sırasıyla sana en yakın, en yakın olanlardır!" buyurdu.[39] Anne ve babanın cennetin birer kapıları olduğunu söyler, cennete girebilmenin bu kapılardan geçtiğini anlatırdı. Şöyle buyururdu: "Anne veya baba cennet kapılarının en hayırlısındandır, cennete girmeye sebeptir. Artık sen ister onların hakkını yerine getirmeyerek o kapıyı kaybet, istersen de onları hoşnut etmekle o kapıyı koru, elde tutmaya çalış."[40]

Özellikle annenin değerinin farkına varma, onun kıymetini bilme konusunda Cahime es-Selemi adındaki sahabinin Peygamberimizle (s.a.) yaşadığı şu hatıra, tüm çocukların kulağına küpe olmalıdır:

36 Lokman suresi, 14. ayet.
37 Müslim, İman, 139.
38 Buhari, Edebü'l-Müfred, 26.
39 Müslim, Birr ve Sıla, 2.
40 Tirmizi, Birr ve Sıla, 3.

Sahabeden Cahime es-Selemi, Allah'ın rızasını kazanmayı ve ahirette cennete gitmeyi çok arzu ediyordu. Bunun yolunun Allah yolunda cihat etmek olduğunu düşündü. Cihada giden askerlere katılmak için Peygamberimizden izin almaya karar verdi. Doğruca Peygamber Efendimizin yanına gelerek "Ey Allah Rasulü, Allah rızası ve ahiret mutluluğu arzusuyla seninle beraber cihada çıkmaya niyet ettim." dedi. Peygamberimiz, Cahime'nin yardıma muhtaç bir annesinin olduğunu biliyordu. Cahime'ye, "Allah seni affetsin. Annen hayatta mı?" diye sordu. Cahime, "Evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz ona, "Geri dön, annene itaat ve iyilik et!" buyurdu. Cahime istediği cevabı alamayınca az sonra bu kez başka bir yönden sanki yeni geliyormuş gibi yaparak Efendimizin yanına yaklaştı ve "Ey Allah Resulü, Allah rızası ve ahiret mutluluğu arzusuyla seninle beraber cihada çıkmaya karar verdim." dedi. Peygamberimiz yine, "Allah seni affetsin. Annen hayatta mı?" diye sordu. Cahime de "Evet, ey Allah'ın Peygamberi." dedi. Efendimiz (s.a.) yine, "O hâlde sen annenin yanına dön ve ona itaat et!" emrini verdi. Cahime istediğini almakta ısrarlıydı. Ne yapıp edip Peygamberimiz'den cihada çıkma iznini almalıydı. Çünkü ona göre Allah'ın rızasını kazanmak ve cennete gitmek ancak Allah yolunda cihat ederek mümkün olabilirdi. Bu kez karşı yönden gelerek Peygamberimiz'in huzuruna çıktı ve "Ey Allah Resulü, Allah rızası ve ahiret mutluluğu arzusuyla seninle beraber cihada çıkmaya gerçekten kararlıyım." diyerek tekrar ricada bulundu. Efendimiz (s.a.) bu kez, "Vah sana! Vah sana!" dedi ve aynı soruyu tekrarladı; "Allah seni affetsin. Annen hayatta mı?" Cahime yine "Evet ey Allah'ın Resulü." diyerek cevap verdi. Cahime'nin, cenneti kazanma arzusundan dolayı bu kadar ısrarcı olduğunun farkında olan Peygamberimiz, bu kez ona şu kesin emri verdi: "Allah seni affetsin. Sen annenin ayağına sarıl, onun yanından ayrılma! Çünkü cennet orada, onun ayakları altındadır."[41]

Düşünelim

Bir adam, Allah yolunda savaşıp cenneti kazanma arzusuyla, Yemen gibi uzak bir yerden hicret edip Hz. Peygamberin (s.a.) yanına gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.) ona, "Yemen'de herhangi bir kimsen var mı?" diye sordu. Adam, "Annemle babam var." dedi. Hz. Peygamber (s.a.) bu sefer, "Buraya gelmen için sana izin verdiler mi?" diye sordu. Adam da "Hayır." diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.) ona şu emri verdi: "Dön, onlardan izin iste. Eğer izin verirlerse cihada katıl, yoksa orada onlara hizmet et."

(Ebu Davud, Cihad, 31)

Yapacağınız işlerde anne babalarınızdan izin alma konusunda neler düşünüyorsunuz?

Peygamber Efendimiz, "Ben cihada gidiyorum" diyen başka bir adama, "Senin anan baban var mı?" diye sordu. Adam "Evet, var." diye cevap verdi. Efendimiz (s.a.) bunun üzerine, "Öyleyse sen onlara hizmet ederek cihadını yap, onların memnuniyetlerini kazanma yolunda cihat et!"[42] buyurdu. O Allah Resulü, bu sözleriyle Allah yolundaki her türlü ça-

41 İbn Mace, Cihax, 12; Nesei, Cihax, 6.

42 Buhari, Edeb, 3; Ebu Davud, Cihax, 31; Tirmizi, Cihax, 2.

banın bir cihat olduğunu, anne-babayı memnun etmek için çalışıp mücadele etmenin de Allah yolunda cihat anlamına geldiğini anlatıyordu.

Peygamberimiz (s.a.), anne babaya karşı gelmeyi yasaklar,[43] anne babaya karşı gelmenin Allah'ın asla sevmediği bir davranış olduğunu anlatırdı.[44] Ayrıca anne-babaya karşı gelmenin Allah'a ortak koşmak, adam öldürmek, yalan söylemek gibi çok büyük bir günah olduğu uyarısında bulunurdu.[45] Bir toplumda annelere saygısızlık yapılıyor, babalara sıkıntılar çektiriliyor ise o toplumun başının dertten kurtulmayacağını anlatırdı.[46] Peygamberimiz (s.a.), Allahü Teala'nın kıyamet gününde, anne babasına karşı gelenlerin yüzüne bakmayacağını ve onların cennete giremeyeceğini söyleyerek çocukları uyarırdı.[47]

Hz. Peygamber babanın emirlerine uymak gerektiğini öğütler,[48] "Baba, cennetin orta kapısıdır. Artık sen, ister o kapıya sahip ol ister kaybet."[49] buyurarak babanın cennete açılan kapı olduğunu hatırlatırdı. Peygamber Efendimiz (s.a.) ayrıca, çocukların kendilerine dua ettikleri gibi anne babalarına da dua etmelerinin bir görev olduğunu bildirirdi.[50] O'nun Allah'tan alıp bize sunduğu Yüce Kur'an'da geçen Hz. İbrahim'in şu duası, bunun en güzel örneklerindendir: "Ey Rabbimiz! Hesabın görüleceği ahiret günü beni, ana babamı ve müminleri bağışla!"[51]

Peygamber Efendimiz özellikle önemli konularda çocuğun anne babasına danışmadan karar vermemesini öğütlerdi. Böyle önemli bir konuda eşi Hz. Ayşe'ye, "Ey Ayşe, sana bir şey söyleyeceğim fakat acele etme, annene babana danışmadan karar verme!" buyurmuştur.[52]

Peygamber Efendimiz'in öğretisine göre, anne-babanın emirlerinin yapılmayacağı bir tek konu vardır. Şayet onlar, Allah'ın emirlerine karşı gelmeyi, ona ortak koşmayı emrederlerse anne-babanın emirlerine uyulmaz. Ancak böyle bir zamanda bile onlara saygısızlık yapılmamalıdır. Aksine onlara saygıyla yaklaşmalı, dünyalık işlerinde onlara yardımcı olmalı, bakıma muhtaç iseler onlara güzelce bakmalıdır.[53] Sa'd b. Ebi Vakkas'ın annesiyle yaşadıkları, bu konudaki en çarpıcı örnektir:

Tartışalım

1. Anne babanızın sizin için önemini belirten bir kompozisyon yazarak sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
2. Peygamberimizin (s.a.) öğretilerinden yola çıkarak anne-babaya sevgi ve saygı anlamına gelebilecek davranışları listeleyiniz. Listenizi arkadaşlarınızın listeleriyle karşılaştırınız.
3. Anne baba konulu bir şiir yazarak, anne babanıza hediye ediniz.

43 Buhari, Edebü'l-Müfred, 111.
44 Nesai, Akika, 1
45 Müslim, İman, 144; Ebu Davud, Vesaya, 10.
46 Tirmizi, Fiten, 38.
47 Nesai, Zekât, 69.
48 Ebu Davud, Edeb, 5138, Tirmizi, Talak, 1189.
49 Tirmizi, Birr, 3/1900.
50 Ebu Davud, Edeb: 129; 71; Nuh suresi, 28. ayet; 17. İsrâ suresi, 23, 24. ayetler.
51 İbrahim suresi, 41. ayet.
52 Nesai, Talak, 26.
53 Lokman suresi, 14. ayet.

3. ANNE BABAYA İYİLİK YAPMAK

Ne dersiniz?

Bir adam Allah Resulü'ne (s.a.) gelip,

— Ey Allah'ın Resulü! Hoş sohbet etmem, güzelce bakıp sahip çıkmam konusunda en çok hak sahibi olan kimdir, diye sordu. Efendimiz (s.a.):

— Annendir, buyurdu. Adam,

— Sonra kimdir, diye sordu. Efendimiz (s.a.):

— Annendir, buyurdu. Adam yine,

— Sonra kimdir, dedi. Efendimiz (s.a.):

— Annendir, buyurdu. Adam tekrar:

— Sonra kimdir, diye sordu. Efendimiz (s.a.) bu sefer:

— Sonra babandır. Sonra da sırasıyla sana en yakın olanlardır, buyurdu.

(Buhari, Edeb, 2; Müslim, Birr ve Sıla, 2.)

Yukarıdaki hadis-i şeriften ne anlıyorsunuz?
Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.) çocuklara, her şeyin en güzeline layık olanların anne babalar olduğunu öğretirdi. Öncelikle onlarla güzel geçinmek gerektiğini, hoş sohbet yapmaya, dostça ilişkiler kurmaya, iyiliğe, herkesten önce onların hakkı olduğunu anlatırdı. Anne babaya iyilik yapmanın onların çocukları üzerindeki en temel hakkı olduğunu öğütlerdi.[54] Hz. Peygamberin öğretisine göre anne ya da baba, sadece anne-baba olmakla çocuklarından saygı ve hak ederler. Çocuklarına karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmeseler dahi çocuklar onlara saygı ile davranmak, iyilik yapmak zorundadır. Başka bir deyişle bir çocuk, "onlar bana anne babalık mı yaptılar da ben onlara evlatlık yapayım" deme hakkına sahip değildir. Anne baba kendi görevlerinden, çocuk da kendi görevlerinden sorumludur. Ahiret günü herkes kendi hesabını verecektir.[55] Hz. Peygamber (s.a.), anne-babaya iyilik yapmanın namazdan hemen sonra gelen en erdemli[56] ve Allah'ın en çok hoşuna giden davranış[57] olduğunu söylerdi. Sevgili Peygamberimiz (s.a.), annesinin ve babasının sağ olduğunu söyleyen kimseye, "Sana anne ve babana iyi davranmanı tavsiye ederim."[58] buyururdu. Anne-babaya şefkatli davranmanın, Allah'ın koruması altına ve cennete girmeye sebep olan davranışlardan biri olduğunu anlatırdı.[59] Onlar için yapılan harcamaların, Allah yolun-

54 Ebu Davud, Büyu' (İcare), 83.
55 Lokman suresi, 14, 15. ayetler; Abese suresi, 34-37. ayetler; İsrâ suresi, 15. ayet; Necm suresi, 38. ayet.
56 Tirmizi, Salat, 13.
57 Buhari, Edeb, 1.
58 Ahmed b. Hanbel, II, 173.
59 Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame, 48.

da harcanmış olduğunu, bunun da bir ibadet olduğunu anlatırdı.[60] Anne-babanın, çocuklarının kazandıkları mallardan kendi malları gibi rahatlıkla yiyebileceğini buyururdu.[61]

Peygamber Efendimiz (s.a.), anne babaya yapılabilecek en büyük iyiliğin temiz, erdemli ve hayatını Kur'an'ın öğretilerine göre yaşayan bir evlat olmaktan geçtiğini anlatırdı. Bu konuda şöyle buyururdu: "Kur'an-ı Kerim'i okuyan ve onun öğretilerine göre yaşayan kimsenin anne ve babasına kıyamet günü bir taç giydirilir. Bu tacın ışığı dünyadaki güneş ışığından daha güzeldir, daha parlaktır. O hâlde Kur'an'ı bizzat öğrenen kimsenin ahiretteki durumu hakkında ne düşünürsünüz?"[62]

Düşünelim

Bir adam Peygamber Hz. Peygamber'in (s.a.) yanına gelerek, "Ey Allah'ın Resulü! 'Benim malım var ama bakmam gereken çocuğum da var. Babam ise malımı yiyip bitirecek" diye yakındı. Hz. Peygamber (s.a.) de ona, "Sen ve malın babana aitsiniz." dedi Sonra da oradakilere, "Şüphesiz çocuklarınız, kazancınızın en temizlerindendir. Çocuklarınızın kazancından yiyiniz" buyurdu.

(Ebu Davud, Büyu' (icare), 77)

Yukarıdaki hadis-i şerif size ne anlatıyor?

Allah Resulü, babaya bakmayıp onu yalnızlığa terk etmenin nankörlük olduğunu söyler,[63] "Yanında ihtiyar anne babası olduğu halde gönüllerini alıp onları memnun etmediğinden dolayı cennete giremeyen kimsenin burnu yerde sürtülsün."[64] buyururdu. Buna karşılık, anne babasına iyilik yapanlara da "Ana-babasına iyilik edene ne mutlu/sonun cennet olsun! Aziz ve celil olan Allah onun ömrünü artırsın!"[65] diyerek dua ederdi.

Anne babanın çocuklarına yaptıkları duaların, Allah katında, mutlaka kabul edilecek dualar arasında olduğunu öğretir, şöyle buyururdu: "Üç kimsenin duasının kabul edilmesinde şüphe yoktur: Zulüm ve haksızlığa uğrayan kimsenin duası, yolcunun duası, bir de anne, babanın çocuklarına duası."[66] Babanın oğluna duasının, peygamberin ümmetine duası gibi değerli olduğunu söyler,[67] çocukları anne-babalarının hayır dualarını almalarına teşvik ederdi. Beddualarını almamak için çok dikkatli davranmaları gerektiğini öğütlerdi.[68]

60 Bakara suresi, 180. ayet.
61 Ebu Davud, Büyu' (icare), 77.
62 Ebu Davud, Tefriu' Ebvabi'l-Vitr, 14.
63 Buhari, Feraiz, 29.
64 Tirmizi, Daavât, 100.
65 Buhari, Edebü'l-Müfred, 22.
66 Tirmizi, Birr ve Sıla, 7.
67 Suyuti, II, 12.
68 Buhari, Edebü'l-Müfred, 26.

Hz. Peygamber (s.a.), Müslüman olmasalar dahi anne babaya iyilik yapmak, onlara sahip çıkıp yardımcı olmak gerektiğini öğütlerdi. Hz. Ebu Bekir'in kızı Esma'nın annesi putperest bir kadındı. Yoksulluktan dolayı geçim sıkıntısı çekiyordu. Kızı Esma'nın evine gelip ondan yardım istedi. Annesi putperest olduğu için Esma, annesini evine alıp onunla ilgilenmesinin doğru bir davranış olup olmayacağından emin değildi. Peygemberimize gitti. Ona, "Ey Allah'ın Resulü! Annem bir putperest, fakat geçim sıkıntısı içinde yanıma geldi. Onunla ilgileneyim mi?" diye sordu. Efendimiz ise ona, "Tabi ki ilgilenmelisin, annene güzelce sahip çık." buyurdu.[69]

Düşünelim

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Ana babasına iyilik edene ne mutlu/sonu cennet olsun! Aziz ve celil olan Allah onun ömrünü artırsın!"

(Buhari, Edebü'l-Müfred, 22)

Allahü Teâlâ, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.) dualarını geri çevirmezdi. Buna göre, Peygamberimizin yukarıdaki duası size neler anlatıyor?

Sevgili Peygamberimiz (s.a.), anne babaları hayatta olmayan çocuklara, anne babalarına iyilik yapma imkânlarının kapanmadığını müjdelemiştir. Çocukların, anne babaları öldükten sonra da onlara karşı görev ve sorumluluklarının bitmediğini anlatmıştır. Anne-babanın kabirlerini ziyaret etmek bunlardan bir tanesidir. Allah Resulü (s.a.), annesinin kabrini ziyaret eder, onun kabri başında gözyaşı dökerdi.[70]

Peygamberimiz (s.a.), ölümlerinden sonra anne-babaya iyilik etmenin başka yollarını da göstermiştir: Bir adam Peygamber Efendimize, "Ey Allah'ın Resulü, annem-babam öldükten sonra, onlara yapacağım bir iyilik var mı?" diye sordu. Peygamber Efendimiz de ona şöyle buyurdu: "Evet, dört haslet yardır: (1) Onlara hayır duada bulunmak ve onlar için bağışlanma dilemek. (2) Verdikleri sözü, vasiyetlerini yerine getirmek. (3) Onların yakın arkadaşlarına güzel davranıp ikramda bulunmak. (4) Annen baban tarafından gelen akrabayla bağları koparmamak."[71]

Peygamber Efendimizin yukarıda geçen buyruklarına göre vefat etmiş anne babaya dua etmek, çocukların onlara karşı görevlerindendir. Efendimiz başka bir hadislerinde, geride erdemli, Allah'ın emir ve yasakları hususunda özenli davranan bir evlat bırakan anne babanın sevap defterlerinin kapanmayacağını bildirmiştir. Geride bıraktıkları bu evlat, iyiliğini ve temizliğini koruduğu ve anne-babasına dua ettiği sürece onların sevap defterlerine sevap yazılmaya devam edileceğini anlatmıştır.[72] Ayrıca onların arkalarından nasıl dua etmişse, başucunda duran bir meleğin "Âmin! Aynısı senin için de olsun." diyeceğini müjdelemiştir.[73]

69 Müslim, Zekat, 50.
70 Nesai, Cenâiz, 101.
71 Buhari, Edebü'l-Müfred, 27; Ebu Davud, Edeb, 119, 120.
72 Müslim, Vasıyyet 14; Ebu Davud, Vesaya 10.
73 İbn Mâce, Menasik, 5.

Düşünelim

Bir yolculuk sırasında Hz. Ömer'in oğlu Abdullah bir bedevi ile karşılaştı. Bu bedevinin babası, Hz. Ömer'in dostu idi. Bedevi, Abdullah b. Ömer'i tanıdı ve "Sen Ömer'in oğlu değil misin?" diye sordu. O da, "Evet." dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer, yedekte bulundurduğu bir eşeğin ona verilmesini emretti. Başındaki sarığını da çıkarıp ona verdi. Abdullah b. Ömer'in beraberindeki insanlar onun koskoca eşeği bir bedeviye vermesine, bu yetmezmiş gibi bir de sarığını çıkarıp takdim etmesine şaşırdılar. İçlerinden biri şaşkınlığını gizleyemeyerek "Ona iki dirhem para yetmez miydi?" diye sordu. Abdullah b. Ömer de bu davranışının sebebini şöyle anlattı: "Peygamber (s.a.) 'Babanın dostunu gözet, ona ikram et ve sevgi göster. Onunla ilgiyi kesme, yoksa Allah (iman) nurunu söndürür.' buyurmuştur."

(Buhari, Edebü'l-Müfred, 29)

Abdullah b. Ömer'in bu davranışı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Anne babaların hayatta iken başkalarına vermiş oldukları sözleri varsa sözlerini ve vasiyette bulunmuşlarsa vasiyetlerini yerine getirmek de çocukların görevleri arasındadır. "Ey Allah'ın Resulü! Benim annem vefat etti ve vasiyette bulunmadı. Onun adına sadaka vermem, kendisine fayda verir mi?" diyen adama Hz. Peygamber (s.a.), "Evet." cevabını vermiştir.[74] Söz ve vasiyetleri olmasa bile onların adına yapılan iyilikler de onlara yapılan iyiliklerden sayılır.

Çocukların ölmüş anne babalarına karşı görevlerinden bir diğeri ise onların dost ve arkadaşlarını görüp gözetmek, onlarla ilişkiyi devam ettirerek onlara yardımcı olmaktır. Bu konuda çocuklara öğüt veren Efendimiz "Kişinin babası öldükten sonra baba dostlarıyla bağlarını koparmaması iyiliklerin en iyisidir."[75] buyururdu. Ayrıca anne babanın akrabalarıyla da ilişkileri canlı tutmak, onlara iyilik ve yardımda bulunmak da onlar öldükten sonra anne babaya yapılması gereken iyilikler arasındadır.

Tartışalım

1. Peygamber Efendimizin (s.a.), anne-babaya iyilik konusunda bu kadar önemle durmasının nedenlerini arkadaşlarınızla tartışın.
2. Peygamberimizin (s.a.) öğretilerine göre anne-babası hayatta olmayan çocukların anne-babalarına iyilik yapma yolları nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

74 Buhari, Edebü'l-Müfred, 28.
75 Ebu Davud, Edeb, 119, 120; Buhari, Edebü'l-Müfred, 29.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. Peygamber Efendimiz (s.a.) nasıl bir çocuktu? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

2. Peygamber Efendimizin yanlarında kaldığı aile bireyleriyle ilişkileri nasıldı?

.....

.....

3. Peygamber Efendimi, çocukluğunda, görev ve sorumluluklarını yerine getirme konusunda neler yapıyordu? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

4. Peygamberimizin, anne-babaya sevgi ve saygı konusundaki sözlerinden örnekler veriniz.

.....

.....

5. Peygamberimizin, anne-babaya iyilik yapmaya verdiği önemi, örneklerle açıklayınız.

.....

.....

6. Aşağıdaki kelime avı bulmacasında Peygamber Efendimizin annesinin ve ona annelik yapmış kadınların isimleri gizlidir. Onları bularak noktalı yerlere yazınız ve karşılarına Peygamber Efendimize yakınlık derecelerini belirtiniz.

Z	E	L	Ö	Ç	O	N	F	A	H
H	A	L	İ	M	E	İ	A	B	A
Ü	U	M	T	P	E	Y	T	B	L
M	B	B	İ	İ	G	T	M	A	M
M	E	A	Ş	N	H	Ü	A	S	İ
Z	Ü	M	M	Ü	E	Y	M	E	N
E	İ	M	L	T	P	E	Z	E	Y

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

6. Tanju, anne-babasına karşı oldukça hırçındı. Onların emirlerini yapmaya üşeniyor, çoğunlukla da yapmıyordu. Ancak başkalarına oldukça iyi davranıyor, herkese iyilik yapmaya çalışıyordu. Herkes, “Tanju ne kadar iyiliksever bir çocuk.” diyerek ona olan memnuniyetlerini ifade ederken anne-babası çocuklarının bu durumuna çok üzülüyorlardı. Tanju sizin arkadaşınız olsaydı doğru davranması konusunda ona, Peygamber Efendimizin (s.a.) hangi hadis-i şerifini hatırlatırdınız? Hadi-i şerifi aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

6. ÜNİTE
HERKESİN DOSTU VE KARDEŞİ HZ. MUHAMMED

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Dostluk ve kardeşlikle ilgili Peygamberimizin bir hadisini bulup defterinize yazınız.
2. Vefalı olmak ne demektir? Araştırınız.
3. Engelliler toplumda ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır? Bunlara ilişkin çözüm önerilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İNSANLARIN KARDEŞLİĞİ

Ne dersiniz?

Bir gün Ebu Zer, Bilal-i Habeşi ile tartıştı ve onu, "Kara kadının oğlu!" diyerek aşağıladı. Durum Hz. Peygamber'e haber verilince Hz. Peygamber (s.a.) çok kızdı ve Ebu Zer'e:

— Ey Ebu Zer! Sen Bilal'i, annesinin renginden dolayı ayıplamışsın öyle mi? Demek ki sen Müslümanlığı kabul etmene rağmen hâlâ cahilce düşünüyorsun, dedi.

Bir anlık öfke ile istemeden ağzından çıkan bu sözden dolayı Ebu Zer çok üzüldü, pişman oldu. Ağlamaya başladı ve kendini yere atarak yüzünü toprağa yapıştırdı. Ardından şöyle dedi:

— Bilal o güzel siyah ayağı ile yanağıma basıp çiğnemedikçe vallahi yüzümü yerden kaldırmayacağım. Bilal-i Habeşi'den tekrar tekrar özür diledi. Bilal ise Ebu Zer'i tutup yerden kaldırırdı,

— Bu yüz basılmaya değil, öpülmeye layıktır, diyerek onu bağrına bastı.

(Afif Abdülfettah Tabbara, Ruhu'd-Dini'l-İslami, Beyrut, 1977, s. 299.)

Yukarıda anlatılanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Anlatılanlardan yola çıkarak Peygamberimiz'in (s.a.), insanların kardeşliği için ortaya koyduğu çabalar ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Peygamberimizin gönderildiği dönemde toplumun durumu çok kötü idi. Güçlü ve zengin olanlar kendilerini üstün görüyorlardı. Zayıf ve fakir olanları aşağılıyorlar, onlara hayat hakkı tanımıyorlardı. Toplumda köleler ve efendiler vardı ve efendiler kölelere çok kötü davranıyorlardı. Kadınlara saygı duymuyorlar, kız çocuklarını sevmiyorlardı. Güçlü milletler ve kabileler, diğerlerini eziyor, onları yok sayıyorlardı. Onlara göre kardeşliğin ölçüsü akrabalık idi. Aynı kanı taşıyan, akrabaları olan kimseleri haksız da olsalar savunuyorlardı. Arap olan Arap olmayanla kardeş olamazdı. Sevgili Peygamberimiz (s.a.) ise elinde Kur'an'la geldi ve sadece onlara değil, tüm insanlara Allah'ın şu mesajını sundu:

Ey insanlar!

Allahü Teâlâ Kur'an'daki bu hitabıyla, sadece Müslümanlara değil, bütün insanlığa sesleniyordu. Sonra da şöyle buyurdu:

Sizi aynı erkek ve aynı kadından yarattık…

Peygamber Efendimiz (s.a.), böylece insanların Yaratıcısı Allah'ın bütün insanları aynı anne babadan yaratarak çoğalttığını açıkladı. Tüm insanlar, temelde aynı anne babanın çocuklarıdır. Kökleri aynıdır: Âdem ve Havva. Kalan diğer insanlar da o köke ait dallar gibidir. Her insan büyük dünya ailesinin bir bireyidir. O hâlde tüm insanlar kardeştir.

Efendimiz (s.a.) sonra, Yaratıcımız'ın, milletleri ve kabileleri zaman içerisinde sonradan oluşturduğunu anlattı:

Sonra sizi milletler ve kabileler haline getirdik.

Hiç kimse, Afrikalı, Avrupalı ya da Asyalı olmayı kendisi seçmiyor, seçemiyor. Allah, bu konudaki seçimi de kendisi yapıyor. Öyleyse millet, ırk, boy, kabile ya da cinsiyet, insanların çalışarak elde ettikleri bir kazanç ya da kayıp değildir.

Peygamberimiz (s.a.), Allahu Teâlâ'nın, bu farklılıkların, insanlar arasında bölünmeye, parçalanmaya sebep olmasını istemediğini de anlattı. Bunun için Allah'ın, insanlığı milletlere ve kabilelere ayırmasının sebebini de açıkladı:

birbirinizi tanıyabilesiniz diye…

Yüce Allah'ın bu buyruğuna göre millet, ırk, kabile, cinsiyet gibi farklılıklar övünç, üstünlük ya da başkalarını küçük görme sebebi değildir. Sadece tanışma aracıdır. Milletler, ırklar, aynı gökkuşağının renkleri gibidir. Hepsi güzeldir, hepsi saygıdeğer ve özeldir. İnsan olmak bakımından herkes eşittir. Kimse kimseden aşağı ya da üstün değildir.

Peki, üstün olmanın ölçüsü nedir? Irk, renk, soy, zenginlik, cinsiyet, makam ve rütbe üstün olmanın ölçüsü olmadığına göre, insanları birbirinden üstün yapan şey nedir?

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.), bu konudaki kararın da yine insanları Yaratan Allah'a ait olduğunu insanlığa Allah'ın şu buyruğu ile ilan etti:

Allah'a göre en üstün, en değerli olanınız; en çok takva sahibi olanınızdır.

Allah katında en üstün olan insanlar, en çok "takva" sahibi olanlardır.

Peki, nedir bu "takva"?

Takva; Allah'a saygıdır. Ona karşı duyulan derin sorumluluk bilincidir. Bu bilinçle onun emirlerini titizlikle yapmak ve yasaklarından uzak durmaktır. Takva; erdemdir, güzel ahlaktır. İçi-dışı temiz olmaktır. Samimiyettir. Kalpte ve davranışta güzelliktir.

Peygamber Efendimizin (s.a.), Allah'tan alıp getirdiği bu ölçüye göre; kim kalbini tertemiz tutar, tertemiz ve doğru bir hayat yaşarsa, işte o diğer insanlardan Allah katında daha üstündür.

Peki, bir insanın ne kadar takva sahibi olduğunu bilmemiz mümkün müdür?

Asla! Bunu insanın bilmesi mümkün değildir. Kimin ne kadar takva sahibi olduğunu Yüce Allah'tan başka kimse bilmez, bilemez. İnsana düşen Allah'ın en iyi kulu olmaya çalışmak, bunun için diğer insanlarla takva konusunda yarışmaktır.

Peygamber Efendimiz (s.a.), Yaratıcımız'ın ortaya koyduğu bu üstünlük ölçüsüne rağmen, yine de kendisini diğer insanlardan üstün görüp, onları aşağılamaya kalkabilecek olanları da yine Yaratıcımız'ın buyruğu ile şöyle uyardı:

> Şüphesiz ki Allah'tır her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan!"
> (49. Hucârat suresi, 13. ayet.)

Peygamber Efendimiz'in (s.a.) getirdiği bu ölçü, büyük bir devrimdi. Bu nedenle, Peygamberimiz'in gönderilişine en çok kimsesizler, köleler, yoksullar ve kadınlar sevindiler. Çünkü Peygamberimiz'in insanlara sunduğu bu eşitlik ilkesi; onlara büyük bir saygınlık kazandırıyor, onlara büyük haklar veriyordu. Her insanın, sadece insan olduğu için saygın bir hayat yaşama hakkına sahip olduğunu ortaya koyuyordu.

Kötü kalpli birtakım insanlar ise Hz. Peygamber'in (s.a.) getirdiği bu kardeşlik anlayışından çok rahatsız oldular. Bu yüzden de Peygamber Efendimize (s.a.) şiddetle karşı çıktılar. En başta karşı çıkanlar da kendilerini, asil, zengin ve ileri gelen olarak kabul edenler oldu. "Bir efendi ile bir köle, bir asilzade ile bir vatandaş, bir zengin ile bir fakir nasıl eşit olabilir!" dediler. Onlarla aynı haklara sahip olmayı, onlarla birlikte yaşamayı kabullenemediler. "Kadınların da hakları mı olurmuş! Biz onları bir eşya gibi alır satarız." diyerek alay ettiler.

Efendimizin (s.a.) işi çok zordu. Yıllarca süren pek çok yanlışı, birden değiştirmek imkânsızdı. Ancak Peygamberimiz (s.a.) asla pes etmedi. Sonuna kadar mücadelesine devam etti. İnsanların kardeşliği için çok çaba sarf etti. İnsanlara bu konuda hem öğütler verdi hem de o toplumda devrim anlamına gelebilecek uygulamalar yaptı. İşte o öğüt ve uygulamalardan bazıları şunlardır:

Hz. Peygamber, insanlar arasında ayırım yapmıyor, Suheyb, Habbab, Bilal, Ammar gibi kölelerle, hizmetçilerle ve yoksul, kimsesiz insanlarla oturup kalkıyor, onlara saygıyla yaklaşıyor ve onlara büyük değer veriyordu.
(En'am, 52; Kehf, 28)

"Ey insanlar! Şüphesiz ki sizin Rabbiniz birdir, babanız birdir. Dikkat edin, hiçbir Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, Kızılderilinin Zenciye, Zencinin Kızılderili'ye üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir."
(İbn. Hanbel, V, 411)

Cahiliye toplumunda, asil bir aile çocuğu ile bir köle asla evlenemezdi. Hz. Peygamber asil bir ailenin kızı olan Zeynep binti Cahş ile kölelikten gelme Zeyd b. Harise'yi evlendirdi.
(Ahzab, 37)

Kölelerden ve gençlerden bazılarını, önemli savaşlarda, içinde toplumun önde gelen insanlarının da bulunduğu orduya başkomutan olarak atadı.
(Buhari, Meğazi, 45; İbn S'ad, II, 189)

Hz. Peygamber, Zenci ve kölelikten gelme Bilal Habeşi'yi, o dönemde İslamın merkezi olan Mescid-i Nebi'ye müezzin olarak atadı.
(Ebu Davud, Salat, 3)

Kadınların ve kızların da haklarının olduğunu, onların Allah'ın emaneti ve toplumun saygın bireyleri olduğunu ilan etti.
(İbn Sa'd, 172-179)

Medine'ye hicret ettikten sonra yaptığı "Kardeşlik Anlaşması" ile Mekkeli bir Müslümanla Medineli bir Müslümanı, asilzadeyle köleyi kardeş ilan etti.
(İbn S'd, I, 38)

"İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittirler."
(Aclûnî, II, 326)

"Davranışı açısından geri olan kimseyi, soyu ileri götüremez."
(Ebu Davud, İlim, 1)

Sevgili Peygamberimiz (s.a.), İslam kardeşliğinden yola çıkarak tüm insanlığın kardeşliği için çalıştı. İnsanların kardeşliğini sağlayabilmek için, öncelikle Müslümanların birbirleriyle kenetlenmesi, birbirleriyle kardeş olması gerekiyordu. Bu konuda tüm dünyaya örnek olmaları gerekiyordu. Bunun için de Müslümanlara şu mesajları verdi:[1]

"Birbirinize karşı çekememezlik yapmayın."

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız."
(Müslim, İman 93)

"Birbirinize öfke duyup kin gütmeyin."

"Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi: Aranızda selamı/emniyet ve güveni yayınız."
(Müslim, İman 93)

"Birbirinize sırt çevirmeyin."

"Aranızdaki bağı koparmayın. Müslümanın Müslümana üç günden fazla küs kalıp onu terk etmesi helal değildir."

"İnsanların size nasıl davranmalarını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın… O hâlde kendine yapılmasını istemediğin şeyi sen de başkasına yapma. Kendine yapılmasını istediğin şeyi sen de başkasına yap."
(Müslim, İmâre 46. ; Nesâî, Bey'at 25; İbni Mâce, Fiten 9 Ahmed b. Hanbel, V,257)

"Ey Allah'ın kulları, kardeş olun/kardeşçe yaşayın."

"Müslüman Müslümanın kardeşidir:
Ona haksızlık yapmaz.
Onu yardımsız bırakmaz.
Ona yalan söylemez.
Onu hor ve hakir görmez."

"Mümin müminin aynasıdır."
(Ebu Davud, Edeb 57)

"Allah sizin kalıplarınıza ve dış görüntünüze bakmaz; kalplerinize ve davranışlarınıza bakar.
(Üç kere göğsüne işaret ederek) Takva/Allah'a saygı ve ona karşı kulluk bilinci, işte buradadır."

"Sizden biriniz kendisi için sevip arzu ettiği şeyi din kardeşi için de sevip arzu etmedikçe gerçek anlamda iman etmiş olmaz. "
(Buhâri, İman 7)

"Bir kimseye, Müslüman kardeşini hor ve hakir görmesi, günah olarak yeter."

"Müslümanın her şeyi;
kanı, malı, ırzı Müslümana haramdır."

1 Buhâri, Nikâh 45, Edeb 57, 58, Feraiz 2; Müslim, Birr 28–34; Ebu Davud, Edeb 40, 56; Tirmizi, Birr 18.

Peygamber Efendimiz (s.a.), uzun yıllar çalıştı. Yirmi üç yıl süren peygamberlik hayatı boyunca Müslümanlar arasında tüm dünyaya örnek olabilecek bir kardeşliği sağladı. Kardeşliğin gereği olarak Hz. Peygamber (s.a.), birbirimizi sevmeyi, büyüklere saygılı olmayı, küçüklere sevgi ve şefkatle yaklaşmayı emretti. Peygamberimiz (s.a.), birbirimizi sevmenin inancımızın gereği ve cenneti kazanabilmenin en temel şartlarından biri olduğunu bildirdi.

"Mümin müminin aynasıdır."
Hz. Muhammed (s.a.)

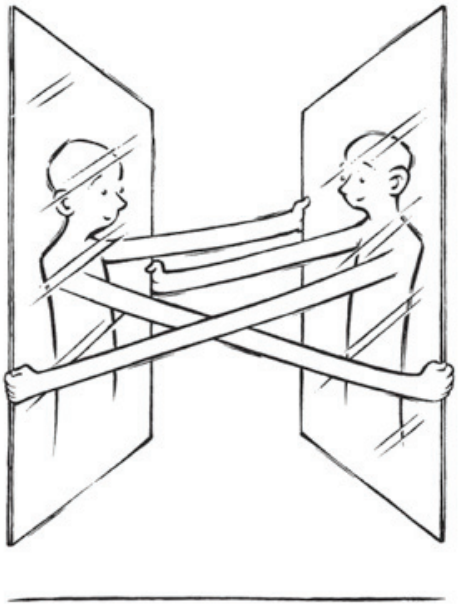

Çizen: Hasan Aycın
40 Hadis 40 Çizgi'den

Kutucuklardaki boşlukları, örnekteki gibi doldurunuz. Yazdıklarınızı sınıfta öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Aynaya baktığımızda karşımızda kendimizi görürüz. Aynaya bakarak "seni seviyorum" dediğimizde, bu sözü kendimize söylemiş oluruz.

O hâlde: Karşımızdaki insanı kendimiz gibi görmeliyiz ve ona göre davranmalıyız.

2. Ayna, gözümüzdeki çapakla ya da saçımızın dağınıklığı ile alay etmez, bizi aşağılamaz. Sadece görmemizi sağlar.
O hâlde: .....
.....

3. Ayna, gözümüzdeki çapağı ya da saçımızın dağınıklığını bize gösterir. Gidip başkalarına anlatmaz.
O hâlde: .....
.....

4. Aynadaki görüntüyü düzeltmek için kendimizi düzeltmeliyiz. Kendimizi düzelttiğimiz zaman karşımızdakinin de düzelmesini sağlamış oluruz.

O hâlde: .....

.....

5. Karşı karşıya konulmuş iki aynanın her biri diğerini gösterir. Kendisini ön plana çıkarmaz, karşısındakinin görülmesini sağlar.

O hâlde: .....

.....

2. BİR DOST OLARAK HZ. MUHAMMED

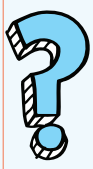

Ne dersiniz?

Hz. Peygamber (s.a.), herkesi olduğu gibi Mekke'nin ileri gelenlerini de İslama davet etti. Ancak onlar, Hz. Peygamber'e (s.a.) hep köle, fakir ve kimsesiz insanların inandığını söylediler. İslam'ı kabul ederlerse bu basit insanlarla oturup kalkmak zorunda kalacaklarını, bunun ise kendileri için mümkün olmadığını savundular. Bunun üzerine Allahü Teâlâ şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için sabah akşam Rablerine yalvaran o fakir, fakat tertemiz insanları yanından kovma. Sen onlardan sorumlu değilsin, onlar da senden sorumlu değildirler! O hâlde ne diye onları yanından kovup zalimlerden olacaksın!"

(En'am suresi 52. ayet.)

Bu ayetin inmesinden sonra Hz. Peygamberle (s.a.) yoksul ve kimsesiz Müslümanlar arasındaki yakınlık o kadar arttı ki bir araya geldiklerinde diz dize oturur oldular. Hz. Peygamber'in (s.a.), onları incitmeme konusundaki titizliği öylesine artmıştı ki; bir yerde otururlarken, onlardan önce kalkıp gitmez, daima önce onların kalkmasını beklerdi.

(Müslim, Fedilü's-Sahabe, 45, 46; Zemahşeri, II, 16.)

Yukarıda anlatılanlar konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Peygamber Efendimiz (s.a.), ideal bir arkadaş, candan bir dost idi. Zengin-fakir, kadın-erkek, büyük-küçük herkese dostane yaklaşırdı. İnsanlar arasında ayrım yapmaz, hizmetçilerle oturup yemek yer, onlarla birlikte oturup yemek yemelerini, onlara saygıyla yaklaşmalarını başkalarına da tavsiye ederdi.[2]

Allah Resulü (s.a.), insanları küçük görerek, toplumdan uzakta, kendi başına bir hayat yaşamanın doğru olmadığını söylerdi. Birtakım sıkıntılara sebep olsa bile halkın arasına karışmanın önemini anlatır: "Müslümanların arasına karışarak onların eziyetlerine katlanan kimse, halk arasına karışmayıp eziyete katlanmayan kimseden daha hayırlıdır."[3] buyururdu. Bu nedenle de topluma karışmaktan, insanlarla birlikte olmaktan hoşlanırdı. İnsanların düşüncesizce davranışlarına sabır gösterir, verdikleri her türlü sıkıntıya katlanırdı.[4] Gönlü zengindi. Çekememezlik yapmaz, kimseye öfke duyup kin gütmez, kimseye sırt çevirmezdi. Düşmanlıktan hiç hoşlanmazdı. İnsanlara, aralarını bozacak davranışlardan uzak durmalarını öğütlerdi. "Müslüman kardeşinle tartış-

2 Buhari, Et'ime, 55; Tirmizi, Et'ime, 44.
3 Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyâme, 55.
4 Müslim, Nikâh, 95.

maya girme, onunla kırıcı şekilde şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme."[5] buyurarak çevresini uyarırdı. "Aranızın kötü olmasından titizlikle sakınınız. Çünkü bu özellik dini yok edip bitirir."[6] buyurarak insanlar arasındaki çatışmaların, çok tehlikeli boyutlara götürecek kadar tehlikeli olabileceğini anlatırdı. Kendisi, dost ve arkadaşlara küsüp onlarla bağlarını koparmama konusunda son derece dikkatli idi. Üç günden fazla küs kalmanın helal olmadığını söyler, kardeş olmayı ve kardeşçe yaşamayı öğütlerdi.[7] Asla haksızlık yapmaz, yardıma ihtiyacı olanı yardımsız bırakmaz, büyüklük taslayıp başkalarını aşağı görmez, şaka bile olsa yalan söyleyip aldatmaya kalkışmazdı.[8] Dostluk ve kardeşliğin temelinin karşılıklı güven olduğunu anlatırdı. Müslümanın hiçbir şekilde başkalarına zarar veremeyeceğini hatırlatır, insanlara güven vermenin[9] ve Müslümanları sevmenin inanmanın bir gereği olduğunu anlatırdı.[10]

Peygamber Efendimizin (s.a.) sevgi dolu bir kalbi vardı. İnsanları sever, sevdiği kimseye sevgisini açıklar, "Kardeşini seven kişi, ona sevdiğini bildirsin!"[11] buyururdu. İnsanlar da Peygamber Efendimizi (s.a.) çok severlerdi. Peygamberimizden (s.a.) bahsederlerken "Dostum, bana şöyle buyurdu." şeklinde konuşmaktan çok hoşlanırlardı.[12] İnsanlar da onu sevdiklerini çekinmeden kendisine söylerlerdi. Bir gün adamın biri Peygamberimiz'e gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Peygamberimiz de ona, "Sen kıyamet için ne hazırladın?" diye sordu. Adam, "Allah ve Resulünün sevgisini!" diye cevap verince, Peygamberimiz (s.a.), "O hâlde sen sevdiklerinle berabersin!" buyurdu.[13]

Düşünelim

Allah'ın yüce elçisi şöyle buyurdu:

Üç geceden fazla küsüp Müslüman kardeşini terk etmesi, bir Müslümana helal değildir. Küs olanlar birbirleriyle karşılaştıklarında o da yüz çevirir, bu da yüz çevirir. Oysa bunların hayırlısı, ilk önce selam verendir."

(Müslim, Birr ve Sıla, 25)

Sizin de zaman zaman arkadaşlarınızdan bazılarına kırılıp küstüğünüz oluyor mu? Böyle bir durumda, Peygamberimizin (s.a.) yukarıdaki emirlerine göre ne yapmamız gerekiyor?

Peygamberimiz insanları kendisi gibi görür, kendisine nasıl davranılmasından hoşlanıyorsa insanlara öyle davranırdı. Kendisine yapılmasından hoşlanmadığı bir şeyi başkalarına yapmazdı. Kendisine yapılmasını istediği bir şeyi başkalarına yapardı.[14] Sadece kendisini düşünen bencil insanlar gibi davranmazdı. Neye sahip olmak istiyorsa başkalarının da aynısına sahip olmasını isterdi. Kendisi için neyi seviyor ve arzuluyorsa onu,

5 Tirmizi, Birr ve Sıla, 58.
6 Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame, 56.
7 Buhari, Edeb, 57.
8 Tirmizi, Birr, 57.
9 Buhari, İman, 4; İbn Hanbel, I, 388.
10 Müslim, İman 93.
11 Ebu Davud, Edeb, 113; Tirmizi, Zühd 54.
12 Müslim, İmare, 36.
13 Müslim, Birr ve Sıla, 163.
14 Müslim, İmare 46. ; Nesai, Bey'at 25; İbni Mace, Fiten 9; İbn Hanbel, V,257

arkadaşları ve dostları için de sevip arzu ederdi.[15] Çok cana yakın, oldukça yumuşak huylu idi. İnsanlara kolaylık göstermekten hoşlanırdı. Peygamberimiz oldukça kibar ve nazikti. Çevresine de nazik olmayı öğütler, "Bir adam diğer bir adamı yerinden kaldırıp, sonra oraya oturmasın! Aralanıp halkayı genişleterek sonradan gelenin oturması için yer açın!"[16] buyururlardı. Başkalarının duygularına değer verir, onları incitmemeye çalışır, çevresinin de bu konuda hassas davranmasını isterdi. "Üç kişi iseniz arkadaşınızı bırakıp da ikiniz gizli konuşmayın. Çünkü böyle davranmanız diğer arkadaşınızı üzer."[17] buyururdu.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.), güler yüzlü, cana yakın bir dosttu.[18] Dost ve arkadaşlarına sevi-yeli, tatlı şakalar yapardı.[19] Onlar da Peygamber Efendimize (s.a.) şakalar yaparlardı.[20]

Peygamberimiz (s.a.) oldukça yardımsever bir dosttu. Herkesin yardımına koşardı. Özellikle de fakirlerin, kimsesizlerin ve çaresizlerin, en yakın, en sıcak dostu idi. Nerede bir muhtaç görse hemen ona yardım elini uzatırdı. "Kimsesiz kadınların ve fakirlerin geçimlerini sağlamaları için çalışan Müslüman, Allah yolunda savaşan mücahit gibidir ya da gece boyunca namaz kılan, gündüzleri oruçlu geçiren kimse gibidir." buyurarak insanları kimsesizlerin dostu olmaya teşvik ederdi. Başkalarına yardım etmekten hoşlanır, kim olursa olsun başkalarına yardım etmenin sadaka vermiş gibi sevap kazandıracağını anlatırdı. Şöyle buyururdu: "Kardeşinizin yüzüne gülmeniz size sadaka sevabı kazandırır. İyi şeyleri emredip kötülüklerden sakındırmak sadaka sevabı kazandırır. Yabancısı bulunduğu bir bölgedeki kimseye yol gösterip yardımcı olmak sadaka sevabı kazandırır. Gözünden rahatsız olan bir kimseye yardımcı olmanız sadaka sevabı kazandırır. Yollardan insanların gelip geçmesine engel olabilecek taş, kemik, diken gibi şeyleri kaldırmak sadaka sevabı kazandırır. İhtiyacı olan bir kimsenin kabına, kendi kabından bir şeyler boşaltıvermek de yine sadaka sevabı kazandırır."[21]

15 Buhari, İman 7.
16 Müslim, Selam, 28.
17 Müslim, Selam, 37, 38.
18 Buhari, Edeb, 68.
19 Tirmizi, Şemail, 104, 105.
20 Ebu Davud, Edeb, 84.
21 Tirmizi, Birr ve Sıla, 36.

"Kişi dostunun dini üzeredir. Bu yüzden her biriniz, kiminle dostluk kurduğuna dikkat etsin."[22] buyurarak arkadaş ve dost seçerken çok dikkatli olmak gerektiği konusunda çevresindekileri uyarırdı. Allah'ın emir ve yasakları konusunda oldukça dikkatli, takva sahibi, temiz, güvenilir kimselerle samimi olmayı, ancak onlarla arkadaşlık kurmayı öğütlerdi.[23] Bencilce davranmayan, arkadaşı hakkında sürekli iyilik düşünen kimseleri arkadaş edinmeyi tavsiye eder, şöyle buyururdu: "Allah katında arkadaşın en iyisi arkadaşına iyi olandır. Allah katında komşunun en iyisi ise komşusuna karşı iyi olandır."[24] Cana yakın, kendisiyle kolayca anlaşılıp kaynaşılabilen kimselerle dostluk ve arkadaşlık kurmayı tavsiye ederdi. Kaba, geçimsiz ve insanlara yabancı bir yapıya sahip olanlarda hayır olmadığı konusunda uyarıda bulunurdu. Cana yakın bir dost olmayı da tavsiye ederek "Mümin, kendisiyle dostluk kurulabilen kişidir. İnsanlarla kaynaşıp dost olmayan ve kendisiyle dostluk kurulamayan kişide hayır yoktur."[25] buyururdu. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.), Mümin bir kimsenin gerçek bir kardeş olduğunu vurgulardı. Öyle ki mümin kardeşinin yokluğunda bile onu savunan, onu koruyan, her türlü ihtiyaçlarında ona yardımcı olan bir kimse olduğunu anlatır, bu konuda da şöyle buyururdu: "Mümin, müminin aynasıdır ve mü'min, müminin kardeşidir. Onun geçimini muhafaza eder ve onu arkadan da çepçevre sarıp (tehlike ve zararlardan) korur."[26]

Düşünelim

"İyi arkadaş ile kötü arkadaş; misk taşıyan attar ile ateş körükleyen demirciye benzer. Attar; ya sana güzel kokularından bir miktar verir veya sen onun güzel kokularından bir miktar satın alırsın. Ya da yanında olduğun sürece ondan güzel bir koku duyarsın. Demirciye gelince; ya elbiseni yakar yahut da yanında olduğun sürece ondan kötü bir koku duyarsın."

(Buhari, Zebaih 31; Müslim, Birr 146)

Sizce Peygamber Efendimiz (s.a.), yukarıdaki hadis-i şeriflerinde ne anlatıyor?

Hz. Hasan, babası Hz. Ali'ye, Peygamber Efendimizin dost ve arkadaşlarıyla nasıl sohbet ettiğini ve bu sırada onlara karşı nasıl davrandığını sordu. Hz. Ali de şöyle anlattı:

"Allah Resulü (s.a.) her zaman güler yüzlü, yumuşak huylu ve alçak gönüllü idi. Asla asık suratlı, katı kalpli, kavgacı, kusur bulucu, ve kıskanç değildi. Hoşlanmadığı

22 Tirmizi, Zühd, 45.
23 Tirmizi, Zühd, 55.
24 Tirmizi, Birr ve Sıla, 28.
25 Ahmed b. Hanbel, II, 400.
26 Ebu Davud, Edeb, 49.

şeyleri görmezlikten gelir, kendisinden beklentisi olan kimseleri hayal kırıklığına uğratmaz ve onları, isteklerinden tamamen mahrum bırakmazdı. Üç şeyden titizlikle uzak dururdu: Ağız kavgası, boşboğazlık ve boş söz! Şu üç şeyden de titizlikle sakınırlardı: Hiç kimseyi kötülemez, kınamaz ve hiç kimsenin ayıbını, gizli ve özel hayatını öğrenmeye çalışmazdı. Sadece yararlı olacağını düşündüğü konularda konuşurdu. Hz. Peygamber (s.a.) konuşurken, meclisinde bulunan dinleyiciler, hiç kımıldamadan kulak kesilirlerdi. Konuşmak isteyenler, Efendimiz (s.a.) susunca söz alıp konuşurlardı. Arkadaşları, Allah Resulünün (s.a.) huzurunda konuşurlarken birbirleriyle asla tartışmazlardı. İçlerinden birisi Efendimizin (s.a.) huzurunda konuşurken, o sözünü bitirinceye kadar, hepsi de can kulağı ile konuşanı dinlerdi. Peygamber Efendimizin (s.a.) katında, onların hepsinin sözü, ilk önce konuşanın sözü gibi ilgi görürdü. Arkadaşları güldüğü zaman o da güler, onların hayret ettiği şeylere o da hayretini ifade ederdi.

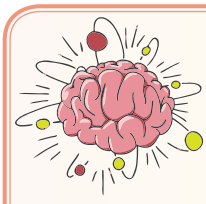

Düşünelim

"Kime Müslüman kardeşi danışır da kendisine danışılan kimse o kardeşine yanlış yolu gösterirse kardeşine hainlik etmiş olur."
(Buhari, Edebü'l-Müfred, 100)

Yukarıdaki hadis-i şeriften yola çıkarak, dost ve arkadaşlıkta dikkat edilmesi gerekenler konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Tartışalım

1. Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Her peygamberin diğer peygamberlerden bir dostu vardır. Benim dostum ise atam, Halil İbrahim'dir."(Tirmizi,Tefsiru'l-Kur'an, 3.)

a. Peygamber Efendimiz (s.a.), kendisinden yüzyıllar önce yaşamış olan Hz. İbrahim'i sizce nasıl dost edinmiş olabilir?

b. Bizden yüzlerce yıl önce yaşamış olsa da, bizim de Hz. Muhammed'i (s.a.) ya da diğer peygamberleri dost edinmemiz mümkün olabilir mi?

3. VEFALI VE FEDAKÂR OLMAK

Ne dersiniz?

Müslümanlar, çok zor günler yaşadıkları dönemde Habeşistan'a hicret ederek oranın hükümdarı olan Ashame'ye sığınmışlardı. Ashame Müslümanları korumuş, onlara çok iyi bakmıştı.

Habeşistan hicretinin üzerinden yıllar geçmişti. Bir defasında Habeşistan hükümdarının elçileri, Hz. Peygamberin (s.a.) yanına geldiler. Hz. Peygamber (s.a.) onlarla o kadar yakından ilgilendi ki onlara bizzat kendisi hizmet etti. Sahabe Hz. Peygamber'e (s.a.) kıyamayarak hizmeti kendilerinin yapabileceğini söylediler. Hz. Peygamber (s.a.) de onlara şöyle cevap verdi:

— Bu insanlar Habeşistan'a göç etmiş olan dostlarıma sahip çıkıp onlara ikramda bulundular. Buna karşılık şimdi ben de onlara bizzat kendim hizmet etmek isterim."

(Beyhaki, Şuabü'l-İman, VI, 518, VII, 436)

Peygamberimiz'in (s.a.) yukarıdaki davranışı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Vefa, sözünde durmak, verdiği sözü yerine getirtmek anlamına gelir. Verdiği sözü yerine getiren, bu konuda titizlik gösteren kimseye de vefakâr denir.[27] İman, Allah'a verilen bir tür sözdür. İnanan insan, yalnızca Allah'a kul olacağına ve ona ortak koşmayacağına, onun emirlerine göre bir hayat yaşayacağına söz vermiş insandır. Allahü Teâlâ Kur'an'da "Verdiğiniz sözleri yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluk gerektirir."[28] buyurmaktadır. Bu konuda kullarını uyararak "Kim verdiği sözü bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan sözünü yerine getirirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir."[29] buyurmuştur. Allahü Teâlâ da söz verip sözünü tutan ve inandıkları gibi hayatlarını yaşayanları Allah'ın sevdiğini belirtmiştir.[30] Bu konuda "Bana olan sözünüzü yerine getirin ki ben de size olan sözümü yerine getireyim!"[31] buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.) tam bir vefa abidesi idi. Öncelikle o Allah'a verdiği sözü en güzel şekilde yerine getirmişti. Rabbine, "Allahım! Ben Sen'in kulunum. Gücüm yettiği kadar benden aldığın söze ve bana vaat ettiğine sadakat gösteriyorum!"[32] diye seslenerek, onun yolunda yılmadan mücadele etmiş, kendisini bu yola adamıştır.

Peygamberimiz (s.a.) insanlara verdiği sözler konusunda da çok hassas davranırdı. Hayatı boyunca verdiği sözlerin hepsini mutlaka büyük bir titizlikle yerine getirirdi. Onu (s.a.) en iyi tanıyanlardan biri olan Abdullah İbn Abbas şöyle demektedir: "Allah Rasulü (s.a.), bir şey söylediğinde, onu muhakkak yapardı."[33] Hz. Peygamber'e (s.a.) göre, sözünde durmak anlamındaki vefa, en önemli samimiyet göstergesidir. Bu nedenle verdiği sözü tutmamayı münafıklığın bir özelliği olarak görür, şöyle buyururdu: "Kimde

27 TDK, Türkçe Sözlük, "Vefa" maddesi.
28 İsrâ suresi, 34. ayet.
29 Feth suresi, 10. ayet.
30 Al-i İmran suresi, 77. ayet.
31 Bakara suresi, 40. ayet.
32 Buhari, Deavat, 16.
33 Buhari, Şehadat, 28.

şu dört özellik bulunursa tam bir münafık olur. Kimde de bu özelliklerden biri bulunursa, onu terk etmedikçe kendisinde münafıklıktan bir özellik barındırıyor demektir. Münafık kimse, (1) Emanete ihanet eder. (2) Yalan söyler. (3) Sözünde durmaz. (4) Tartışma ve anlaşmazlık anında taşkınlık eder."[34] Sözünde durmayan insanlardan hoşlanmaz, "Ben kıyamet günü şu üç çeşit insanın düşmanıyım." buyurur ve en başta "Allah adına yemin ettikten sonra sözünden cayan kişi"yi sayardı.[35]

Peygamber Efendimizin (s.a.) vefakârlığının sayısız örnekleri vardır. Abdullah bin Ebi'l-Hamsa'nın bizzat şahit olduğu olay bunların en çarpıcı olanlarındandır. O, şöyle anlatmıştır: "Peygamberliğinden önce Allah Rasulü (s.a.) ile bir alışveriş yapmıştım. Kendisine borçlandım, biraz beklerse ücretini hemen getireceğimi vadederek gittim. Fakat verdiğim sözü unutmuşum. Üç gün sonra hatırlayıp konuştuğumuz yere geldiğimde, onu aynı yerde beklerken buldum. Beni görünce sadece "Delikanlı bana eziyet ettin. Ben buraya üç gündür gelip gidiyorum." buyurdu."[36]

Düşünelim

Hz. Huzeyfe şöyle anlatır:

"Babam Hüseyl ile beraber yola çıkmıştık. Kureyş kâfirleri bizim yolumuzu kestiler ve "Siz muhakkak Muhammed'in safına katılmak istiyorsunuz." dediler. Biz de "Hayır, Medine'ye bu sebeple değil, başka bir iş için gidiyoruz." dedik. Bunun üzerine bizden, Efendimizin (s.a.) safında yer alıp onunla birlikte savaşmayacağımıza dair Allah adına söz aldılar. Medine'ye gelip durumu Allah Rasulü'ne anlatınca şöyle buyurdu: "Haydi gidin. Biz onlara verdiğimiz sözü tutar, onlara karşı Allah'tan yardım dileriz!"

(Müslim, Cihat, 98)

Sizce Peygamberimiz (s.a.), düşmana verilmiş bir söz konusunda niçin böyle davranıyor?

Efendimiz (s.a.), doğru sözlü olanı, sözünde duranı överdi.[37] Verilen sözü yerine getirme konusunda o kadar hassastı ki çocuklara verilen sözlerin bile çok önemli olduğunu anlatır, "İnsan, çocuğuna söz verip de yerine getirmezlik etmemelidir."[38] buyururdu. Peygamberimiz (s.a.), düşmanına verdiği sözü dahi tutar, asla sözünden dönmezdi.[39]

Vefa kelimesi, biriyle olan karşılıklı sevgiyi sürdürme, sevgi ve dostluğa bağlılık, dostluğu sürdürme gibi anlamlara da gelmektedir.[40] Sevgisi geçici olmayan[41], dostları ve sevdikleriyle bağı koparmayan, onlardan gördüğü iyilikleri unutmayıp onlara her zaman saygıyla yaklaşan, onların yardımına koşan kimseye de vefakâr denir. Buna göre, vefakâr kelimesinin zıt anlamlısı olan kelime ise "nankör"dür. Yapılan iyilikleri unutan, görmezden gelen ya da gördüğü iyiliğe kötülükle karşılık veren kimseye "nankör" denir.

En büyük vefakârlık, insanın Yaratanını tanımasıdır. Ona karşı kulluk görevlerini yerine getirmesi ve onun verdiği nimetlerin kıymetini bilmesidir. En büyük nankörlük de kulun, Rabbini inkâr etmesi, onun yüceliğini tanımamasıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.) bu anlamda da bir vefa abidesi idi. Hem Allah ile hem de sevdikleriyle, dost ve arkadaşlarıyla bağlarını koparmama konusunda gösterdiği dikkat hayranlık vericiydi.

Bir kimseden sadece bir kez iyilik görmüşse dahi o iyiliği unutmaz, o kimseye büyük değer verirdi. Aradan yıllar geçmesine rağmen sütannesi Halime'ye, sütkardeşi Şeyma'ya, dadısı Ümmü Eymen'e, kendisine yıllarca annelik yapan yengesi Fatıma'ya, amcası Ebu Talip'e ve daha nicelerine

34 Buhari, İman, 24.
35 Buhari, Büyû, 106.
36 Ebu Davud, Edeb, 82.
37 Buhari, Nikah, 53.
38 Darimi, Rikak, 7.
39 Müslim, Cihad, 98; İbn-i Hanbel, IV, 325; İbn-i Hişam, III, 367; Vakıdi, II, 626, 627.
40 TDK, Türkçe Sözlük, "Vefa" maddesi.
41 TDK, Türkçe Sözlük, "Vefa" maddesi.

gösterdiği yakınlık, onun vefakârlık konusunda zirve olduğunun en açık göstergeleridir.[42] O (s.a.) bu konuda şöyle buyururdu: "Allah adına size sığınana yardım edip sığındırın. Allah adını anarak isteyene verin, Allah rızası için düştüğü tehlikeli durumdan yardım isteyene yardım edin. Size iyilik yapanı mükâfatlandırın. Mükâfatlandıracak bir şey bulamazsanız memnun ettiğinize inanıncaya kadar ona dua edin."[43] Bunun için kendisi, ekonomik sıkıntılar yaşadığı dönemlerde amcası Ebu Talib'e yardım için Hz. Ali'yi yanına alarak onun bakımını üstlendi. Daha sonra, çok sevdiği kızı Hz. Fatıma ile Hz. Ali'yi evlendirdi. Amcası bir putperest olarak vefat ettiğinde çok üzülüp ağladı.[44] Medine'ye hicret ettikten sonra gerçekleştirdiği kardeşlik anlaşmasında, Hz. Ali gözleri yaşlı olarak geldi ve "Ey Allah'ın Resulü! Ashabın arasında kardeşlik kurdun fakat beni hiç kimse ile kardeş yapmadın" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.), "Sen benim dünya ve ahirette kardeşimsin." buyurarak onu kendisine kardeş olarak seçtiğini açıkladı.[45]

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Kişi söz verdiği ve sözünü yerine getirmeye gerçekten niyet ettiği hâlde elinde olmayan sebeplerle yerine getiremez ise o zaman günahkâr olmaz."

(Tirmizi, İman, 14)

Sizce, bir sözü yerine getirmeye mazeret sayılabilecek bu "elde olmayan sebepler" neler olabilir?

Allah'ın kutlu elçisi dostlarından gördüğü iyilikleri aradan yıllar geçse bile unutmaz, iyilikle ve saygıyla anardı. Onların yaptıkları iyilikleri asla karşılıksız bırakmazdı.[46] Giyinip hazırlanır, dostlarına hasta ziyaretine gider, onlarla sohbet edip dertleşirdi.[47] Dostlarının ve arkadaşlarının ailelerine, onlardan sonra da sahip çıkar, kol kanat gererdi. Uhud Savaşı'nda şehit düşen süt kardeşi, yakın dostu ve amcası Hz. Hamza'nın küçük kızı Ümame'yle yakından ilgilenmiş, ona sahip çıkmıştır.[48] Mute Savaşı'nda şehit düşen Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talip ve Abdullah b. Revaha'nın ailelerini acılı zamanlarında yalnız bırakmamıştır. "Cafer'in ev halkına yemek hazırlayınız. Çünkü onların başına kendilerini yeterince üzüp meşgul eden bir iş gelmiştir."[49] buyurarak onun ailesine ve diğer şehit ailelerine derhâl yemek götürülmesini emretmiştir. Özellikle de geri kalan yetimlere sahip çıkılmasını ve onlarla yakından ilgilenmesini buyurmuştur. Hz. Cafer'in ailesine başsağlığı dileyerek onları teselli etmiş ve üç gün boyunca evlerine yemek göndermiştir. O günden itibaren çocuklarını da himayesine almıştır.[50]

42 İbn Sa'd, I, 113, 114; İbn Hişam, IV, 135.
43 Nesai, Zekat, 72.
44 Nesai, Cenaiz, 84; Diyarbekri, I, 301.
45 Tirmizi, Menakıb, 20.
46 Buhari, Salat, 80.
47 Buhari, İsti'zan, 20.
48 Buhari, Meğazi, 43; İbn-i Sa'd, VIII, 159.
49 Ebu Davud, Cenaiz, 25, 26.
50 İbn Hişam, III, 436..

Sevgili Peygamberimiz (s.a.), bir vefa borcu olarak akrabalarının ve yakınlarının kabirlerini ziyaret ederdi. Annesinin kabrini ziyareti sırasında Peygamberimizin ağladığını gören Müslümanlar ona, niçin böyle yaptığını sorduklarında Sevgili Peygamberimiz (s.a.), "Annemin bana olan şefkat ve merhametini hatırladım da onun için ağladım." buyurdu.[51] Bir keresinde Efendimiz (s.a.), ashabıyla birlikte yakın arkadaşlarından Bera bin Marur'un kabri başına gitti. Onun cenaze namazını kıldırdı ve ona, "Allah'ım onu affet! Ona rahmet et ve ondan hoşnut ol!" diye dua etti.[52] Cenazesine gidemediği dostlarının cenaze namazlarını bulunduğu yerde kılar, onlara dua ederdi. Allah Resulü, Habeşistan Necaşisi Ashame'nin ölüm haberini alınca, sahabeye, "Uzak bir beldede ölen kardeşinizin cenaze namazını kılın!" buyurdu. Sahabe, "Ey Allah'ın Resulü! Bu kardeşimiz kimdir?" diye sorduklar. Efendimiz (s.a.), " Necaşi Ashame'dir! Bugün Allah'ın salih kulu Ashame öldü! Kardeşiniz için Allah'tan bağışlanma dileyiniz!" buyurdu ve cenaze namazını kıldırdı.[53]

Düşünelim

Mescid-i Nebevi'yi temizleyen yaşlı, zenci bir kadın vardı. Efendimiz (s.a.) onu bir ara göremedi. Merak ederek nerede olduğunu sordu. Öldüğünü söylediler. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.), çok üzüldü ve "Bana haber vermeniz gerekmez miydi?" buyurdu. Sonra da, "Kabrini bana gösterin!" dedi. Doğruca kadının kabrine gitti. Onun için cenaze namazı kıldı ve ona dua etti.

(Buhari, Cenaiz, 67)

Sizce Peygamberimiz (s.a.) yaşlı, zenci ve kimsesiz bu kadına neden bu kadar değer veriyor?

Hicret eden Müslümanlara sahip çıkarak onlara kucak açan Medineli Müslümanlara "yardımcılar" anlamında "ensar" adı verilmiştir. Peygamberimiz (s.a.), İslam'a ve kendisine kucak açan, sahip oldukları her şeylerini, yurtlarını bırakıp gelen Müslümanlarla paylaşan ensarın yaptıkları iyilikleri unutmamıştır. Vefat etmeden önce tüm Müslümanlara, ensara iyi davranmaları konusunda nasihat etmiş, onları Müslümanlara emanet etmiştir.[54]

51 İbn-i Sa'd, I, 116-117.
52 İbn-i Abdilber, I, 153; İbn-i Sa'd, III, 619-620.
53 Müslim, Cenaiz, 62-68; İbn-i Hanbel, IV, 7.
54 Buhari, Menakıbu'l-Ensar, 11.

Kendini, kendi çıkarlarını feda etmekten çekinmemek, özverili olmak anlamlarına gelen fedakârlık[55] da Peygamberimizin en önemli özelliklerinden biridir. Efendimiz, son derece fedakâr bir insandı. Dostlarını ve arkadaşlarını hatta başka insanları dahi kendisine tercih ederdi. Dostlarıyla hediyeleşir, sahip olduklarını, kendi ihtiyacı olsa bile onlara verirdi. Peygamberimiz dost ve arkadaşlarıyla birlikte yemek yemekten, onlara ikramda bulunmaktan hoşlanırdı. Yemeğini fedakârca paylaşır, "Tek kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye dört kişinin yemeği ise sekiz kişiye yeterlidir."[56] buyururdu. "İslam'ın emrettiği davranışlardan hangisi diğerlerinden daha üstündür?" diye soran birine "Yemek yedirmen ve tanıdığına tanımadığına selam vermendir."[57] buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.), bir devlet başkanı, bir peygamber ve bir başkomutan olmasına rağmen kendisini insanlardan ayrı tutmazdı. Allah yolunda dostlarıyla birlikte omuz omuza çalışırdı. Herkes ne kadar fedakârlık gösteriyorsa o da en az o kadar fedakârlık göstermeyi severdi. Dost ve arkadaşlarının arasında kendisine ayrıcalık gösterilmesinden hoşlanmazdı. Bir şey yapılacağında halkın arasına karışarak özveride bulunurdu. Mescid-i Nebi'nin inşaatında herkes kerpiç taşırken Efendimiz (s.a.) de taş taşımıştır. Hendek Savaşı öncesinde herkesle beraber bir taraftan hendek kazıp toprak taşımış, diğer yandan ise onların gayretlerini artıracak sözler söylemiştir. Öylesine fedakârca çalışıyordu ki üstü başı toz toprak içinde kalmıştı. Mevsim kış, hava soğuktu. Esen rüzgâr, hendekte çalışanların ellerini ayaklarını âdeta donduruyordu. Medine'de kıtlık vardı ve Müslümanlar aç karınlarıyla hendek kazıyorlardı. Açlıklarını bastırmak için de karınlarına taş bağlıyorlardı. Peygamberimiz ise onlardan daha zor durumda idi ve bu yüzden de karnına iki taş bağlamıştı.[58]

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.), eşi Hz. Hatice'nin büyük desteğini ve pek çok iyiliğini gördü. Hz. Peygamber (s.a.), Hz. Hatice vefat ettikten sonra onu, onun iyilik ve yardımlarını asla unutmadı. Hz. Hatice'yi sık sık hatırlar, hep güzellikle anar, ona dualar ederdi. Bir koyun kesse hemen Hz. Hatice'nin dostlarını bir bir dolaşır ve onlara o etten hediye ederdi."

(Tirmizi, Menakıb, 61)

Efendimizin (s.a.) bu davranışı onun hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

55 TDK Türkçe Sözlük, "Fedakâr" ve "Fedakârlık" maddeleri.
56 Tirmizi, Et'ime, 21.
57 İbn-i Mace, Et'ime, 2.
58 Buhari, Meğazi, 29, Cihat, 34, 161; Müslim, Cihad, 125.

Hz. Peygamber ve ordusu, bir askeri sefer sırasında konakladılar. Peygamberimiz (s.a.) ashabına koyun kesip pişirmelerini emretmişti. Ashaptan biri, "Ey Allah'ın Resulü, koyunu ben keseyim." dedi. Başka biri, "Ey Allah'ın Rasulü, onu yüzmek de benim görevim olsun." dedi. Bir başkası ise "Ey Allah'ın Resulü, onu pişirmek de bana ait olsun." dedi. Sevgili Peygamberimiz (s.a.) de, "O hâlde odun toplamak da benim görevim olsun." buyurdu. Sahabiler; "Ey Allah'ın Resulü! Biz onu da yaparız, senin çalışmana gerek yok." dediler. Peygamberimiz (s.a.) onlara şöyle cevap verdi: "Sizin benim işimi de yapabileceğinizi biliyorum. Fakat ben, sizin yanınızda ayrıcalıklı bir durumda bulunmaktan hoşlanmam. Çünkü Allahü Teâlâ kulunun, arkadaşları arasında ayrıcalıklı durumda olmasını sevmez." Sonra da odun toplamaya gitti.

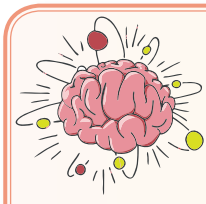

Düşünelim

Hz. Peygamber (s.a.), bir gün koyun kesti ve etinin fakir fukaraya dağıtılmasını istedi. Dağıtma işlemi bittikten sonra Hz. Ayşe Annemize, "Ondan geriye ne kaldı?" diye sordu. Hz. Ayşe, "Sadece bir kürek kemiği kaldı." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Desene bir kürek kemiği hariç hepsi bizim oldu!"

(Tirmizi, Kıyamet, 33.)

Sizce Peygamberimiz (s.a.) bu sözleriyle ne demek istiyor?

4. ENGELSİZ YAŞAMA DESTEK

Ne dersiniz?

Hz. Peygamber, Kureyş'in ileri gelenlerini İslam'a davet etmele meşguldü. Kendi toplumlarının ileri gelenlerinden oldukları için, onların Müslüman olmaları pek çok kişinin Müslüman olmasına sebep olabilirdi. Tam o sırada görme engelli bir adam olan Abdullah İbn Ümmü Mektum, Hz. Peygamberin yanına yaklaştı. Hz. Peygamberin sözünü keserek, "Allah'ın sana öğrettiklerini bana da öğret, bana da oku..." dedi. Hz. Peygamber ona cevap vermeden sözlerine devam etti. Abdullah İbn Ümmü Mektum, Hz. Peygamberin o andaki durumunu göremediği için, birkaç kez daha onun sözünü kesti. Hz. Peygamber, İbn Ümmü Mektûm'un ikide bir sözünü kesmesinden rahatsız oldu. Ona baktı, yüzünü ekşitti ve döndü. Mekke'nin iler gelenlerine İslam'ı anlatmaya devam etti. Bunun üzerine Allahu Teâlâ şu ayetleri indirdi:

"Yüzünü ekşitti ve döndü. Yanına kör geldi diye. Ne biliyorsun, belki o kör adam günahlardan arınıp temizlenecek? Ya da vereceğin öğüde kulak verecek de bu öğüt ona fayda verecek. Fakat kendisini her konuda yeterli gören kibirliye gelince, sen ona yöneliyorsun. Onun arınmasından sana ne? Ama sana can atarak gelen, üstelik yüreği Allah'a saygıyla dopdolu olarak gelmişken sen onunla ilgilenmiyorsun. Hayır hayır, sakın bunu bir daha yapma! Çünkü bu Kur'an bir öğüttür. Öyleyse kurtuluşu dileyen düşünüp öğüt alır…" (Abese suresi, 1-12. ayetler.)

Hz. Peygamber (s.a.), bundan sonra Abdullah İbn Ümmü Mektum'a her zamankinden daha çok ilgi ve saygı gösterdi. Onu nerede görse "Ey kendisinden dolayı Rabbimin beni azarladığı kimse, merhaba!" der ve ona bir ihtiyacı olup olmadığını sorardı.

(Muvatta, Kur'an 4; Razi, XXXI, 50)

Yukarıda anlatılanlardan neler anlıyorsunuz? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Dünya bir sınav yeridir. Allahu Teâlâ herkesi farklı şekillerde sınava tabi tutar. Kimini zenginlikle sınar, kimini fakirlikle. Kimini sağlık vererek sınar, kimini de sağlığını alarak. Ama asla kimseye kaldıramayacağı sıkıntılar vermez.[59]

59 Bakara suresi, 286. Ayet.

Allah'ın verdiği her sıkıntı, kul sabredip metanet gösterdiği sürece, onun hem günahlarının affedilmesine, hem de Allah katındaki değerinin artmasına sebep olur. Peygamberimiz bu gerçeğe dikkat çekerek şöyle buyurur: "Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan, ayağına batan dikene varıncaya kadar Müslümanın başına gelen her şeyi, Allah, onun hatalarını bağışlamaya aracı kılar."[60] Hatta bir insan, başına gelen bir tek sıkıntıya sabrederek cenneti kazanabilir. Bu konuda da Peygamber Efendimiz (s.a.) şu müjdeyi verir: "Allah Teâlâ buyuruyor ki: "Kulumu, iki gözünü kör etmekle imtihan ettiğim zaman sabrederse gözlerine karşılık olarak cenneti veririm."[61]

Peygamber Efendimiz (s.a.), diğer insanlara nasıl değer vermişse Allah'ın sevdiğini düşündüğü engelli insanlara da büyük değer verir, onları da toplumun saygıdeğer bireyleri olarak kabul ederdi. Şefkat ve merhamet örneği Peygamberimiz (s.a.), zihinsel özürlülerin dertleriyle ilgilenir, onlarla sohbet eder, onların iyileşmeleri için dua eder, gönüllerini alırdı.[62]

Peygamber Efendimiz (s.a.), engellilerin, toplumdan uzaklaşarak yalnızlaşmalarına razı olmazdı. Onların da diğer insanlar gibi topluma karışmalarını isterdi. Bir keresinde, kendisine gelip "Elimden tutup mescide götürecek kimsem yok." diyerek evinde namaz kılabilmesi için izin isteyen görme engelli bir adama Peygamberimiz (s.a.), "Ezanı duyuyor musun?" diye sordu. Adam, "Evet." diye cevap verince "Öyleyse cemaate mutlaka gel." buyurarak[63] ona toplumla birlikte olmasını emretti.

Düşünelim

Mekke fethedildiğinde, Hz. Ebu Bekir, yaşlı ve görme engelli olan babası Ebû Kuhafe'yi sırtına alarak Hz. Peygamber'in huzuruna getirmişti. Bu durumdan rahatsız olan Hz. Peygamber, "Bu ihtiyarı evde koysaydın da onun yanına biz gitseydik ya!" buyurmuştur.

(İbn Hanbel, III. 160, VI. 349-350)

Efendimizin yukarıdaki tepkisi size ne anlatıyor?

Kimi zaman engellileri önemli görevlere getiren sevgili Peygamberimiz , bu uygulamasıyla, engelliler konusunda insanlığa önemli mesajlar vermiştir. Mekke Döneminde, İslama ilk inananlardan olan görme engelli Abdullah İbn Ümmü Mektum'u, genç Musab b. Umeyr ile Medineli Müslümanlara öğretmen olarak göndermiştir.[64] Medine Döneminde ise onu Bilal-i Habeşi ile birlikte Mescid-i Nebi'ye müezzin olarak atamıştır.[65] Hatta Medine dışına çıktığı uzun yolculuklarda, defalarca kendi yerine vekil bırakmış, ona halka namaz kıldırma görevi vermiştir.[66] İmkânı olmayan engellilere de mümkün olduğunca özel çalışma alanları sağlamaya çalışmıştır.[67]

60 Buhari, Merda, 1, 3; Müslim, Birr 49.
61 Buhari, Merda, 7.
62 İbn-i Hacer, el-İsabe, IV, 453; Müslim, Fedail 76.
63 Nesai, İmamet, 50.
64 Buhari, Menakıbu'l-Ensar, 46.
65 Müslim, Salat, 7.
66 Ebu Davud, Harac, Fey' ve İmare, 3, Salat, 64.

"Müslümanlar bir tek insan gibidir. Eğer insanın gözünde bir şikâyeti olursa bütün vücudu bundan etkilenir. Eğer başında bir ağrısı olursa yine bundan bütün bedeni etkilenir."[68] buyuran Peygamberimiz (s.a.) elbette engelli Müslümanları da bu vücudun bir parçası olarak kabul etmiştir. Böylece onların sıkıntılarını, çektikleri zorlukları anlamaya teşvik etmiştir. Gerektiğinde, engelli bir Müslümana yardımcı olmanın kişiye kazandıracağı sevaptan bahsetmiş, bineğine binmeye çalışan bir engelliye yardımcı olmanın sadaka sevabı kazandıracağını söylemiştir.[69] "Gözünden rahatsız olan bir kimseye yardımcı olmanız sizin için yine sadaka sevabı kazandırır."[70] buyurmuş, bunun aksine davranan saygısız kimselere de "Görme özürlüyü yoldan saptırana Allah lanet etsin."[71] diyerek beddua etmiştir.

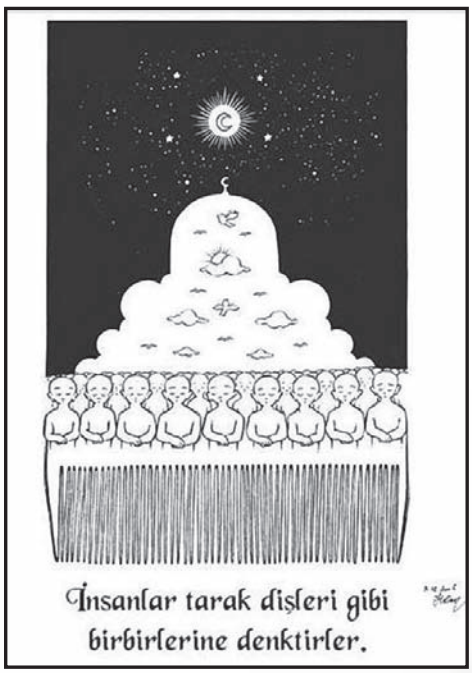

Çizen: Hasan Aycın
40 Hadis 40 Çizgi'den

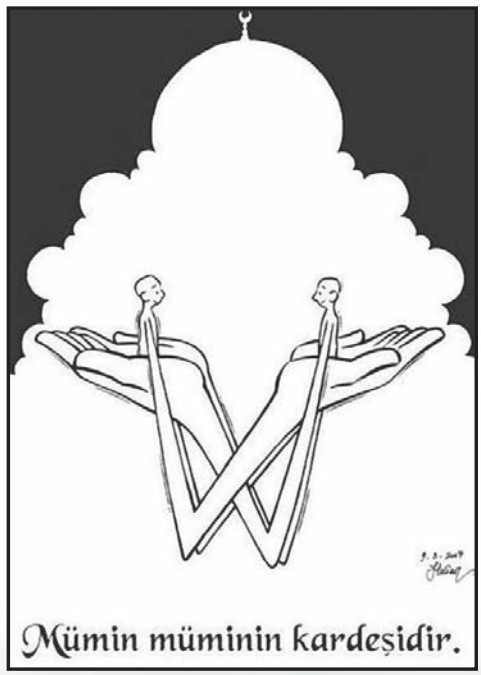

Çizen: Hasan Aycın
40 Hadis 40 Çizgi'den

68 Müslim, Birr, 67.
69 Ahmed b. Hanbel, II, 350.
70 Tirmizi, Birr ve Sıla, 36.
71 Buhari, Edebü'l-Müfred, 307.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

1. İnsanların birbirlerine kardeşçe davranması ve saygı göstermesi niçin önemlidir? Açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Peygamber Efendimizin insanların kardeşliği için ortaya koyduğu çabaları örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....

3. Peygamber Efendimizin (s.a.) sunduğu öğretiye göre, bir insanı diğerlerinden üstün kılan şey nedir? Açıklayınız.

.....
.....
.....

4. Bir dost olarak Peygamber Efendimiz (s.a.) nasıl bir insandı? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....

5. Peygamber Efendimiz (s.a.), arkadaş ve dost seçerken nelere dikkat ediyordu?

.....
.....
.....

6. Peygamber Efendimiz dostluk kurmada ortaya koyduğu ölçüler nelerdi?

.....
.....
.....

7. "İyi arkadaş ile kötü arkadaş; misk taşıyan attar ile ateş körükleyen demirciye benzer. Attar; ya sana güzel kokularından bir miktar verir veya sen onun güzel kokularından bir miktar satın alırsın. Ya da yanında olduğun sürece ondan güzel bir koku duyarsın. Demirciye gelince; ya elbiseni yakar yahut da yanında olduğun sürece ondan kötü bir koku duyarsın."

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi, yukarıdaki hadis-i şerifle anlam bakımından farklıdır?

A) Misin yanına varan mis, pisin yanına varan pis kokar. B) Sakla samanı, gelir zamanı.
C) Arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. D) Üzüm üzüme baka baka kararır.

8. Aşağıdaki kavram haritasına iyi bir arkadaşın özelliklerini yazınız.

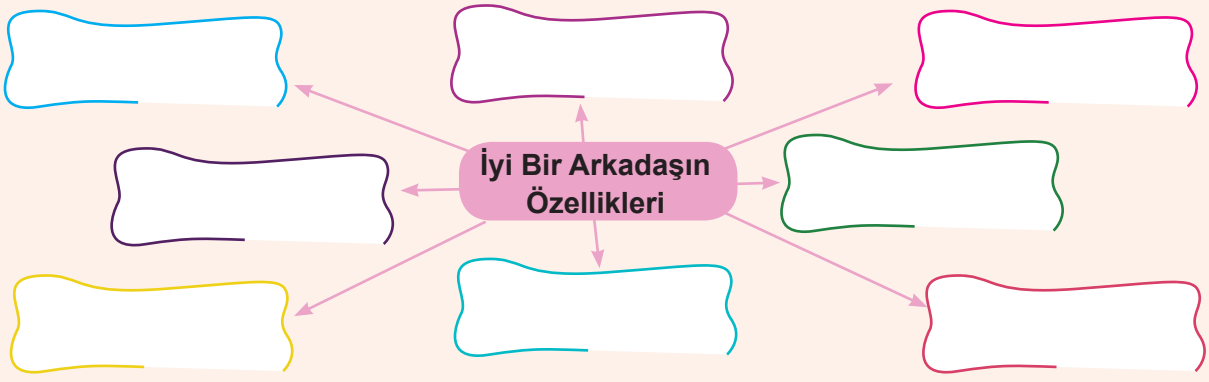

SÖZLÜK

A

adil: 1. Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli. 2. Hakka uygun.

arz etmek: 1. Sunmak. 2. Göstermek.

ashap: Hz. Peygamber'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar, sahabe.

asilzade: Soylu.

B

bedevi: Çölde, çadırda yaşayan göçebe.

bela: 1. İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum. 2. Musibet. 3. Büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse.

bizzat: Aracısız, kendisi olarak.

boy abdesti: İslam dininin gerekli gördüğü durumlarda ve belirlenen biçimde yıkanıp abdest alma, gusül.

boy: Ortak bir atadan türediklerine inanılan geleneksel topluluk, kabile, klan.

buyruk: Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, emir, ferman.

buyurmak: 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. 2. Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek.

büyüklük taslamak: Kendini üstün görmeye çalışmak, böbürlenmek.

C

cahiliye: Müslümanlıktan önceki çağ.

cariye: 1. Yabancı ülkelerden kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan, alınıp satılabilen, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan genç kadın, halayık. 2. Kadın köle. 3. Hizmetçi.

cemaat: 1. Bir imama uyup namaz kılan kişiler. İnsan kalabalığı, topluluk. 2. Bir dinden veya bir soydan olanların topluluğu.

cünüp: Dinin buyurduğu biçimde henüz yıkanmadığı için temiz sayılmayan (kimse), cenabet.

çekememezlik: 1. Çekememe durumu veya çekememekten, kıskançlıktan doğan davranış. 2. Haset.

D - E

dadı: Evlerde çocuğa bakan kimse, daye.

dürüst: 1. Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse). 2. Kurallara uygun, yanlışsız.

emin: 1. Güvenli, sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz. 2. Kuşkusu olmayan, inanılır, güvenilir.

engelli: Engeli olan.

erdem: 1. Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet. 2. İnsanın ruhsal olgunluğu.

F - G

farz: 1. Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet. 2. Allah'ın, yapılmasını kesinlikle emrettiği iş ve davranışlar.

fedakâr: Kendini, kendi çıkarlarını feda etmekten çekinmeyen, özverili.

güven: Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat.

gıybet: 1. Çekiştirme, yerme, dedikodu, kötüleme, kov. 2. Bir kimsenin arkasından onun hoşlanmayacağı şekilde konuşmak.

H

haslet: Özellik, huy.

hicret: 1. Peygamber Efendimizin (s.a.) Mekke'den Medine'ye göç etmesi. 2. Bir Müslümanın, inandığı gibi yaşayamadığı bir yerden, inandığı gibi yaşabileceği başka bir yere göç etmesi. 3. Allah'ın yasaklarını terk etmek.

himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.

hürmet: 1. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme. 2. Uyma, boyun eğme.

I - İ

ırk: Soy.

ihanet: 1. Kutsal sayılan şeylere el uzatma, kötülük etme veya karşı davranma, hainlik. 2. Kötüye kullanma, aldatma, vefasızlık. 3. Gerektiğinde yardımda bulunmama, bir kimsenin güvenini yok etme.

imtihan: Sınav.

israf etmek: Gereksiz yere harcamak, savurganlık etmek, tutumsuzluk etmek.

itaat: Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma, yerine getirme.

K

kabile: Boy; ortak bir atadan türediklerine inanılan geleneksel topluluk.

kanaatkâr: Azla yetinen, elindeki ile yetinen.

kibir: Kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyüklenme, benlik, gurur.

L

lanet: Allah'ın sevgi ve ilgisinden yoksun olma, beddua.

lanet etmek: 1. İlenmek, kötülüğünü istemek. 2. Allah'ın sevgisinden yoksun olmasını istemek.

layık: 1. Uygun, değer, yakışır. 2. Nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan. 3. Bir kimseye uygun olan, yaraşan.

M - N

mahkûm etmek: 1. Cezaya çarptırmak. 2. Mecbur etmek. 3. Kötü bir duruma sürüklemek.

medeni: 1. Uygar. 2. Şehirli, şehir halkından olan. 3. Terbiyeli, görgülü, kibar, ince.

medeniyet: Uygarlık.

Mescid-i Nebi: Hz. Peygamberin (s.a.) hicretinden hemen sonra Medine'de yaptırdığı ve Müslümanlar için kutsal olan üç mescitten biri.

mescit: 1. Cami. 2. Genellikle minaresiz, küçük cami.

misvak: 1. Kuzey Afrika, İran ve Hindistan'da yetişen dikensiz küçük bir ağaç . 2. Bu ağacın, ucu dövülüp fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuğu.

mükâfat: Ödül.

mümin: inanan, inançlı, imanlı, itikatlı, müslüman.

münafık: 1. İslam'a inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen. 2. İkiyüzlü. Arabozan.

müşrik: Allah'a ortak koşan.

Necaşi: Peygamberimizin yaşadığı çağda Habeşistan hükümdarlarına verilen ad.

nimet: İyilik, lütuf, ihsan, yaşamak için gerekli her şey.

P - R

put: Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız varlık.

rahmet: Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme.

S

sadakat: Dostluk, içten bağlılık, doğruluk, vefalılık.

sahabe: Hz. Peygamberi görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar, ashap.

seki: 1. Atlarda bacaklarda genellikle beyazlıklar şeklinde görülen iz. 2. Tahta karyola, divan.

sırt çevirmek: 1. Bir şeye veya birine önem vermemek. 2. Bir şeyden veya bir kimseden desteğini, ilgisini kesmek. 3. Birine darılmak.

soy: Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, sülale.

sünnet: 1. Âdet, yol, çığır. 2. Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve yapılmasını uygun gördüğü iş ve davranışlar. 3. Peygamber Efendimizin yolu.

sürmedan: Ağaç veya kemikten yapılan, içine göz sürmesi konulan küçük kap, sürmelik.

sütanne: Bir çocuğun, annesi dışında sütünü emmiş olduğu kadın, sütana.

Ş

şefkat: Sevecenlik, acıma ve sevgi duygusu.

şehit: Kutsal değerler uğrunda hayatını feda eden kimse.

şirk: Allah'a ortak koşmak.

şükür: Allah'a duyulan minneti dile getirme, mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme.

T

taharet: 1. Temizlik, temiz olma. 2. Tuvalet ihtiyacı giderildikten sonra suyla temizlenme. İslama uygun olarak yapılan temizlik.

taharetlenmek: Tuvalet ihtiyacı giderildikten sonra suyla temizlenmek.

V

vadetmek: söz vermek.

vaat: Bir işi yerine getirmek için verilen söz.

Y - Z

yağcılık: Kendisine çıkar sağlayacak olanlara aşırı bir saygı ve hayranlık göstermek, yaranmak istemek, dalkavukluk.

yaşıt: 1. Aynı yaşta olan kimselerden her biri. 2. Akran.

zenci: Siyah ırktan olan kimse, siyahi

KAYNAKÇA

Abdürrezzâk b. Hemmâm es-San'ânî, Musannef, thk. Habîbürrahman el-A'zamî, Beyrut 1403, I-XI.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs amme'ş-Tehera mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs, tlk. Ahmed el-Kallâş, VI. bs. Beyrut 1996, I-II.

Ahmed b. Hanbel, Müsned, thk. Ahmed Muhammed Şâkir-Hamza Ahmed ez-Zeyn, Dâru'l-Hadîs, I. bs. Kahire 1995, I-XX.

Ahmed Naim, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Ankara 1984, I-XII.

Alâüddîn Ali el-Muttakî el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl, hzl. Bekirî Hayyânî-Safvet es-Sakâ, Müessesetü'r-Risâle, V. bs. Beyrut 1985, I-XVIII.

Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn, el-Câmi' li Şuabi'l-Îmân, thk. Abdulalî Abdulhamîd Hâmid, I. bs. Riyad 2003, I-XIV.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, el-Câmiu's-Sahîhi'l-Muhtasar, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru İbn Kesîr, III. bs. Beyrut 1987, I-VI.

------ Sahih-i Buhari ve Tercemesi, çev. Mehmed Sofuoğlu, Ötüken Yayınları, I-XVII.

------ el-Edebü'l-Müfred, çev.ve şerh, A. Fikri Yavuz, Sönmez Neşriyat, 1979, I-II.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman, Sünen-i Dârimî, çev. thk. Abdullah Aydınlı, Madve Yayınları, İstanbul 1994, I-VI.

Davudoğlu, Ahmed, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, Sönmez Neşriyat, İstanbul 1983, I-XII.

Deylemî, Ebû Şuca' Şeyrûye b. Şehridâr el-Hemedânî, el-Firdevs bi Me'sûri'l-Hıtâb, thk. es-Saîd b. Besyûnî Za'lûl, I. bs. Beyrut 1986, I-V.

Ebû Avâne Yakub b. İshak en-Nîsâbûrî, Müsned, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts. I-V.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, es-Sünen, İstanbul 1981, I-V.

------ Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi, çev. Necati Yeniel, Hüseyin Kayapınar, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1987-2003, I-XVI.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillah el-İsbehânî, Hilyetü'l-Evliya ve Tabakâtü'l-Esfiya, Beyrut 1405, I-X.

Heysemî, Nûruddîn Ali b. Ebî Bekir, Mecmau'z-Zevâid ve Menba'u'l-Fevâid, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1412, I-X. (Şamile: 3.15)

----- Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, çev. Adem Yerinde, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2011, I-XII.

İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekir Abdullah el-Kûfî, el-Musannef fî'l-Ehâdîs ve'l-Âsâr, thk. Kemal Yusuf el-Hût, Mektebetü'r-Rüşd, I. bs. Riyad 1409, I-VII.

------ Musannef, çev. Komisyon, Ocak Yayıncılık, İstanbul, I-XVI.

İbnü'l-Esîr, Ebu's-Seâdât Mecduddîn, Câmiu'l-Usûl, çev. ve şerh. S. Kemal Sandıkçı, bazı ciltlerde Muhsin Koçak, Ensar Neşriyat, I. bs. İstanbul 2008, I-XIX.

İbn Hacer el-Askalânî, el-Metâlib ul-Aliye fî zevâîd il-Mesânîd is-Semâniye, çev. Komisyon, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2006, I-V.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim el-Büstî, Sahîhu İbn Hibbân bi Tertîbi İbn Belebân, thk. Şuyab el-Arnavut, Müessesetü'r-Risâle, II. bs. Beyrut 1993, I-XVIII.

İbn-i Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, es-Sünen, İstanbul 1981, I-II.

------- Sünen-i İbni Mâce Tercemesi ve Şerhi, çev. Haydar Hatipoğlu, Kahraman Yayınları, İstanbul 1982, I-X.

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd Ebû Abdillah el-Basrî, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Dâru's-Sadr, Beyrut 1968, I-VIII.

Kuzâî, Muhammed b. Sellâme, Müsnedü'ş-Şihâb, thk. Hamdî b. Abdilmecîd es-Silefî, II. bs. Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1986, I-II.

----- Müsned-i Şihâb, çev. Ali Akar, Yediveren Yayınları , Konya 2005.

Mâlik b. Enes Ebû Abdillah, Muvatta', (Yahyâ el-Leysî rivâyeti), thk. Muhammed Fuat Abdulbâkî, Mısır ts. I-II.

------- Muvatta', çev. A. Muhtar Büyükçınar, Vecdi akyüz vd. Beyan Yayınları, İstanbul 1994, I-IV.

Münâvî, Muhammed Abdurraûf, Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmi'i's-Sağîr, Mısır 1356, I-VI.

Müslim, Ebu'l-Füseyin Müslim İbnü'l-Haccâc, el-Câmiu's-Sahîh, thk. Muhammed Fuad Abdulbâkî, İstanbul 1982, I-III.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali, es-Sünen, thk. Abdülfettah Ebû Ğudde, IV. bs. Beyrut 1994, I-IX.

------ Sünen'ün-Neseî, çev. A. Muhtar Büyükçınar, Ahmet Tekin, vd. Kalem Yayıncılık, İstanbul 1981, I-VIII.

Nevevî, Ebû Zekeriyyâ Muhyiddin Yahya eş-Şâfiî, Riyâzü's-Sâlihîn, çev. şerh. M. Yaşar Kandemir, İ. Lütfi Çakan, Raşit Küçük, Erkam Yayınları, İstanbul 2005 I-VIII.

Rûdânî, Muhammed b. Muhammed, Cem'ul-Fevâid min Câmi'il-Usûl ve Mecma'iz-Zevâid, çev. Naim Erdoğan, 2K Yayıncılık, I-V.

Suyûtî, Celâlüddîn Ebu'l-Fadl Abdurrahman b. Ebî Bekir, el-Câmiu's-Sağîr fî Ehâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, III. bs. Beyrut 2006, I-II birlikte.

Taberânî Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, el-Mu'cemü'l-Kebîr, thk. thr. Hamdi Abdülmecîd es-Selefî, II. bs. Musul 1983, I-XXV.

----- el-Mu'cemü'l-Evsat, thk. Târık b. Ivadullah b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî, Kahire 1415, I-X.

----- el-Mu'cemü's-Sağîr, thk. Muhammed Şekûr-Mahmûd el-Hâc Emîr, el-Mektebü'l-İslâmî, I. bs. Beyrut-Amman 1985, I-II.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevra, es-Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981, I-V.

----- Sünen-i Tirmizî Tercemesi, çev. Osman Z. Mollamehmetoğlu, Yunus Emre Yayınevi, İstanbul, I-VI.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, http://tdkterim.gov.tr/

el-Mektebetü'ş-Şâmile, sürüm: 3.47.